

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Συμβούλιο της Ευρώπης/Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2013. Αυτή η μετάφραση δεν δεσμεύει το Δικαστήριο. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. την ένδειξη δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο τέλος του παρόντος εγγράφου.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

ΤΜΗΜΑ ΕΥΡΕΙΑΣ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ

ΥΠΟΘΕΣΗ HIRSI JAMAA ΚΑΙ ΆΛΛΩΝ ΚΑΤΑ ΙΤΑΛΙΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 27765/09)

ΑΠΟΦΑΣΗ

Στρασβούργο

23 Φεβρουαρίου 2012

Η απόφαση αυτή οριστικοποιήθηκε. Επιδέχεται μορφολογικές βελτιώσεις.

Για την υπόθεση του Hirsi Jamaa και άλλων κατά Ιταλίας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που συνεδρίασε σε τμήμα ευρείας συνθέσεως συγκείμενο από τους:

Nicolas Bratza, *προεδρεύοντα*,
Jean-Paul Costa,
Françoise Tulkens,
Josep Casadevall,
Nina Vajić,
Dean Spielmann,
Peer Lorenzen,
Ljiljana Mijović,
Dragoljub Popović,
Giorgio Malinverni,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Nona Tsotsoria,
İşıl Karakaş,
Kristina Pardalos,
Guido Raimondi,
Vincent A. de Gaetano,
Paulo Pinto de Albuquerque, *δικαστές*,
και Michael O'Boyle, *Αναπληρωτή Γραμματέα*,

Κατόπιν συσκέψεως εν συμβουλίω στις 22 Ιουνίου 2011 και στις 19 Ιανουαρίου 2012,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, που εγκρίνεται κατά την ημερομηνία που αναφέρθηκε τελευταία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προήλθε από προσφυγή (αριθ. 27765/09) εναντίον της Ιταλικής Δημοκρατίας με την οποία έντεκα Σομαλοί υπήκοοι και δεκατρείς υπήκοοι Ερυθραίας («οι προσφεύγοντες»), των οποίων τα ονόματα και οι ημερομηνίες γέννησης παρουσιάζονται στη λίστα που προσαρτάται στην παρούσα απόφαση, προσέφυγαν στο Δικαστήριο στις 26 Μαΐου 2009 σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπήθηκαν από τον κ. A.G. Lana και Mr A. Saccucci, δικηγόρους που ασκούν το επάγγελμά τους στη Ρώμη. Η ιταλική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από την αντιπρόσωπό της, κ. E. Spatafora, και από τη βοηθό αντιπροσώπου της, κ. S. Coppari.

² ΑΠΟΦΑΣΗ CENTRO EUROPA 7 S.R.L. ΚΑΙ DI STEFANO κατά ΙΤΑΛΙΑΣ

3. Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν, συγκεκριμένα, ότι η μεταφορά τους στη Λιβύη από τις ιταλικές αρχές πραγματοποιήθηκε κατά παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης και του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4. Επίσης παραπονέθηκαν για την έλλειψη ένδικου μέσου, το οποίο να είναι σύμφωνο με τις απαιτήσεις του άρθρου 13 της Σύμβασης και το οποίο θα έδινε τη δυνατότητα να εξεταστούν οι παραπάνω καταγγελίες.

4. Η προσφυγή ανατέθηκε στο Δεύτερο Τμήμα του Δικαστηρίου (άρθρο 52 § 1 του Κανονισμού του Δικαστηρίου). Στις 17 Νοεμβρίου 2009 ένα τμήμα της εν λόγω Συνθέσεως αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην ιταλική Κυβέρνηση. Στις 15 Φεβρουαρίου 2011 το Τμήμα, συγκείμενο από τους ακόλουθους δικαστές: Françoise Tulkens, Dñíiláñd', Ireneu Cabral Barreto, Dragoljub Popović, Nona Tsotsoria, Isil Karakas, Kristina Pardalos, Guido Raimondi, και επίσης από τον Stanley Naismith, Γραμματέα του Τμήματος, μεταβίβασε την υπόθεση στο τμήμα ευρείας συνθέσεως χωρίς κανέναν από τους διαδίκους να προβάλει ένσταση στην εν λόγω μεταβίβαση (άρθρο 30 της Σύμβασης και άρθρο 72 του κανονισμού).

5. Η σύνθεση του τμήματος ευρείας συνθέσεως προσδιορίστηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 27 §§ 2 και 3 της Σύμβασης και του άρθρου 24 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

6. Αποφασίστηκε ότι το Τμήμα ευρείας συνθέσεως θα αποφανθεί ταυτόχρονα επί του παραδεκτού και επί της ουσίας της προσφυγής (άρθρο 29 § 1 της Σύμβασης).

7. Οι προσφεύγοντες και η Κυβέρνηση κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις επί της ουσίας. Τα μέρη απάντησαν στις παρατηρήσεις μεταξύ αυτών κατά τη διάρκεια της ακρόασης (Κανονισμός 44 § 5). Επίσης εστάλησαν γραπτές παρατηρήσεις από τον Ύπατο Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (ο «UNHCR»), από το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, την Κλινική Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Κολούμπια, το Κέντρο Συμβουλών σε θέματα Ατομικών Δικαιωμάτων στην Ευρώπη (το «Κέντρο Aíre»), από τη Διεθνή Αμνηστία και από τη Διεθνή Ομοσπονδία για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα («FIDH»), στα πλαίσια συλλογικής δράσης, κατόπιν σχετικής άδειας παρέμβασης που παραχωρήθηκε από τον προεδρεύοντα του τμήματος (άρθρο 36 § 2 της Σύμβασης). Επίσης εστάλησαν παρατηρήσεις από τον Ύπατο Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα (ο «UNHCHR»), ο οποίος είχε λάβει άδεια από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου να παρέμβει. Ο UNHCR επίσης έλαβε άδεια να συμμετάσχει στις προφορικές διαδικασίες.

8. Στις 22 Ιουνίου 2011 έλαβε χώρα δημόσια ακροαματική διαδικασία στο Κτίριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Στρασβούργο, (Κανονισμός 59, § 3).

Εμφανίστηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου:

(α) για την Κυβέρνηση

κ. S. COPPARI,

κ. G. ALBENZIO,

βοηθός αντιπροσώπου,

Δικηγόρος (Avvocato dello Stato).

(β) για τους προσφεύγοντες

κ. A.G. LANA,

κ. A. SACCUCCI,

κ. A. SIRONI,

Συνήγορος,

Νομικός Σύμβουλος.

(γ) για τον Υπατο Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες,
τρίτος μεσολαβητής

κ. M. GARLICK, Προϊστάμενος Μονάδας, Πολιτικές και Νομική

Υποστήριξη,

Γραφείο στην Ευρώπη,

Συνήγορος,

κ. C. WOUTERS, Κύριος Σύμβουλος σε Νομοθεσία περί Προσφύγων,
Διεύθυνση Εθνικής Ασφάλειας,

κ. S. BOUTRUCHE, νομικός σύμβουλος για τη Μονάδα Πολιτικών και
Νομικής Υποστήριξης, Γραφείο στην Ευρώπη

Νομικοί Σύμβουλοι.

Το Δικαστήριο άκουσε τις αγορεύσεις της κ. Coppari, του κ. Albenzio, του κ. Lana, του κ. Saccucci και της κ. Garlick καθώς και τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις των δικαστών.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

I. ΟΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

A. Η αναχαίτιση και η αναγκαστική επαναπροώθηση των προσφευγόντων στη Λιβύη

9. Οι προσφεύγοντες, έντεκα Σομαλοί υπήκοοι και δεκατρείς υπήκοοι Ερυθραίας, ήταν μέρος μιας ομάδας περίπου διακοσίων ατόμων τα οποία εγκατέλειψαν τη Λιβύη αφού επιβιβάστηκαν σε τρία πλωτά μέσα με σκοπό να προσεγγίσουν τις Ιταλικές ακτές.

10. Στις 6 Μαΐου 2009, όταν τα πλωτά μέσα βρίσκονταν 35 ναυτικά μίλια νότια της Λαμπεντούζα (Ακράγαντας), δηλαδή εντός της περιοχής ευθύνης αναζήτησης και διάσωσης της Μάλτας, αναχαιτίστηκαν από τρία

⁴ ΑΠΟΦΑΣΗ CENTRO EUROPA 7 S.R.L. ΚΑΙ DI STEFANO κατά ΙΤΑΛΙΑΣ

πλοία της ιταλικής αστυνομίας εσόδων (*Guardia di finanza*) και την ακτοφυλακή.

11. Οι επιβαίνοντες των αναχαιτισμένων πλωτών μέσων μεταφέρθηκαν σε ιταλικά στρατιωτικά πλοία και επέστρεψαν στην Τρίπολη. Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι κατά τη διάρκεια του εν λόγω ταξιδιού οι ιταλικές αρχές δεν τους ενημέρωσαν για τον πραγματικό τους προορισμό και δεν προέβησαν σε ενέργειες αναγνώρισής τους.

Όλα τα προσωπικά τους αντικείμενα, συμπεριλαμβανομένων και των εγγράφων αναγνώρισής τους, κατασχέθηκαν από το στρατιωτικό προσωπικό.

12. Κατά την άφιξή τους στο Λιμάνι της Τρίπολης, μετά από ταξίδι διάρκειας δέκα ωρών, οι μετανάστες παραδόθηκαν στις αρχές της Λιβύης. Σύμφωνα με τους προσφεύγοντες, οι ίδιοι προέβαλαν ένσταση για την παράδοσή τους στις αρχές της Λιβύης, ωστόσο αναγκάστηκαν να αποβιβαστούν από τα ιταλικά πλοία.

13. Στη συνέντευξη τύπου που διεξήχθη στις 7 Μαΐου 2009, ο Ιταλός Υπουργός Εσωτερικών δήλωσε ότι η επιχείρηση αναχαίτισης των πλωτών μέσων στην ανοιχτή θάλασσα και η αναγκαστική επαναπροώθηση των μεταναστών στη Λιβύη ήταν το αποτέλεσμα της έναρξης ισχύος στις 4 Φεβρουαρίου 2009 των διμερών συμφωνιών που συνήφθησαν με τη Λιβύη, και αντιπροσώπευαν ένα σημαντικό σημείο καμπής στον αγώνα ενάντια στην παράνομη μετανάστευση. Σε ομιλία ενώπιον της Συγκλήτου στις 25 Μαΐου 2009 ο Υπουργός δήλωσε ότι μεταξύ 6 και 10 Μαΐου 2009, περισσότεροι από 471 παράνομοι μετανάστες αναχαιτίστηκαν στην ανοιχτή θάλασσα και μεταφέρθηκαν στη Λιβύη σύμφωνα με τις εν λόγω διμερείς συμφωνίες. Αφού εξήγησε ότι οι επιχειρήσεις διεξάγονταν κατ' εφαρμογή της αρχής συνεργασίας μεταξύ των Κρατών, ο Υπουργός δήλωσε ότι η πολιτική αναγκαστικής επαναπροώθησης ήταν πολύ αποτελεσματική στην καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης. Σύμφωνα με τον Υπουργό Εσωτερικών, η εν λόγω πολιτική αποθάρρυνε εγκληματικές συμμορίες που συμμετείχαν σε παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων, βοήθησε να σωθούν ζωές στη θάλασσα και ουσιαστικά μείωσε τις αφίξεις των παράνομων μεταναστών στις ιταλικές ακτές, οι οποίες μειώθηκαν κατά πέντε φορές τον Μάιο του 2009 σε σχέση με το Μάιο του 2008.

14. Κατά τη διάρκεια του έτους 2009 η Ιταλία διεξήγαγε εννέα επιχειρήσεις στην ανοιχτή θάλασσα προκειμένου να αναχαιτίσει παράνομους μετανάστες, σύμφωνα με τις διμερείς συμφωνίες που σύναψε με τη Λιβύη.

Β. Η τύχη των προσφευγόντων και οι επαφές τους με τους αντιπροσώπους τους

15. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που εστάλησαν στο Δικαστήριο από τους αντιπροσώπους των προσφευγόντων, δύο εξ αυτών, ο κ. Mohamed

Abukar Mohamed και ο κ. Hasan Shariff Abbirahman (αριθ. 10 και 11 αντίστοιχα στη λίστα που προσαρτάται στην παρούσα απόφαση), απεβίωσαν υπό άγνωστες συνθήκες μετά τα εν λόγω συμβάντα.

16. Μετά την κατάθεση της προσφυγής, οι δικηγόροι μπορούσαν να διατηρήσουν επαφή με τους υπόλοιπους προσφεύγοντες, με τους οποίους μπορούσαν να επικοινωνήσουν μέσω τηλεφώνου ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Σε δεκατέσσερις από τους προσφεύγοντες (οι οποίοι εμφανίζονται στη λίστα) εκχωρήθηκε ο χαρακτηρισμός του πρόσφυγα από τον UNHCR στην Τρίπολη μεταξύ Ιουνίου και Οκτωβρίου 2009.

17. Μετά την επανάσταση που ξέσπασε στη Λιβύη τον Φεβρουάριο του 2011 εξαναγκάζοντας μεγάλο αριθμό ανθρώπων να εγκαταλείψουν τη χώρα, η ποιότητα των επαφών μεταξύ των προσφευγόντων και τον αντιπροσώπων τους υποβαθμίστηκε. Οι δικηγόροι επί του παρόντος έχουν επικοινωνία με έξι από τους προσφεύγοντες:

- (i) Ο κ. Ermias Berhane (αριθ. 20 στη λίστα) κατάφερε να φτάσει, παράνομα, στις ιταλικές ακτές. Στις 21 Ιουνίου 2011 του εκχωρήθηκε ο χαρακτηρισμός του πρόσφυγα από το Συμβούλιο Προσφύγων της Crotone.
- (ii) Ο Mr Habtom Tsegay (αριθ. 19 στη λίστα) βρίσκεται επί του παρόντος στο στρατόπεδο Chucha στην Τυνησία. Σχεδιάζει να επιστρέψει στην Ιταλία.
- (iii) Ο κ. Kiflom Tesfazion Kidan (αριθ. 24 στη λίστα) διαμένει στη Μάλτα.
- (iv) Ο κ. Hayelom Mogos Kidane και ο κ. Waldu Habtemichael (αριθ. 23 και 13 αντίστοιχα στη λίστα) διαμένουν στην Ελβετία, όπου αναμένουν απάντηση στην αίτησή τους για διεθνή προστασία.
- (v) Ο κ. Roberl Abzighi Yohannes (αριθ. 21 στη λίστα) διαμένει στο Μπενίν.

II. ΣΧΕΤΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

A. Ο Ιταλικός Κώδικας Ναυσιπλοΐας

18. Το άρθρο 4 του Κώδικα Ναυσιπλοΐας της 30ής Μαρτίου 1942, όπως τροποποιήθηκε το 2002, αναφέρει τα εξής:

«Τα ιταλικά πλοία στην ανοιχτή θάλασσα και τα αεροσκάφη στον εναέριο χώρο που δεν υπόκεινται στην κυριαρχία ενός κράτους θεωρούνται ιταλική επικράτεια».

B. Διμερείς συμφωνίες μεταξύ Ιταλίας και Λιβύης

19. Στις 29 Δεκεμβρίου 2007 η Ιταλία και η Λιβύη υπέγραψαν διμερή συμφωνία συνεργασίας στην Τρίπολη για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης. Την ίδια ημερομηνία οι δύο χώρες υπέγραψαν πρόσθετο πρωτόκολλο που όριζε τις λειτουργικές και τεχνικές διαδικασίες για την εφαρμογή της εν λόγω Συμφωνίας. Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Συμφωνίας:

[Μετάφραση της Γραμματείας]

«Η Ιταλία» και η «Μεγάλη Αραβική Λαϊκή και Σοσιαλιστική Λιβυκή Τζαμαχίρια» αναλαμβάνουν να οργανώσουν θαλάσσιες περιπολίες χρησιμοποιώντας έξι πλοία που διατίθενται σε προσωρινή βάση από την Ιταλία. Στα πλοία θα υπάρχει μεικτό πλήρωμα, το οποίο αποτελείται από προσωπικό Λιβυκής εθνικότητας και Ιταλούς αστυνομικούς, οι οποίοι θα παρέχουν εκπαίδευση, καθοδήγηση και τεχνική υποστήριξη στη χρήση και στον χειρισμό των πλοίων. Θα διεξάγονται επιχειρήσεις επιτήρησης, αναζήτησης και διάσωσης στις περιοχές αναχώρησης και διαμετακόμισης των πλωτών μέσων που χρησιμοποιούνται για να μεταφέρουν παράνομους μετανάστες, τόσο εντός των χωρικών υδάτων της Λιβύης όσο και σε διεθνή ύδατα, σύμφωνα με τις ισχύουσες διεθνείς συμβάσεις και σύμφωνα με τις λειτουργικές διαδικασίες που αποφασίζονται από τις δύο χώρες».

Επιπλέον, η Ιταλία δεσμεύτηκε να παραχωρήσει στη Λιβύη, για περίοδο τριών ετών, τρία πλοία χωρίς διακριτικά (άρθρο 3 της Συμφωνίας) και να ενθαρρύνει τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) να συνάψουν συμφωνία-πλαίσιο μεταξύ της ΕΕ και της Λιβύης (άρθρο 4 της Συμφωνίας).

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 7 της διμερούς συμφωνίας, η Λιβύη ανέλαβε να «συντονίζει τις δράσεις της με αυτές των χωρών προέλευσης των μεταναστών με σκοπό τη μείωση της παράνομης μετανάστευσης και τη διασφάλιση του επαναπατρισμού των μεταναστών».

Στις 4 Φεβρουαρίου 2009 η Ιταλία και η Λιβύη υπέγραψαν Πρόσθετο Πρωτόκολλο στην Τρίπολη, με σκοπό την ενίσχυση της διμερούς συνεργασίας στην καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης. Το εν λόγω Πρωτόκολλο τροποποίησε εν μέρει τη συμφωνία της 29ης Δεκεμβρίου 2007, συγκεκριμένα μέσω της συμπερίληψης ενός νέου άρθρου, το οποίο αναφέρει:

«Οι δύο χώρες αναλαμβάνουν να οργανώνουν θαλάσσιες περιπολίες με κοινά πληρώματα, τα οποία αποτελούνται από ισάριθμο προσωπικό ιταλικής και λιβυκής υπηκοότητας με ισοδύναμη εμπειρία και ικανότητες. Οι περιπολίες διεξάγονται σε λιβυκά χωρικά ύδατα καθώς και σε διεθνή ύδατα υπό την εποπτεία προσωπικού λιβυκής υπηκοότητας και με τη συμμετοχή Ιταλών μελών του πληρώματος καθώς και σε ιταλικά χωρικά ύδατα και διεθνή ύδατα υπό την εποπτεία προσωπικού ιταλικής υπηκοότητας και με τη συμμετοχή Λίβυων μελών του πληρώματος».

Η ιδιοκτησία των πλοίων που προσφέρει η Ιταλία, στα πλαίσια της ερμηνείας του άρθρου 3 της Συμφωνίας της 29ης Δεκεμβρίου 2007, παραχωρείται οριστικά στη Λιβύη.

Οι δύο χώρες αναλαμβάνουν τον επαναπατρισμό των παράνομων μεταναστών και τη σύναψη συμφωνιών με τις χώρες προέλευσης με σκοπό τη μείωση της παράνομης μετανάστευσης».

20. Στις 30 Αυγούστου 2008 στη Βεγγάζη, η Ιταλία και η Λιβύη υπέγραψαν τη Συνθήκη Φιλίας, Συμμετοχής και Συνεργασίας, το άρθρο 19 της οποίας προβλέπει δράσεις αποτροπής της παράνομης μετανάστευσης στις χώρες προέλευσης μεταναστευτικών κυμάτων. Σύμφωνα με το άρθρο 6 της εν λόγω Συνθήκης, η Ιταλία και η Λιβύη ανέλαβαν να δράσουν σύμφωνα με τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και της Οικουμενικής Διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

21. Σύμφωνα με δήλωση του Ιταλού Υπουργού Άμυνας, οι συμφωνίες μεταξύ Ιταλίας και Λιβύης ανεστάλησαν μετά τα γεγονότα του 2011.

III. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

A. Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων

22. Η Ιταλία έχει κυρώσει τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων («η Σύμβαση της Γενεύης»), η οποία ορίζει τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ένα Κράτος οφείλει να παρέχει καθεστώς πρόσφυγα σε πρόσωπα που υποβάλλουν σχετική αίτηση, και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εν λόγω προσώπων. Τα άρθρα 1 και 33 § 1 της Σύμβασης προβλέπουν τα εξής:

Άρθρο 1

«Για τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης, ο όρος ‘πρόσφυγας’ ισχύει για οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο ... λόγω βάσιμου φόβου δίωξης του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών απόψεων, βρίσκεται εκτός της χώρας εθνικότητάς του και δεν είναι δυνατόν ή, ένεκα του εν λόγω φόβου, δεν επιθυμεί να προσφύγει στην προστασία της εν λόγω χώρας, ή πρόσωπο το οποίο μη έχοντας εθνικότητα και όντας εκτός της χώρας της πρότερης συνήθους διαμονής του ως αποτέλεσμα τέτοιων γεγονότων, δεν είναι δυνατόν ή, ένεκα του εν λόγω φόβου, δεν επιθυμεί την επιστροφή του σε αυτήν».

Άρθρο 33 § 1

«1. Κανένα Συμβαλλόμενο Κράτος δεν θα απωθεί ή επιστρέφει (*‘refouler’*) πρόσφυγα σε καμία περίπτωση στα σύνορα εδαφών όπου η ζωή του ή η ελευθερία του θα απειλούνται λόγω της φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών απόψεων».

8 ΑΠΟΦΑΣΗ CENTRO EUROPA 7 S.R.L. ΚΑΙ DI STEFANO κατά ΙΤΑΛΙΑΣ

23. Στη σημείωσή του για τη Διεθνή Ασφάλεια στις 13 Σεπτεμβρίου 2001 (A/AC.96/951, § 16), η UNHCR, η οποία έχει ως σκοπό την παρακολούθηση του τρόπου με τον οποίο τα Συμβαλλόμενα Κράτη εφαρμόζουν τη Σύμβαση της Γενεύης, υπέδειξε ότι η αρχή της «μη επαναπροώθησης» («*non-refoulement*») που αναφέρεται στο άρθρο 33, ήταν:

«... κάθετη αρχή προστασίας που παρατίθεται στη Σύμβαση, στην οποία δεν επιτρέπονται οι επιφυλάξεις. Η αρχή, με διάφορους τρόπους, αποτελεί τη λογική συμπλήρωση του δικαιώματος αναζήτησης ασύλου που αναγνωρίζεται στην Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Θεωρείται πλέον κανόνας εθιμικού διεθνούς δικαίου με δεσμευτικό χαρακτήρα για όλα τα Κράτη. Επιπρόσθετα, το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθιέρωσε τη μη επαναπροώθηση (*non-refoulement*) ως θεμελιώδες στοιχείο της απόλυτης απαγόρευσης βασανιστηρίων και σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας. Η υποχρέωση της μη απώθησης (*refoule*) αναγνωρίζεται επίσης και εφαρμόζεται σε πρόσφυγες ανεξάρτητα από την επίσημη αναγνώρισή τους, περιλαμβάνοντας επομένως προφανώς τους αιτούντες άσυλο το καθεστώς των οποίων δεν έχει προσδιοριστεί ακόμα. Περιλαμβάνει οποιαδήποτε μέτρα που αποδίδονται σε ένα κράτος το οποίο έχει τη δυνατότητα επιστροφής ενός αιτούντος άσυλο ή πρόσφυγα στα σύνορα εδαφών όπου θα απειλείτο η ζωή ή ελευθερία του/της, ή όπου θα κινδύνευε να υποστεί δίωξη. Περιλαμβάνει επίσης απόρριψη στα σύνορα, αναχαίτιση και έμμεση απώθηση (*refoulement*), είτε σε περίπτωση μεμονωμένης αναζήτησης ασύλου είτε σε περιπτώσεις μαζικής εισροής».

B. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας («η Σύμβαση του Montego Bay»)

24. Τα σχετικά άρθρα της Σύμβασης του Montego Bay προβλέπουν τα εξής:

Άρθρο 92
Καθεστώς των πλοίων

«1. Τα πλοία πλέουν με τη σημαία ενός μόνο κράτους και υπόκεινται στην αποκλειστική δικαιοδοσία αυτού στην ανοιχτή θάλασσα, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις που αναφέρονται ρητώς στην παρούσα Σύμβαση...»

Άρθρο 94
Υποχρεώσεις του Κράτους της Σημαίας

«1. Κάθε κράτος θα ασκεί αποτελεσματικά τη δικαιοδοσία του και θα ελέγχει με διοικητικά, τεχνικά και κοινωνικά μέσα τα πλοία που φέρουν τη σημαία του.

...”

Άρθρο 98
Υποχρέωση για παροχή βοήθειας

«1. Κάθε κράτος απαιτεί από τον πλοίαρχο του πλοίου που φέρει τη σημαία αυτού, εφόσον μπορεί να το πραγματοποιήσει χωρίς να θέσει σε κίνδυνο το πλοίο, το πλήρωμα ή τους επιβάτες, να:

- a) παρέχει βοήθεια σε οποιοδήποτε πρόσωπο εντοπιστεί στη θάλασσα και βρίσκεται σε κίνδυνο ή έχει χαθεί.
- b) προχωρεί ταχύτατα στη διάσωση προσώπων σε κίνδυνο, σε περίπτωση που ενημερωθεί για την ανάγκη τους για βοήθεια, εφόσον μια τέτοια πράξη ενδέχεται ευλόγως να αναμένεται από τον ίδιο.

...”

**Γ. Η Διεθνής Σύμβαση του 1979 για τη ναυτική έρευνα και διάσωση
(«η Σύμβαση SAR») (τροποποιήθηκε το 2004)**

25. Η υποπαράγραφος 3.1.9 της Σύμβασης SAR αναφέρει:

«Τα μέρη συντονίζονται και συνεργάζονται για να διασφαλιστεί ότι οι πλοίαρχοι που προσφέρουν βοήθεια μέσω της επιβίβασης προσώπων σε κίνδυνο στη θάλασσα απαλλάσσονται από τις υποχρεώσεις τους με ελάχιστη περαιτέρω απόκλιση από τον αναμενόμενο προορισμό του πλοίου, με την προϋπόθεση ότι η απαλλαγή του πλοίαρχου από αυτές τις υποχρεώσεις δεν θέτει περαιτέρω σε κίνδυνο την ασφάλεια ζωών στη θάλασσα. Το μέρος που είναι υπεύθυνο για την περιοχή έρευνας και διάσωσης στην οποία παρέχεται η εν λόγω βοήθεια φέρει πρωταρχική ευθύνη για τη διασφάλιση του συντονισμού και συνεργασίας, έτσι ώστε οι επιζήσαντες στους οποίους παρέχεται βοήθεια να αποβιβάζονται από το πλοίο που τους παρείχε βοήθεια και να παραδίδονται σε ασφαλές μέρος, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες της υπόθεσης και τις κατευθυντήριες οδηγίες που ορίζονται από τον Οργανισμό (Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός). Στις εν λόγω περιπτώσεις, τα συναφή μέρη φροντίζουν η εν λόγω αποβίβαση να πραγματοποιηθεί όσο πιο σύντομα είναι ευλόγως εφικτό να πραγματοποιηθεί».

Δ. Το Πρωτόκολλο κατά της λαθραίας διακίνησης μεταναστών από τη γη, τη θάλασσα και τον αέρα, που συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος («Το Πρωτόκολλο του Παλέρμο») (2000)

26. Το άρθρο 19 § 1 του Πρωτοκόλλου του Παλέρμο προβλέπει τα εξής:

«1. Τίποτα στο παρόν Πρωτόκολλο δεν επηρεάζει τα υπόλοιπα δικαιώματα, υποχρεώσεις και ευθύνες του Κράτους και των ατόμων σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, συμπεριλαμβανομένων του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και, συγκεκριμένα, όπου εφαρμόζεται, της Σύμβασης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967 σχετικά με το Καθεστώς των

¹⁰ ΑΠΟΦΑΣΗ CENTRO EUROPA 7 S.R.L. ΚΑΙ DI STEFANO κατά ΙΤΑΛΙΑΣ

Προσφύγων και της αρχής της μη επαναπροώθησης που περιλαμβάνεται στα παραπάνω».

Ε. Ψήφισμα 1821 (2011) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης

27. Στις 21 Ιουνίου 2011 η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης υιοθέτησε το Ψήφισμα για την αναχαίτιση και διάσωση στη θάλασσα αιτούντων άσυλο, προσφύγων και παράνομων μεταναστών, που περιλαμβάνει τα εξής:

«1. Η επιτήρηση των Νοτίων συνόρων της Ευρώπης αποτελεί πλέον περιφερειακή προτεραιότητα. Η ευρωπαϊκή ήπειρος χρειάζεται να αντιμετωπίσει τις σχετικά μεγάλης κλίμακας αφίξεις μεταναστευτικών ρευμάτων μέσω θαλάσσης από την Αφρική, που προσεγγίζουν την Ευρώπη κυρίως μέσω Ιταλίας, Μάλτας, Ισπανίας, Ελλάδας και Κύπρου.

2. Οι μετανάστες, οι πρόσφυγες, οι αιτούντες άσυλο και άλλοι που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή τους προκειμένου να προσεγγίσουν τα νότια σύνορα της Ευρώπης, κυρίως με ακατάλληλα για πλόα πλωτά μέσα. Τα εν λόγω ταξίδια, που πραγματοποιούνται πάντα παράνομα, κυρίως επί πλωτών μέσων που δεν φέρουν σημαία, θέτοντας τους επιβάτες σε κίνδυνο να πέσουν στα χέρια κύκλων λαθραίας διακίνησης και εμπορίας μεταναστών, αντανακλούν την απόγνωση των επιβατών, οι οποίοι δεν διαθέτουν έννομα μέσα και κυρίως κανέναν άλλο ασφαλέστερο τρόπο να προσεγγίσουν την Ευρώπη.

3. Παρόλο που ο αριθμός των αφίξεων μέσω θαλάσσης μειώθηκε δραστικά τα τελευταία χρόνια, με αποτέλεσμα την αλλαγή των οδών μεταναστευσης (συγκεκριμένα προς τα χερσαία σύνορα μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας), η Κοινοβουλευτική Συνέλευση, υπενθυμίζει, *inter alia*, το [Ψήφισμα 1637](#) (2008) σχετικά με τους παράνομους μετανάστες της Ευρώπης που έρχονται μέσω θαλάσσης: ανάμεικτες ροές μεταναστών από τη θάλασσα προς τη νότια Ευρώπη, για άλλη μια φορά εκφράζει τη βαθιά της ανησυχία όσον αφορά τα μέτρα που λαμβάνονται για να αντιμετωπιστεί η άφιξη από τη θάλασσα των εν λόγω ανάμεικτων μεταναστευτικών ροών. Πολλοί άνθρωποι σε κίνδυνο στη θάλασσα έχουν διασωθεί και πολλοί, προσπαθώντας να προσεγγίσουν την Ευρώπη, απωθήθηκαν, ωστόσο η λίστα των θανατηφόρων περιστατικών, τόσο προβλεπόμενων όσο και τραγικών, είναι μακρά και μεγαλώνει όλο και περισσότερο σχεδόν σε καθημερινή βάση.

4. Επιπλέον, οι πρόσφατες αφίξεις στην Ιταλία και τη Μάλτα μετά από τις αναταραχές στη Βόρεια Αφρική επιβεβαιώνουν ότι η Ευρώπη οφείλει να είναι πάντα έτοιμη να αντιμετωπίσει τις πιθανές αφίξεις μεγάλης κλίμακας παράνομων μεταναστών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων στις νότιες ακτές της.

5. Η Συνέλευση σημειώνει ότι τα μέτρα για τη διαχείριση των εν λόγω αφίξεων δημιουργούν πολυάριθμα προβλήματα, από τα οποία πέντε είναι εξαιρετικά ανησυχητικά:

5.1. παρά τα διάφορα συναφή διεθνή κείμενα που είναι εφαρμοστέα σε αυτό το πλαίσιο και τα οποία ορίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών και των ατόμων, οι ερμηνείες του περιεχομένου τους

φαίνεται να διαφέρουν. Ορισμένα κράτη δεν συμφωνούν με τη φύση και την έκταση των υποχρεώσεών τους σε συγκεκριμένες καταστάσεις και ορισμένα κράτη επίσης αμφισβητούν την εφαρμογή της αρχής της μη επαναπροώθησης (*non-refoulement*) στην ανοιχτή θάλασσα.

5.2. ενώ η αποκλειστική αρμοδιότητα σε περίπτωση αναχαίτισης από τη θάλασσα είναι η γρήγορη αποβίβαση των διασωθέντων σε «ασφαλές μέρος», η έννοια του «ασφαλούς μέρους» δεν φαίνεται να ερμηνεύεται κατά τον ίδιο τρόπο από όλα τα κράτη μέλη. Ωστόσο, είναι σαφές ότι η ιδέα του «ασφαλούς μέρους» δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στη σωματική προστασία των ανθρώπων, αλλά επίσης συνεπάγεται απαραίτητα και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους.

5.3. τέτοιου είδους αποκλίσεις θέτουν άμεσα σε κίνδυνο τις ζωές των υπό διάσωση ανθρώπων, συγκεκριμένα με την καθυστέρηση ή την αποτροπή μέτρων διάσωσης, και ενδέχεται να αποτρέπουν τους ναυτικούς από το να διασώσουν ανθρώπους σε κίνδυνο στη θάλασσα. Επιπλέον, ενδέχεται να καταλήγουν σε παράβαση της αρχής της μη επαναπροώθησης (*non-refoulement*) σχετικά με έναν αριθμό προσώπων, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων που χρήζουν διεθνούς προστασίας.

5.4. παρόλο που ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Frontex) παίζει έναν όλο και περισσότερο αυξανόμενο ρόλο στην αναχαίτιση από θαλάσσης, υπάρχουν ανεπαρκείς εγγυήσεις σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που προκύπτουν δυνάμει του διεθνούς δικαίου και του δικαίου της ΕΕ, στο πλαίσιο των συνδυασμένων επιχειρήσεων που συντονίζει.

5.5. τέλος, οι εν λόγω αφίξεις μέσω θαλάσσης θέτουν ένα δυσανάλογο βάρος στα κράτη που βρίσκονται στα νότια σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο στόχος του πιο δίκαιου καταμερισμού ευθυνών και της μεγαλύτερης αλληλεγγύης στη σφαίρα της μετανάστευσης μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών δεν έχει επιτευχθεί ακόμα.

6. Η κατάσταση καθίσταται πιο περίπλοκη από το γεγονός ότι οι εν λόγω μεταναστευτικές ροές είναι μικτής φύσης και επομένως απαιτούν ειδικά και συγκεκριμένα ευαίσθητα μέτρα προστασίας που να συμβαδίζουν με το καθεστώς των διασωθέντων. Προκειμένου να ανταποκρίνονται κατάλληλα στις αφίξεις μέσω θαλάσσης και σύμφωνα με τα σχετικά διεθνή πρότυπα, τα κράτη πρέπει να λάβουν υπόψη τους αυτήν τη κατάσταση στις πολιτικές και δράσεις διαχείρισης της μετανάστευσης.

7. Η Συνέλευση υπενθυμίζει στα κράτη μέλη τις υποχρεώσεις τους σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ETS Αριθ. 5), της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας και της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων, και ειδικότερα υπενθυμίζει την αρχή της μη επαναπροώθησης (*non-refoulement*) και το δικαίωμα αναζήτησης ασύλου. Η Συνέλευση επίσης επαναλαμβάνει τις υποχρεώσεις των κρατών σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση για την ασφάλεια της ανθρωπίνης ζωής στη θάλασσα του 1974 και τη Διεθνή Σύμβαση του 1979 για τη ναυτική έρευνα και διάσωση.

12 ΑΠΟΦΑΣΗ CENTRO EUROPA 7 S.R.L. ΚΑΙ DI STEFANO κατά
ΙΤΑΛΙΑΣ

8. Τέλος και πάνω από όλα, η Συνέλευση υπενθυμίζει στα κράτη μέλη ότι έχουν τόσο ηθική όσο και νομική υποχρέωση να διασώζουν πρόσωπα σε κίνδυνο στη θάλασσα χωρίς την ελάχιστη καθυστέρηση, και επαναλαμβάνει κατηγορηματικά την ερμηνεία που δίνεται από το Γραφείο του Υπατου Αρμοστή για τους Πρόσφυγες (UNHCR), η οποία δηλώνει ότι η αρχή της μη επαναπροώθησης (*non-refoulement*) είναι εφαρμοστέα και στην ανοιχτή θάλασσα. Η ανοιχτή θάλασσα δεν είναι περιοχή στην οποία τα κράτη απαλλάσσονται από τις νομικές τους υποχρεώσεις, συμπεριλαμβανομένων αυτών που προκύπτουν από το διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα και το διεθνές δίκαιο για τους πρόσφυγες.

9. Ακολούθως, η Συνέλευση καλεί τα κράτη μέλη, όταν διεξάγουν επιχειρήσεις επιτήρησης των θαλάσσιων συνόρων, είτε στα πλαίσια αποτροπής λαθραίας μετανάστευσης και εμπορίας ανθρώπων είτε σε σχέση με τη διαχείριση των συνόρων, να ενεργούν στα πλαίσια της άσκησης δικαιοδοσίας *de jure* ή *de facto*, προκειμένου να:

9.1. εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους χωρίς εξαίρεση και καθυστέρηση προκειμένου να σώσουν ανθρώπους σε κίνδυνο στη θάλασσα,

9.2. διασφαλίζουν ότι οι πολικές και δράσεις διαχείρισης των συνόρων τους, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων αναχαίτισης, αναγνωρίζουν τη συνδυασμένη δημιουργία ροών ατόμων που προσπαθούν να περάσουν τα θαλάσσια σύνορα,

9.3. εγγυώνται για όλα τα υπό αναχαίτιση πρόσωπα ανθρώπινη μεταχείριση και συστηματικό σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της μη επαναπροώθησης (*non-refoulement*), ανεξάρτητα εάν τα μέτρα αναχαίτισης εφαρμόζονται εντός των δικών τους χωρικών υδάτων, αυτών ενός άλλου κράτους βάσει μιας *ad hoc* διμερούς συμφωνίας, ή σε ανοιχτή θάλασσα,

9.4. απέχουν από οποιεσδήποτε πρακτικές που ενδέχεται να είναι ισοδύναμες με άμεση ή έμμεση επαναπροώθηση, συμπεριλαμβανομένης και της περίπτωσης της ανοιχτής θάλασσας, προς εναρμόνιση στην ερμηνεία του UNHCR για την εξωεδαφική εφαρμογή της εν λόγω αρχής και σύμφωνα με τις συναφείς αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων,

9.5. διεξάγουν ως πρωταρχική ενέργεια την άμεση αποβίβαση των διασωθέντων σε «ασφαλές μέρος» και να ερμηνεύουν το «ασφαλές μέρος» ως ένα μέρος που είναι δυνατόν να ικανοποιεί τις άμεσες ανάγκες των αποβιβασθέντων και σε καμία περίπτωση να μην θέτει σε κίνδυνο τα θεμελιώδη δικαιώματά τους, καθώς η έννοια της «ασφάλειας» εκτείνεται πέρα από την απλή προστασία από φυσικούς κινδύνους και επίσης οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τη διάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του προτεινόμενου μέρους αποβίβασης,

9.6. εγγυώνται πρόσβαση σε δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες ασύλου για τα άτομα που αναχαιτίζονται και τα οποία χρήζουν διεθνούς προστασίας,

9.7. εγγυώνται πρόσβαση σε προστασία και βοήθεια, συμπεριλαμβανομένων διαδικασιών ασύλου, για τα άτομα που αναχαιτίζονται και που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων ή διατρέχουν κίνδυνο εμπορίας ανθρώπων,

9.8. διασφαλίζουν ότι η διαμονή σε εγκαταστάσεις κράτησης των ατόμων που έχουν αναχαιτιστεί, με εξαίρεση πάντα τους ανηλίκους και τις ευάλωτες κατηγορίες, ανεξάρτητα από το καθεστώς τους, αναγνωρίζεται από τις δικαστικές αρχές και

συμβαίνει μόνο όταν είναι απαραίτητο και για λόγους που ορίζονται από τον νόμο, σε περίπτωση που δεν υπάρχει άλλη κατάλληλη εναλλακτική και ότι η εν λόγω διαμονή πληροί τα ελάχιστα πρότυπα και αρχές σύμφωνα με το Ψήφισμα 1707 (2010) της Συνέλευσης για την κράτηση των αιτούντων άσυλο και των παράνομων μεταναστών στην Ευρώπη,

9.9. αναστέλλουν οποιεσδήποτε διμερείς συμφωνίες που ενδέχεται να έχουν συνάψει με τρίτα κράτη σε περίπτωση που τα ανθρώπινα δικαιώματα των προσώπων που αναχαιτίζονται δεν διασφαλίζονται κατάλληλα σύμφωνα με τις εν λόγω συμφωνίες, ιδιαίτερα το δικαίωμα πρόσβασης σε διαδικασία ασύλου, και σε περίπτωση που είναι ισοδύναμες με την παράβαση της αρχής της μη επαναπροώθησης, και να συνάπτουν νέες διμερείς συμφωνίες που να περιέχουν συγκεκριμένα τις εν λόγω εγγυήσεις ανθρώπινων δικαιωμάτων και τα μέτρα για την ομαλή και αποτελεσματική παρακολούθησή τους,

9.10. υπογράφουν και να επικυρώνουν, σε περίπτωση που δεν το έχουν ακόμα πραγματοποιήσει, τα προαναφερθέντα συναφή διεθνή κείμενα και να λαμβάνουν υπόψη τις κατευθυντήριες οδηγίες που ορίζονται από τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό (ΙΜΟ) σε ό,τι αφορά στη μεταχείριση ανθρώπων που διασώζονται στη θάλασσα,

9.11. υπογράφουν και να επικυρώνουν, σε περίπτωση που δεν το έχουν ακόμα πραγματοποιήσει, τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταστολή της εμπορίας ανθρώπων (CETS Αριθ. 197) και τα αναφερόμενα ως «Πρωτόκολλα του Παλέρμο» στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος (2000),

9.12. διασφαλίζουν ότι οι επιχειρήσεις επιτήρησης των θαλάσσιων συνόρων και τα μέτρα ελέγχου των συνόρων δεν επηρεάζουν τη συγκεκριμένη προστασία που παρέχεται σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο σε ευάλωτες κατηγορίες, όπως σε πρόσφυγες, απάτριδες, γυναίκες και ασυνόδευτα παιδιά, μετανάστες, θύματα εμπορίας ανθρώπων ή άτομα που διατρέχουν κίνδυνο εμπορίας ανθρώπων, ή θύματα βασανισμού και τραυματισμών.

10. Η Συνέλευση εκφράζει την ανησυχία της για την έλλειψη διαύγειας αναφορικά με τις αντίστοιχες ευθύνες των κρατών της ΕΕ και του Frontex και την απουσία επαρκών εγγυήσεων για τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και διεθνών προτύπων στα πλαίσια των συνδυασμένων επιχειρήσεων που συντονίζει ο εν λόγω οργανισμός. Ενώ η Συνέλευση χαιρετίζει τις προτάσεις που παρουσιάζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τροποποίηση των κανόνων που διέπουν τον εν λόγω οργανισμό, με σκοπό την ενίσχυση των εγγυήσεων πλήρους σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τις θεωρεί ανεπαρκείς και θα επιθυμούσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να αναλάβει την δημοκρατική επιτήρηση των δραστηριοτήτων του οργανισμού, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

11. Η Συνέλευση επίσης θεωρεί απαραίτητη την καταβολή προσπάθειών για διόρθωση των πρωταρχικών αιτιών που αναγκάζουν τα απελπισμένα άτομα να θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή τους επιβιβάζόμενα σε πλοία με προορισμό την Ευρώπη. Η Συνέλευση καλεί όλα τα κράτη μέλη να επιταχύνουν τις προσπάθειές τους για προαγωγή της ειρήνης, των κανόνων δικαίου και της ευημερίας στις χώρες προέλευσης των δυνητικών προσφύγων και αιτούντων άσυλο.

14 ΑΠΟΦΑΣΗ CENTRO EUROPA 7 S.R.L. ΚΑΙ DI STEFANO κατά ΙΤΑΛΙΑΣ

12. Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη τις σοβαρές προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν τα παραθαλάσσια κράτη λόγω της παράνομης άφιξης μέσω θαλάσσης συνδυασμένων ροών ατόμων, η Συνέλευση απευθύνεται στη διεθνή κοινότητα, και συγκεκριμένα στον IMO, τη UNHCR, τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (IOM), το Συμβούλιο της Ευρώπης και την Ευρωπαϊκή Ένωση (μαζί με το Frontex και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο) για να:

12.1. παρέχουν οποιαδήποτε βοήθεια χρειάζονται τα εν λόγω κράτη στα πλαίσια αλληλεγγύης και καταμερισμού ευθυνών,

12.2. καταβάλουν συνολικές προσπάθειες, υπό την αιγίδα του IMO, για να διασφαλίσουν μια σύμφωνη και εναρμονισμένη προσέγγιση προς το διεθνές ναυτικό δίκαιο, μεταξύ άλλων, μέσω συμφωνίας για τον ορισμό και το περιεχόμενο των βασικών όρων και κανονισμών,

12.3. ιδρύσουν μια διοργανική ομάδα με σκοπό τη μελέτη και την επίλυση των σημαντικότερων προβλημάτων στον τομέα της αναχαίτισης από θαλάσσης, συμπεριλαμβανομένων των πέντε προβλημάτων που αναγνωρίζονται στο παρόν ψήφισμα, τη θέσπιση ξεκάθαρων προτεραιοτήτων σε επίπεδο πολιτικών, την παροχή καθοδήγησης στα κράτη και σε άλλους σχετικούς φορείς, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της χρήσης των μέτρων αναχαίτισης από τη θάλασσα. Η ομάδα είναι αναγκαίο να αποτελείται από μέλη του IMO, της UNHCR, του IOM, του Συμβουλίου της Ευρώπης, του Frontex και της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο».

Z. Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2000)

28. Το άρθρο 19 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ως εξής:

Προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης

«1. Απαγορεύονται οι ομαδικές απελάσεις.

2. Κανείς δεν μπορεί να απομακρυνθεί, να απελαθεί ή να εκδοθεί προς κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση.».

2. Η Συμφωνία του Σένγκεν του 1985

29. Το άρθρο 17 της Συμφωνίας Σένγκεν προβλέπει:

«Όσον αφορά την κυκλοφορία των προσώπων, τα Μέρη θα προσπαθήσουν να καταργήσουν τους ελέγχους στα κοινά σύνορα και να τους μετατοπίσουν στα εξωτερικά τους σύνορα. Για το σκοπό αυτό, θα καταβάλουν προηγούμενους κάθε προσπάθεια να εναρμονίσουν, εφόσον παρίσταται ανάγκη, τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις που αφορούν τις απαγορεύσεις και τους περιορισμούς στους

οποίους βασίζονται οι έλεγχοι και να λάβουν συμπληρωματικά μέτρα για τη διαφύλαξη της ασφάλειας και για την παρεμπόδιση της παράνομης μετανάστευσης υπηκόων κρατών που δεν είναι μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων».

3. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2007/2004 της 26ης Οκτωβρίου 2004 σχετικά με τη σύσταση ευρωπαϊκού οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRONTEX)

30. Ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2007/2004 του Συμβουλίου της 26ης Οκτωβρίου 2004 περιλαμβάνει τις παρακάτω διατάξεις:

«(1) Στόχος της κοινοτικής πολιτικής για τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ είναι η ολοκληρωμένη διαχείρισή τους, ώστε να εξασφαλίζεται ομοιόμορφος και υψηλός επιπέδου έλεγχος και επιτήρηση, τα οποία αποτελούν αναγκαία συνέπεια της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και θεμελιώδη συστατικά χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Για το σκοπό αυτό, προβλέπεται η θέσπιση κοινών κανόνων για τις προδιαγραφές και τις διαδικασίες ελέγχου των εξωτερικών συνόρων.

(2) Για την αποτελεσματική εφαρμογή των κοινών κανόνων απαιτείται περαιτέρω συντονισμός της επιχειρησιακής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών.

(3) Λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία της κοινής ομάδας για τα εξωτερικά σύνορα, που λειτουργεί στο πλαίσιο του Συμβουλίου, θα πρέπει να συσταθεί ειδικός φορέας με την κατάλληλη τεχνογνωσία, ο οποίος θα επιφορτισθεί με τη βελτίωση του συντονισμού της επιχειρησιακής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων, υπό τη μορφή ευρωπαϊκού οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής «οργανισμός»).

(4) Η ευθύνη για τον έλεγχο και την επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων βαρύνει τα κράτη μέλη. Ο οργανισμός θα πρέπει να διευκολύνει την εφαρμογή των ενεστώτων και μελλοντικών κοινοτικών μέτρων σχετικά με τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων, εξασφαλίζοντας το συντονισμό των ενεργειών των κρατών μελών κατά την εφαρμογή των μέτρων αυτών.

(5) Δεδομένου ότι ο αποτελεσματικός έλεγχος και η επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων αποτελούν ζητήματα υψίστης σημασίας για τα κράτη μέλη, ανεξάρτητα από τη γεωγραφική τους θέση, είναι ανάγκη να προαχθεί η αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων.. Η σύσταση του οργανισμού, ο οποίος επικουρεί τα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή των επιχειρησιακών πτυχών της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων, ιδίως κατά τον επαναπατρισμό υπηκόων τρίτων χωρών που βρίσκονται παράνομα στα κράτη μέλη, αποτελεί σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση αυτή.

16 ΑΠΟΦΑΣΗ CENTRO EUROPA 7 S.R.L. ΚΑΙ DI STEFANO κατά ΙΤΑΛΙΑΣ

4. Ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 562/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου 2006 για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν)

31. Το άρθρο 3 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 562/2006 ορίζει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στα πρόσωπα που διέρχονται τα εσωτερικά ή εξωτερικά σύνορα κράτους μέλους, υπό την επιφύλαξη:

(α) των δικαιωμάτων των προσώπων που απολαύουν του κοινοτικού δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας

(β) των δικαιωμάτων των προσφύγων και των αιτούντων διεθνή προστασία, κυρίως όσον αφορά την μη επαναπροώθηση».

5. Η Απόφαση του Συμβουλίου της 26ης Απριλίου 2010 για τη συμπλήρωση του κώδικα συνόρων του Σένγκεν όσον αφορά την επιτήρηση των θαλάσσιων εξωτερικών συνόρων στο πλαίσιο της επιχειρησιακής συνεργασίας που συντονίζεται από τον ευρωπαϊκό οργανισμό για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010/252/ΕΕ)

32. Το Παράρτημα της Απόφασης του Συμβουλίου της 26ης Απριλίου 2010 αναφέρει:

Κανόνες για επιχειρήσεις θαλάσσιων συνόρων που συντονίζονται από τον Οργανισμό [FRONTEX]

1. Γενικές αρχές

1.1. Τα μέτρα που λαμβάνονται για τους σκοπούς της επιχείρησης επιτήρησης εκτελούνται σύμφωνα με τα θεμελιώδη δικαιώματα κατά τρόπο που να μην τίθεται σε κίνδυνο η ασφάλεια των συλληφθέντων ή διασωθέντων, ούτε των μονάδων που συμμετέχουν.

1.2. Κανείς δεν αποβιβάζεται ή παραδίδεται με άλλο τρόπο στις αρχές μιας χώρας κατά παράβαση της αρχής της μη επαναπροώθησης ή στην οποία υπάρχει κίνδυνος να απελαθεί ή να επαναπροωθηθεί προς άλλη χώρα κατά παράβαση αυτής της αρχής. Υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 1.1, τα πρόσωπα που συλλαμβάνονται ή διασώζονται ενημερώνονται δεόντως, ούτως ώστε να μπορούν να εκφράσουν τους λόγους για τους οποίους πιστεύουν ότι η αποβίβαση στον προτεινόμενο τόπο θα συνιστούσε παράβαση της αρχής της μη επαναπροώθησης.

1.3. Καθ' όλη τη διάρκεια της εν λόγω επιχείρησης, λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές ανάγκες των παιδιών, των θυμάτων παράνομης διακίνησης, των προσώπων που χρήζουν επείγουσας ιατρικής βοήθειας, των προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας και άλλων προσώπων των οποίων η κατάσταση είναι ιδιαίτερα ευάλωτη.

1.4. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι συνοριοφύλακες που συμμετέχουν στην εκάστοτε επιχείρηση επιτήρησης να είναι κατηρτισμένοι όσον αφορά τις εφαρμοστέες διατάξεις της νομοθεσίας περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και περί προσφύγων και να είναι εξοικειωμένοι με το διεθνές καθεστώς που διέπει την έρευνα και διάσωση».

IV. ΔΙΕΘΝΕΣ ΥΛΙΚΟ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΙΣ ΑΝΑΧΑΙΤΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΧΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ ΠΟΥ ΔΙΕΞΑΓΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΛΙΒΥΗ

A. Δελτίο τύπου από τον Ύπατο Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες

33. Στις 7 Μαΐου 2009 η UNHCR δημοσίευσε το ακόλουθο δελτίο τύπου:

«Η UNHCR εξέφρασε την Πέμπτη τη βαθιά της ανησυχία για την τύχη περίπου 230 ατόμων που διασώθηκαν την Τετάρτη από ιταλικά σκάφη περιπολίας στην Περιοχή Ευθύνης Έρευνας και Διάσωσης της Μάλτας (SAR) και εστάλησαν πίσω στη Λιβύη χωρίς ορθή αξιολόγηση των πιθανών αναγκών προστασίας τους. Η διάσωση έλαβε χώρα περίπου 35 ναυτικά μίλια νοτιο-ανατολικά του Ιταλικού νησιού της Λαμπεντούζα, ωστόσο εντός της ζώνης SAR της Μάλτας.

Η αλλαγή πλεύσης προς τη Λιβύη ακολούθησε μετά από μια μέρα έντονων συζητήσεων μεταξύ των αρχών της Ιταλίας και της Μάλτας για το ποιος ήταν υπεύθυνος για τη διάσωση και αποβίβαση των ανθρώπων στα τρία πλοία, οι οποίοι βρίσκονταν σε κίνδυνο. Παρόλο που έπλεαν κοντά στη Λαμπεντούζα, τα πλωτά μέσα βρίσκονταν εντός της περιοχής ευθύνης έρευνας και διάσωσης της Μάλτας.

Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες αναφορικά με τις εθνικότητες των ατόμων που είχαν επιβιβαστεί στα πλωτά μέσα, πιθανολογείται ότι ανάμεσά τους υπάρχουν άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας. Το 2008, ένα εκτιμώμενο ποσοστό ατόμων της τάξης του 75 τοις εκατό που έφθασαν μέσω θαλάσσης στην Ιταλία αιτήθηκαν άσυλο και στο 50 τοις εκατό εξ αυτών χορηγήθηκε κάποια μορφή προστασίας.

«Κάνω έκκληση στις αρχές της Ιταλίας και της Μάλτας να εξακολουθήσουν να διασφαλίζουν την πλήρη πρόσβαση στις διαδικασίες επικράτειας και ασύλου στους ανθρώπους που διασώθηκαν στη θάλασσα και χρήζουν διεθνούς προστασίας», ανέφερε ο Ύπατος Αρμοστής για τους πρόσφυγες, António Guterres.

Το περιστατικό σηματοδοτεί σημαντική αλλαγή στις πολιτικές της ιταλικής κυβέρνησης και αποτελεί πηγή πολύ σοβαρής ανησυχίας. Η UNHCR εκφράζει τη λύπη της για την έλλειψη διαφάνειας όσον αφορά το γεγονός.

«Δουλεύουμε στενά με τις ιταλικές αρχές στη Λαμπεντούζα και αλλού προκειμένου να διασφαλίσουμε ότι οι άνθρωποι που ξεφεύγουν από τον πόλεμο και την καταδίωξη λαμβάνουν προστασία σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951», ανέφερε ο απεσταλμένος της UNHCR στη Ρώμη, Laurens Jolles. «Ο συνεχής και πλήρης

18 ΑΠΟΦΑΣΗ CENTRO EUROPA 7 S.R.L. ΚΑΙ DI STEFANO κατά ΙΤΑΛΙΑΣ

σεβασμός της διεθνούς αρχής της μη επαναπροώθησης (*non-refoulement*) είναι ένα θέμα θεμελιώδους σημασίας».

Επιπλέον, η Λιβύη δεν έχει υπογράψει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες του 1951 και δεν διαθέτει λειτουργικό εθνικό σύστημα ασύλου. Η UNHCR προτρέπει τις ιταλικές αρχές να επανεξετάσουν την απόφασή τους και να αποφύγουν την επανάληψη τέτοιων μέτρων».

B. Επιστολή του κ. Jacques Barrot, αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με ημερομηνία 15 Ιουλίου 2009

34. Στις 15 Ιουλίου 2009 ο κ. Jacques Barrot έγραψε σχετική επιστολή προς τον Πρόεδρο της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σε απάντηση σε αίτημα εκφοράς νομικής άποψης για την «επιστροφή στη Λιβύη μέσω θαλάσσης διαφόρων ομάδων μεταναστών από τις ιταλικές αρχές». Στην εν λόγω επιστολή, ο Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εκφράστηκε ως εξής:

«Σύμφωνα με πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στην Επιτροπή, οι εν λόγω μετανάστες αναχαιτίστηκαν στην ανοιχτή θάλασσα.

Οφείλουν να εξεταστούν δύο σειρές κανόνων της Επιτροπής που αφορούν την κατάσταση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων που προσπαθούν να περάσουν, παράνομα, στην επικράτεια των Κρατών Μελών, ορισμένοι εκ των οποίων ενδέχεται να χρήζουν διεθνούς προστασίας.

Πρώτον, το κοινοτικό κεκτημένο στο πεδίο του ασύλου έχει ως σκοπό να διαφυλάσσει το δικαίωμα του ασύλου, όπως ορίζεται στο άρθρο 18 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων και σύμφωνα με άλλες σχετικές συνθήκες. Ωστόσο, το εν λόγω κεκτημένο, το οποίο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου του 2005, εφαρμόζεται μόνο σε αιτήσεις ασύλου που έχουν πραγματοποιηθεί στην περιοχή των κρατών μελών, που περιλαμβάνουν τα σύνορα, τις περιοχές διέλευσης και, στα πλαίσια των θαλάσσιων συνόρων, τα χωρικά ύδατα των κρατών μελών. Συνεπώς, είναι προφανές από νομικής απόψεως ότι το κοινοτικό κεκτημένο στο πεδίο του ασύλου δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις στην ανοιχτή θάλασσα.

Δεύτερον, ο κώδικας συνόρων του Σένγκεν (SBC) απαιτεί από τα Κράτη Μέλη διεξάγουν επιτήρηση των συνόρων για να αποτρέπουν, μεταξύ άλλων, τη μη νόμιμη διέλευση των συνόρων (άρθρο 12 του Κανονισμού της ΕΚ αριθ. 562/2006 (SBC)). Ωστόσο, η εν λόγω υποχρέωση της Κοινότητας οφείλει να εκπληρώνεται σύμφωνα με την αρχή της μη επαναπροώθησης (*non-refoulement*) και με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων των προσφύγων και άλλων ανθρώπων που αιτούνται διεθνή προστασία.

Η Επιτροπή είναι της άποψης ότι οι δραστηριότητες επιτήρησης των συνόρων που διεξάγονται στη θάλασσα, εντός των χωρικών υδάτων, της συνορεύουσας ζώνης, της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης ή στην ανοιχτή θάλασσα, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του SBC. Σε αυτό το πλαίσιο, η πρωταρχική νομική μας ανάλυση θεωρεί

ότι οι δραστηριότητες των Ιταλών συνοριοφυλάκων ανταποκρίνονται στην έννοια της «επιτήρησης των συνόρων» όπως ορίζεται στο άρθρο 12 του SBC, επειδή απέτρεψαν τη μη νόμιμη διέλευση των εξωτερικών θαλάσσιων συνόρων από τα εν λόγω πρόσωπα, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την επιστροφή τους στην τρίτη χώρα αναχώρησης. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι υποχρεώσεις της Κοινότητας πρέπει να εφαρμόζονται σε αυστηρή συμμόρφωση με τα θεμελιώδη δικαιώματα που αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου. Το Δικαστήριο επιπλέον διευκρίνισε ότι το πεδίο εφαρμογής των εν λόγω δικαιωμάτων στο νομικό σύστημα της Κοινότητας οφείλει να προσδιορίζεται λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ).

Η αρχή της μη επαναπροώθησης (*non-refoulement*), όπως ερμηνεύεται από το ΕΔΑΔ, σημαίνει ουσιαστικά ότι τα Κράτη οφείλουν να απέχουν από την επιστροφή ενός προσώπου (άμεση ή έμμεση) σε ένα μέρος όπου ενδέχεται να αντιμετωπίζει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί βασανισμό ή απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση. Επιπλέον, τα Κράτη δεν πρέπει να επιστρέφουν τους πρόσφυγες σε επικράτειες όπου απειλείται η ζωή ή η ελευθερία τους για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών απόψεων. Η εν λόγω υποχρέωση πρέπει να εκπληρώνεται κατά τη διεξαγωγή ελέγχων στα σύνορα σύμφωνα με τον SBC, συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων επιτήρησης συνόρων στην ανοιχτή θάλασσα. Η νομολογία του ΕΔΑΔ προβλέπει ότι οι πράξεις που διεξάγονται στην ανοιχτή θάλασσα από πλωτό μέσο του Κράτους αποτελούν περιπτώσεις εξωεδαφικής δικαιοδοσίας και ενδέχεται να αποτελούν ευθύνη του εν λόγω Κράτους.

Η Επιτροπή, έχοντας υπόψη τα παραπάνω αναφορικά με το πεδίο εφαρμογής της δικαιοδοσίας της Κοινότητας, προσκάλεσε τις ιταλικές αρχές να της παρέχουν επιπλέον πληροφορίες αναφορικά με τις πραγματικές συνθήκες επιστροφής των εν λόγω προσώπων στη Λιβύη και τις διατάξεις που τέθηκαν σε εφαρμογή για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με την αρχή της μη επαναπροώθησης (*non-refoulement*) κατά την εφαρμογή της διμερούς συμφωνίας μεταξύ των δύο χωρών».

Γ. Έκθεση της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων

35. Αντιπροσωπεία της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) επισκέφτηκε την Ιταλία από τις 27 μέχρι τις 31 Ιουλίου 2009. Κατά τη διάρκεια της εν λόγω επίσκεψης, η αντιπροσωπεία εξέτασε διάφορα θέματα που προέκυψαν από τη νέα κυβερνητική πολιτική αναχαίτισης από θαλάσσης και επιστροφής στη Λιβύη μεταναστών που προσέγγιζαν τα νότια θαλάσσια σύνορα της Ιταλίας. Συγκεκριμένα, η αντιπροσωπεία επικεντρώθηκε στο σύστημα των εφαρμοζόμενων εγγυήσεων για να διασφαλιστεί το ότι κανένας δεν θα αποστέλλοταν σε μια χώρα όπου υπήρχαν σοβαρές ενδείξεις ότι θα διέτρεχε πραγματικό κίνδυνο να υποστεί βασανιστήριο ή κακομεταχείριση.

36. Στην έκθεσή της, που δημοσιεύτηκε στις 28 Απριλίου 2010, η CPT εξέφρασε την άποψη ότι η πολιτική της Ιταλίας για αναχαίτιση των μεταναστών στη θάλασσα και την επιβολή επιστροφής τους στη Λιβύη ή σε άλλες μη Ευρωπαϊκές χώρες παραβίασε την αρχή της μη επαναπροώθησης (*non-refoulement*). Η Επιτροπή τόνισε ότι η Ιταλία δεσμεύεται από την αρχή της μη επαναπροώθησης (*non-refoulement*) οπουδήποτε ασκεί τη δικαιοδοσία της, η οποία περιλαμβάνει το προσωπικό και τα πλωτά μέσα που συμμετέχουν στην προστασία των συνόρων ή στη διάσωση στη θάλασσα, ακόμα και σε περίπτωση που ενεργούν εκτός της επικράτειας της Ιταλίας. Επιπλέον, σε όλα τα πρόσωπα που εισέρχονται στη δικαιοδοσία της Ιταλίας θα πρέπει να παρέχεται η κατάλληλη ευκαιρία και εγκαταστάσεις για να αναζητήσουν διεθνή προστασία. Οι διαθέσιμες πληροφορίες της CPT έδειξαν ότι δεν παρασχέθηκε καμία τέτοια ευκαιρία ή εγκαταστάσεις στους μετανάστες που αναχαιτίστηκαν στη θάλασσα από τις ιταλικές αρχές κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Αντιθέτως, στα πρόσωπα που επαναπροωθήθηκαν στη Λιβύη κατά τις επιχειρήσεις που διεξήχθησαν από τον Μάιο μέχρι τον Ιούλιο του 2009 δεν παρασχέθηκε το δικαίωμα να αποκτήσουν ξεχωριστή αξιολόγηση της υπόθεσής τους και αποτελεσματική πρόσβαση σε σύστημα προστασίας προσφύγων. Σύμφωνα με τα παραπάνω, η CPT παρατήρησε ότι τα πρόσωπα που επιζούν από ένα θαλάσσιο ταξίδι είναι ιδιαίτερα ευάλωτα και συχνά όχι σε κατάσταση που να τους επιτρέπει να δηλώσουν αμέσως την επιθυμία τους να αιτηθούν άσυλο.

Σύμφωνα με την έκθεση της CPT, η Λιβύη δεν μπορεί να θεωρηθεί ασφαλής χώρα όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα και το δίκαιο περί προσφύγων. Η κατάσταση των ατόμων που συλλαμβάνονται και κρατούνται στη Λιβύη, συμπεριλαμβανομένης αυτής των μεταναστών, για τους οποίους υπήρχε και το ενδεχόμενο να απελαθούν σε άλλες χώρες, έδειχνε ότι τα πρόσωπα που επαναπροωθήθηκαν στη Λιβύη αντιμετώπιζαν κίνδυνο κακομεταχείρισης.

Δ. Η έκθεση του Παρατηρητηρίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

37. Σε εκτενή έκθεση που δημοσιεύτηκε στις 21 Σεπτεμβρίου 2009 με τίτλο «Επαναπροώθηση και εκφοβισμός: Η αναγκαστική επιστροφή των μεταναστών από θαλάσσης και των αιτούντων ασύλου από τη μεριά της Ιταλίας και η κακομεταχείρισή τους από τη μεριά της Λιβύης» (*«Pushed back, pushed around: Italy's Forced return of Boat Migrants and Asylum Seekers, Libya's Mistreatment of Migrants and Asylum Seekers»*), το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καταδίκασε την ιταλική πρακτική αναχαίτισης των πλοίων γεμάτων μετανάστες στην ανοιχτή θάλασσα και της επαναπροώθησής τους στη Λιβύη χωρίς τον απαραίτητο έλεγχο. Η εν λόγω έκθεση επίσης βασιζόταν στα αποτελέσματα ερευνών που δημοσιεύτηκαν σε έκθεση του 2006 με τίτλο «Λιβύη, η πηγή των ροών. Κακοποίηση Μεταναστών, Αιτούντων Ασύλου και Προσφύγων» (*«Libya,*

Stemming the Flow. Abuses Against Migrants, Asylum Seekers and Refugees»).

38. Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τα ιταλικά πλοία περιπολίας ρυμουλκούσαν τα πλοία των μεταναστών από τα διεθνή ύδατα χωρίς να προσδιορίζουν εάν σε κάποια από αυτά ενδέχεται να επέβαιναν πρόσφυγες, άρρωστα ή τραυματισμένα άτομα, έγκυες γυναίκες, μη συνοδευόμενα παιδιά, ή θύματα παράνομης εμπορίας ή άλλων μορφών βίας. Οι ιταλικές αρχές ανάγκαζαν τους πλωτούς μετανάστες να επιβιβαστούν σε Λιβυκά πλωτά μέσα ή τους μετέφεραν κατευθείαν πίσω στη Λιβύη, όπου οι αρχές προέβαιναν αμέσως σε κράτησή τους. Ορισμένες από τις επιχειρήσεις συντόνιζε το Frontex.

Η έκθεση βασιζόταν σε συνεντεύξεις 91 μεταναστών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων στην Ιταλία και τη Μάλτα, που πραγματοποιήθηκαν τον Μάιο του 2009, και σε μία τηλεφωνική συνέντευξη με έναν μετανάστη υπό κράτηση στη Λιβύη. Οι αντιπρόσωποι του Παρατηρητηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επισκέφτηκαν τη Λιβύη τον Απρίλιο και συναντήθηκαν με κυβερνητικά στελέχη, ωστόσο οι Λιβυκές αρχές δεν τους επέτρεψαν να πάρουν συνέντευξη από τους μετανάστες κατ' ιδίαν. Επιπλέον, οι αρχές δεν επέτρεψαν στους αντιπροσώπους του Παρατηρητηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων να επισκεφτούν κανένα από τα πολλά κέντρα κράτησης μεταναστών στη Λιβύη, παρά τα επανειλημμένα αιτήματα.

Ο Ύπατος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες έχει τώρα πρόσβαση στη φυλακή Mistrata, στην οποία γενικά κρατούνται παράνομοι μετανάστες, και οργανώσεις της Λιβύης παρέχουν εκεί ανθρωπιστικές υπηρεσίες. Ωστόσο, δεν υπάρχει επίσημη συμφωνία, και επομένως η πρόσβαση δεν είναι εγγυημένη. Επιπλέον, η Λιβύη δεν διαθέτει δίκαιο περί ασύλου. Οι αρχές δεν κάνουν καμία διάκριση μεταξύ προσφύγων, αιτούντων άσυλο και άλλων παράνομων μεταναστών.

39. Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παρότρυνε την κυβέρνηση της Λιβύης να βελτιώσει τις άθλιες συνθήκες κράτησης στη Λιβύη και να θεσπίσει διαδικασίες ασύλου που εναρμονίζονται με τα διεθνή πρότυπα για τους πρόσφυγες. Επίσης έκανε έκκληση προς την ιταλική κυβέρνηση, την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Frontex να διασφαλίσουν την πρόσβαση στο άσυλο, συμπεριλαμβανομένων των προσώπων που αναχαιτίζονται στην ανοιχτή θάλασσα, και να απέχουν από την επιστροφή των μη Λίβυων στη Λιβύη μέχρι η αντιμετώπιση [της τελευταίας] προς τους μετανάστες, τους αιτούντες άσυλο και στους πρόσφυγες να συμμορφώνεται πλήρως με τα διεθνή πρότυπα.

Ε. Η επίσκεψη της Διεθνούς Αμνηστίας

40. Μια ομάδα της Διεθνούς Αμνηστίας πραγματοποίησε διερευνητική επίσκεψη στη Λιβύη από τις 15 μέχρι τις 23 Μαΐου 2009, την πρώτη

22 ΑΠΟΦΑΣΗ CENTRO EUROPA 7 S.R.L. ΚΑΙ DI STEFANO κατά ΙΤΑΛΙΑΣ

ανάλογη επίσκεψη του οργανισμού στη χώρα που επέτρεψαν οι αρχές της Λιβύης από το 2004.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, η Διεθνής Αμνηστία επισκέφτηκε το Κέντρο Κράτησης της Misrata, περίπου 200 χιλιόμετρα από την Τρίπολη, στο οποίο μερικές εκατοντάδες παράνομοι μετανάστες από άλλες αφρικανικές χώρες κρατούνταν σε εξαιρετικά υπερπλήρεις συνθήκες, και κατάφεραν να πάρουν μια σύντομη συνέντευξη από αρκετούς από τους κρατούμενους. Πολλοί βρίσκονταν υπό κράτηση αφού είχαν αναχαιτιστεί στην προσπάθειά τους να αναζητήσουν τον δρόμο τους προς την Ιταλία ή άλλες χώρες της νότιας Ευρώπης που στηρίζονται στη Λιβύη και σε άλλες χώρες της Βόρειας Αφρικής για να σταματήσουν τις ροές των παράνομων μεταναστών από την Υποσαχάρια Αφρική προς την Ευρώπη.

41. Η Διεθνής Αμνηστία θεωρούσε πιθανόν ότι οι κρατούμενοι στην Misrata ενδέχεται να περιελάμβαναν και πρόσφυγες διαφυγής από δίωξη και επεσήμαναν ότι, καθώς η Λιβύη δεν είχε καμία διαδικασία χορήγησης ασύλου και δεν ήταν μέρος της Σύμβασης περί Προσφύγων ή του Πρωτοκόλλου του 1967, οι αλλοδαποί, μεταξύ των οποίων και εκείνοι που χρήζουν διεθνούς προστασίας, ενδέχεται να βρίσκονται εκτός νομικής προστασίας. Επίσης δεν υπήρχε ουσιαστικά καμία ευκαιρία για τους κρατούμενους να υποβάλουν καταγγελία για βασανιστήρια και άλλου είδους κακομεταχείριση προς τις αρμόδιες δικαστικές αρχές.

Στη συνάντησή της με τα κυβερνητικά στελέχη της Λιβύης, η Διεθνής Αμνηστία εξέφρασε την ανησυχία της σχετικά με την κράτηση και επικαλέστηκε κακομεταχείριση εκατοντάδων, πιθανόν χιλιάδων αλλοδαπών υπηκόων τους οποίους οι αρχές θεωρούσαν παράνομους μετανάστες, και προέτρεψε την κυβέρνηση να εφαρμόσει κατάλληλες διαδικασίες προκειμένου να αναγνωρίσει τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες και να τους παράσχει την κατάλληλη προστασία. Η Διεθνής Αμνηστία επίσης προέτρεψε τις αρχές της Λιβύης να σταματήσουν τις αναγκαστικές επιστροφές των αλλοδαπών υπηκόων σε χώρες όπου διατρέχουν τον κίνδυνο σοβαρής παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και να αναζητήσουν μια καλύτερη εναλλακτική της κράτησης για εκείνους τους αλλοδαπούς που δεν ήταν δυνατόν να επιστρέψουν στις χώρες καταγωγής τους για τον παραπάνω λόγο. Ορισμένοι από τους υπηκόους Ερυθραίας που αποτελούσαν μια ευμεγέθη αναλογία των αλλοδαπών υπηκόων που κρατούνταν στη Misrata ανέφεραν στη Διεθνή Αμνηστία ότι κρατούνταν εκεί για δύο χρόνια.

V. ΑΛΛΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΥΛΙΚΟ ΠΟΥ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΛΙΒΥΗ

42. Εκτός από τα γεγονότα που αναφέρθηκαν παραπάνω, έχουν δημοσιευτεί επίσης πολυάριθμες εκθέσεις από εθνικούς και διεθνείς

οργανισμούς και από μη κυβερνητικές οργανώσεις, καταδικάζοντας τις συνθήκες κράτησης και διαβίωσης των παράνομων μεταναστών στη Λιβύη.

Οι πρωταρχικές εκθέσεις είναι οι εξής:

- (i) Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, «Η πηγή των εισροών: Κακοποίηση Μεταναστών, Αιτούντων Άσυλο και Προσφύγων» («Stemming the Flow: Abuses Against Migrants, Asylum Seekers and Refugees»), Σεπτέμβριος 2006.
- (ii) Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, «Συμπερασματικές παρατηρήσεις. Λιβυκή Αραβική Τζαμαχίρια» («Concluding Observations.Libyan Arab Jamahiriya»), 15 Νοεμβρίου 2007.
- (iii) Διεθνής Αμνηστία, «Λιβύη – Έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας 2008» («Libya – Amnesty International Report 2008»), 28 Μαΐου 2008.
- (iv) Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, «Σε κίνδυνο τα Δικαιώματα στη Λιβύη» («Libya Rights at Risk»), 2 Σεπτεμβρίου 2008.
- (v) Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ, «Έκθεση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα για το 2010: Λιβύη» («2010 Human Rights Report: Libya»), 4 Απριλίου 2010.

VI. ΔΙΕΘΝΕΣ ΥΛΙΚΟ ΠΟΥ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΣΟΜΑΛΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΥΘΡΑΙΑ

43. Τα κύρια διεθνή έγγραφα που αφορούν την κατάσταση στη Σομαλία υπεβλήθησαν στην υπόθεση των *Sufi και Elm κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (αριθ. 8319/07 και 11449/07, §§ 80-195, 28 Ιουνίου 2011).

44. Διάφορες εκθέσεις καταδικάζουν την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που διαπράχθηκε στην Ερυθραία. Αναφέρουν λεπτομερώς σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την κυβέρνηση της Ερυθραίας, δηλαδή αυθαίρετες συλλήψεις, βασανιστήρια, απάνθρωπες συνθήκες κράτησης, καταναγκαστική εργασία και σοβαρούς περιορισμούς της ελευθερίας κίνησης, έκφρασης και θρησκευτικών πεποιθήσεων. Τα εν λόγω έγγραφα αναλύουν επίσης τη δύσκολη κατάσταση των υπηκόων της Ερυθραίας οι οποίοι καταφέρνουν να διαφύγουν σε άλλες χώρες όπως η Λιβύη, το Σουδάν, η Αίγυπτος και η Ιταλία και στη συνέχεια εξαναγκάζονται σε επαναπατρισμό.

Οι πρωταρχικές εκθέσεις είναι οι εξής:

- (i) UNHCR, «Κατευθυντήριες Οδηγίες Επιλεξιμότητας για την Εκτίμηση των Αναγκών Διεθνούς Προστασίας των Αιτούντων Άσυλο από την Ερυθραία» («Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Asylum-seekers from Eritrea»), Απρίλιος 2009.

24 ΑΠΟΦΑΣΗ CENTRO EUROPA 7 S.R.L. ΚΑΙ DI STEFANO κατά ΙΤΑΛΙΑΣ

- (ii) Διεθνής Αμνηστία, «Ερυθραία – Έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας 2009» («Eritrea – Amnesty International Report 2009»), 28 Μαΐου 2009.
- (iii) Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, «Φροντίδα για τη Ζωή, την Κρατική Καταπίεση και την Αόριστη Επίταξη στην Ερυθραία» («Service for Life, State Repression and Indefinite Conscription in Eritrea»), Απρίλιος 2009.
- (iv) Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, «Λιβύη, μην στέλνετε τους κατοίκους της Ερυθραίας πίσω λόγω κινδύνου βασανιστηρίων» («Libya, Don't Send Eritreans Back to Risk of Torture»), 15 Ιανουαρίου 2010.
- (v) Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, «Παγκόσμια Έκθεση Κεφαλαίων» («World Chapter Report»), Ιανουάριος 2010.

Ο ΝΟΜΟΣ

Ι. ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΤΕΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Α. Εγκυρότητα των πληρεξουσίων και περαιτέρω εξέταση της προσφυγής

1. Θέματα που τέθηκαν από την Κυβέρνηση

45. Η Κυβέρνηση αμφισβήτησε την εγκυρότητα, σε διάφορα σημεία, των πληρεξουσίων που παρασχέθηκαν από τους αντιπροσώπους των προσφευγόντων. Πρώτον, ισχυρίζεται ότι η πλειοψηφία των πληρεξουσίων περιείχε τυπικά ελαττώματα, όπως:

- (i) δεν υπήρχαν ενδείξεις που να αφορούν την ημερομηνία και το μέρος και, σε ορισμένες περιπτώσεις, το γεγονός ότι η ημερομηνία και το μέρος φαίνεται να είχαν γραφτεί από το ίδιο πρόσωπο,
- (ii) δεν υπάρχει αναφορά στον αριθμό προσφυγής,
- (iii) το γεγονός ότι η ταυτότητα των προσφευγόντων υποδεικνυόταν αποκλειστικά από το επίθετο, το όνομα, την εθνικότητα, μια δυσανάγνωστη υπογραφή και ένα δακτυλικό αποτύπωμα, το οποίο συχνά ήταν μισό ή δύσκολο να αναγνωριστεί,
- (iv) δεν υπήρχαν στοιχεία για τις ημερομηνίες γέννησης των προσφευγόντων.

46. Η Κυβέρνηση στη συνέχεια τόνισε ότι η προσφυγή δεν περιείχε πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες κάτω από τις οποίες καταρτίστηκε το πληρεξούσιο, επομένως εξέφρασε τις αμφιβολίες της για την εγκυρότητά του, καθώς επίσης ούτε και οποιαδήποτε άλλη πληροφορία που αφορούσε ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν από τους αντιπροσώπους των προσφευγόντων προκειμένου να προσδιορίσουν την ταυτότητα των πελατών τους. Η Κυβέρνηση επίσης αμφισβήτησε την ποιότητα της υπάρχουσας επαφής μεταξύ των προσφευγόντων και των αντιπροσώπων τους. Ισχυρίστηκε, συγκεκριμένα, ότι τα ηλεκτρονικά μηνύματα που εστάλησαν από τους προσφεύγοντες μετά τη μεταφορά τους στη Λιβύη δεν έφεραν υπογραφές που θα μπορούσαν να συγκριθούν με εκείνες που εμφανίζονται στα πληρεξούσια. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι δικηγόροι όσον αφορά τη δημιουργία και διατήρηση των επαφών με τους προσφεύγοντες απέκλειαν εκατέρωθεν εξέταση της υπόθεσης.

47. Ούτως εχόντων των πραγμάτων, επειδή ήταν αδύνατον να ταυτοποιηθούν οι προσφεύγοντες και επειδή οι ίδιοι δεν «συμμετείχαν αυτοπροσώπως στην υπόθεση», το Δικαστήριο οφείλει να σταματήσει την εξέταση της υπόθεσης. Αναφερόμενη στην υπόθεση *Hussun και άλλων κατά Ιταλίας* ((διαγραφή), αριθ. 10171/05, 10601/05, 11593/05 και 17165/05, 19 Ιανουαρίου 2010), η Κυβέρνηση υπέβαλε αίτηση στο Δικαστήριο για διαγραφή της υπόθεσης από τη λίστα.

2. Τα επιχειρήματα των προσφευγόντων

48. Οι αντιπρόσωποι των προσφευγόντων αντέτειναν ότι τα πληρεξούσια ήταν έγκυρα. Αρχικά δήλωσαν ότι τα τυπικά ελαττώματα που ισχυρίστηκε η Κυβέρνηση δεν ήταν τέτοια που να καθιστούν άκυρη τη δικαιοδοσία που τους εκχωρήθηκε από τους πελάτες τους.

49. Σε ό,τι αφορά τις συνθήκες κάτω από τις οποίες συντάχθηκαν τα πληρεξούσια, ισχυρίστηκαν ότι συντάχθηκαν από τους προσφεύγοντες κατά την άφιξή τους στη Λιβύη, με τη βοήθεια μελών ανθρωπιστικών οργανώσεων που εργάζονται στα διάφορα κέντρα κράτησης. Κατόπιν οι τελευταίοι φρόντισαν να έρθουν σε επαφή με τους αντιπροσώπους των προσφευγόντων και να προωθήσουν τα πληρεξούσια σε αυτούς προκειμένου να υπογράψουν και να αποδεχτούν την εξουσιοδότηση.

50. Ισχυρίστηκαν ότι τα προβλήματα σχετικά με την ταυτοποίηση των εν λόγω ατόμων αποτελούσαν το άμεσο αποτέλεσμα του θέματος της προσφυγής, δηλαδή μια συλλογική επιχείρηση επαναπροώθησης κατά την οποία δεν πραγματοποιήθηκαν εκ των προτέρων ενέργειες προκειμένου να ταυτοποιηθούν οι παράνομοι μετανάστες. Όποιες κι αν ήταν οι συνθήκες, οι δικηγόροι επέστησαν την προσοχή του Δικαστηρίου στο γεγονός ότι ένας σημαντικός αριθμός προσφευγόντων είχε ταυτοποιηθεί από το γραφείο της UNHCR στην Τρίπολη μετά την άφιξή τους στη Λιβύη.

51. Τέλος, οι δικηγόροι δήλωσαν ότι είχαν παραμείνει σε επαφή με ορισμένους από τους προσφεύγοντες, με τους οποίους μπορούσαν να επικοινωνήσουν μέσω τηλεφώνου και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Επεσήμαναν τις σοβαρές δυσκολίες που αντιμετώπιζαν προκειμένου να διατηρήσουν την επαφή με τους προσφεύγοντες, συγκεκριμένα λόγω των βίαιων συγκρούσεων που είχαν ξεσπάσει στη Λιβύη από τον Φεβρουάριο του 2011.

3. Η κρίση του Δικαστηρίου

52. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει κατ' αρχάς ότι ο αντιπρόσωπος του προσφεύγοντος πρέπει να προσκομίσει ένα «πληρεξούσιο ή μια γραπτή εξουσιοδότηση να ενεργήσει» (Κανόνας 45 § 3 των Κανόνων του Δικαστηρίου). Επομένως, μια απλή γραπτή εξουσιοδότηση είναι έγκυρη για τους σκοπούς των διαδικασιών ενώπιον του Δικαστηρίου, εφόσον δεν έχει αποδειχθεί ότι συντάχθηκε χωρίς την κατανόηση και τη συγκατάθεση του προσφεύγοντος (βλ. *Velikova κατά Βουλγαρίας*, αριθ. 41488/98, § 50, ΕΔΑΔ 2000-VI).

53. Επιπλέον, ούτε η Σύμβαση ούτε οι Κανόνες του Δικαστηρίου επιβάλλουν συγκεκριμένες απαιτήσεις για τον τρόπο με τον οποίο η μορφή της εξουσιοδότησης πρέπει να συνταχθεί και δεν απαιτούν καμία μορφή πιστοποίησης του εν λόγω εγγράφου από κάποια εθνική αρχή. Αυτό που είναι σημαντικό για το Δικαστήριο είναι η μορφή εξουσιοδότησης να αναγράφει ξεκάθαρα ότι ο προσφεύγων έχει αναθέσει την αντιπροσώπευσή του ενώπιον του Δικαστηρίου σε έναν αντιπρόσωπο και ότι ο αντιπρόσωπος έχει αποδεχθεί την εν λόγω ανάθεση (βλ. *Ryabov κατά Ρωσίας*, αριθ. 3896/04, §§ 40 και 43, 31 Ιανουαρίου 2008).

54. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι όλα τα πληρεξούσια που περιλαμβάνονται στον φάκελο της υπόθεσης είναι υπογεγραμμένα και φέρουν αποτυπώματα. Επιπλέον, οι δικηγόροι των προσφευγόντων έχουν παράσχει λεπτομερείς πληροφορίες καθ' όλη τη διάρκεια των διαδικασιών αναφορικά με τα γεγονότα και την τύχη των προσφευγόντων με τους οποίους ήταν δυνατόν να διατηρήσουν επαφές. Δεν υπάρχει τίποτα στον φάκελο της υπόθεσης που να μπορεί να αμφισβητήσει την αναφορά των δικηγόρων ή την ανταλλαγή πληροφοριών με το Δικαστήριο (βλ., αντίθετα, *Hussun*, όπ. π., §§ 43-50).

55. Υπό αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο δεν έχει λόγο να αμφισβητήσει την εγκυρότητα των πληρεξουσίων. Συνεπώς, απορρίπτεται η ένσταση της Κυβέρνησης.

56. Επιπρόσθετα, το Δικαστήριο σημειώνει ότι σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρείχαν οι δικηγόροι, δύο εκ των προσφευγόντων, ο κ. Mohamed Abukar Mohamed και ο κ. Hasan Shariff Abbirahman (αριθ. 10 και αριθ. 11 στη λίστα αντίστοιχα) απεβίωσαν αμέσως μετά την κατάθεση της προσφυγής (βλ. παράγραφο 15 παραπάνω).

57. Επισημαίνει ότι η πρακτική του Δικαστηρίου είναι να διαγράφει προσφυγές από τη λίστα σε περίπτωση που ένας προσφεύγων αποβιώσει κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής των διαδικασιών και κανένας κληρονόμος ή στενός συγγενής δεν επιθυμεί να συνεχίσει την υπόθεση (βλ., μεταξύ άλλων αρχών, *Scherer κατά Ελβετίας*, 25 Μαρτίου 1994, §§ 31-32, Σειρά Α αριθ. 287, *Öhlinger κατά Αυστρίας*, αριθ. 21444/93, Έκθεση της Επιτροπής της 14ης Ιανουαρίου 1997, § 15, *Thévenon κατά Γαλλίας* (απόφ.), αριθ. 2476/02, ΕΔΑΔ 2006-III, και *Léger κατά Γαλλίας* (διαγραφή) [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 19324/02, § 44, 30 Μαρτίου 2009).

58. Υπό το φως των περιστάσεων της υπόθεσης, το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν δικαιολογείται πλέον να συνεχίσει την εξέταση της προσφυγής όσον αφορά τους εκλιπόντες (άρθρο 31 § 1 (γ) της Σύμβασης). Επιπλέον, επισημαίνει ότι οι καταγγελίες που αρχικά κατατέθηκαν από τον κ. Mohamed Abukar Mohamed και τον κ. Hasan Shariff Abbirahman είναι πανομοιότυπες με αυτές που υπέβαλαν οι λοιποί προσφεύγοντες, για τις οποίες θα εκφράσει παρακάτω την άποψή του. Υπό τις εν λόγω συνθήκες, το Δικαστήριο δεν διαπιστώνει καμία βάση που να σχετίζεται με τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που διασφαλίζεται από τη Σύμβαση και τα Πρωτόκολλα αυτής, η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 37 § 1 *in fine*, θα απαιτούσε συνέχιση της εξέτασης της προσφυγής των εκλιπόντων προσφευγόντων.

59. Συνεπώς, το Δικαστήριο αποφασίζει να διαγράψει την υπόθεση από τη λίστα σε ό,τι αφορά τον Mohamed Abukar Mohamed και τον Hasan Shariff Abbirahman, και να συνεχίσει την εξέταση του υπολοίπου της προσφυγής.

B. Εξάντληση των εθνικών ένδικων μέσων

60. Κατά την ακρόαση ενώπιον του Τμήματος ευρείας συνθέσεως, η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η προσφυγή ήταν απαράδεκτη επειδή δεν είχαν εξαντληθεί τα εθνικά ένδικα μέσα. Υποστήριξε ότι οι προσφεύγοντες δεν υπέβαλαν προσφυγή στα ιταλικά δικαστήρια για να ζητήσουν αναγνώριση και αποζημίωση για τις εικαζόμενες παραβάσεις της Σύμβασης.

61. Σύμφωνα με την άποψη της Κυβέρνησης, οι προσφεύγοντες, που είναι τώρα ελεύθεροι να μετακινούνται και είναι σε θέση να επικοινωνούν με τους δικηγόρους τους στα πλαίσια των διαδικασιών ενώπιον του Δικαστηρίου, όφειλαν να υποβάλουν διαδικασίες στα ιταλικά ποινικά δικαστήρια για να καταγγείλουν την παραβίαση του εθνικού και διεθνούς δικαίου από το στρατιωτικό προσωπικό που εμπλεκόταν στην απομάκρυνσή τους. Ποινικές διαδικασίες είναι επί του παρόντος σε εξέλιξη σε παρόμοιες υποθέσεις και αυτού του είδους το ένδικο μέσο ήταν «αποτελεσματικό».

62. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες επίσης παραπονήθηκαν ότι δεν μπορούσαν να προσφύγουν σε ένδικα μέσα ικανοποιώντας τις απαιτήσεις του άρθρου 13 της Σύμβασης. Θεωρεί ότι υπάρχει στενή σύνδεση ανάμεσα στο επιχείρημα της Κυβέρνησης στο εν λόγω σημείο και στην ουσία των καταγγελιών που υπέβαλαν οι προσφεύγοντες σύμφωνα με το Άρθρο 13 της Σύμβασης. Επομένως θεωρεί ότι είναι απαραίτητο να συνδέσει την παρούσα ένσταση με την ουσία των καταγγελιών που υποβλήθηκαν δυνάμει του άρθρου 13 της Σύμβασης και να εξετάσει την προσφυγή σε αυτό το πλαίσιο (βλ. παράγραφο 207 παρακάτω).

II. ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ ΔΥΝΑΜΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ Ι ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

63. Το άρθρο 1 της Σύμβασης προβλέπει:

«Τα υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναγνωρίζουν, εις όλα τα εξαρτώμενα εκ της δικαιοδοσίας των πρόσωπα, τα καθοριζόμενα εις το πρώτον μέρος της παρούσης Συμβάσεως δικαιώματα και ελευθερίες».

1. Οι ισχυρισμοί των διαδίκων

(α) Η Κυβέρνηση

64. Η εναγόμενη Κυβέρνηση απάντησε πως αναγνώριζε ότι τα εν λόγω γεγονότα έλαβαν χώρα επάνω στα ιταλικά στρατιωτικά πλοία. Ωστόσο, αρνήθηκε ότι οι ιταλικές αρχές άσκησαν «απόλυτο και αποκλειστικό έλεγχο» στους προσφεύγοντες.

65. Υποστήριξε ότι τα πλωτά μέσα στα οποία επέβαιναν οι προσφεύγοντες είχαν αναχαιτιστεί στα πλαίσια της διάσωσης στην ανοιχτή θάλασσα ατόμων σε κίνδυνο, γεγονός που αποτελεί υποχρέωση που επιβάλλει το διεθνές δίκαιο, συγκεκριμένα, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας («Σύμβαση του Montego Bay»), και δεν είναι δυνατόν σε καμία περίπτωση να περιγραφεί ως θαλάσσια αστυνομική επιχείρηση.

Τα ιταλικά πλοία περιορίστηκαν στην επέμβαση για να βοηθήσουν τα τρία πλωτά μέσα σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης και να διασφαλίσουν την ασφάλεια των ανθρώπων που επέβαιναν σε αυτά. Κατόπιν συνόδευσαν τους μετανάστες που αναχαίτισαν στη Λιβύη σύμφωνα με τις διμερείς συμφωνίες του 2007 και 2009. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η υποχρέωση να σωθούν ανθρώπινες ζωές στην ανοιχτή θάλασσα, όπως απαιτείται σύμφωνα με τη Σύμβαση του Montego Bay, δεν δημιούργησε από μόνη της σύνδεση μεταξύ του Κράτους και των εν λόγω ατόμων καθιστώντας τη δικαιοδοσία του Κράτους.

66. Όσον αφορά τη «διάσωση» των προσφευγόντων, η οποία γενικά είχε διάρκεια όχι μεγαλύτερη από δέκα ώρες, οι αρχές παρείχαν στα εν λόγω άτομα την απαραίτητη ανθρωπιστική και ιατρική βοήθεια και σε καμία περίπτωση δεν έκαναν χρήση βίας, δεν επιβιβάστηκαν στα πλοία και δεν έκαναν χρήση όπλων. Η Κυβέρνηση κατέληξε ότι η παρούσα προσφυγή διέφερε από την υπόθεση *Medvedyev και άλλων κατά Γαλλίας* ([Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 3394/03, 29 Μαρτίου 2010), κατά την οποία το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι οι προσφεύγοντες εμπίπτουν στη γαλλική δικαιοδοσία έχοντας υπόψη την πλήρη και αποκλειστική φύση του ελέγχου που ασκεί η Γαλλία σε ένα πλωτό μέσο στην ανοιχτή θάλασσα και στο πλήρωμά του.

(β) Οι προσφεύγοντες

67. Οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι δεν ετίθετο ζήτημα, στην παρούσα υπόθεση, ωστόσο η Ιταλία είχε δικαιοδοσία. Από τη στιγμή που επιβιβάστηκαν στα ιταλικά πλοία, βρίσκονταν υπό τον αποκλειστικό έλεγχο της Ιταλίας, η οποία συνεπώς δεσμευόταν να εκπληρώσει όλες τις υποχρεώσεις που προέκυπταν από τη Σύμβαση και τα Πρωτόκολλα αυτής.

Επεσήμαναν ότι το άρθρο 4 του Ιταλικού Κώδικα Ναυσιπλοΐας προβλέπει ρητά ότι τα πλωτά μέσα που φέρουν την ιταλική σημαία εμπίπτουν στην ιταλική δικαιοδοσία ακόμα και όταν πλέουν εκτός των χωρικών υδάτων.

(γ) Παρεμβάσεις τρίτων μερών

68. Τα τρίτα μέρη με τις παρεμβάσεις τους θεώρησαν ότι, σύμφωνα με τις αρχές του εθιμικού διεθνούς δικαίου και της νομολογίας του Δικαστηρίου, η υποχρέωση των Κρατών να μην επιστρέφουν αιτούντες άσυλο, ακόμα και «εν δυνάμει» αιτούντες άσυλο, και να διασφαλίζουν ότι τα εν λόγω άτομα έχουν πρόσβαση σε δίκαιη ακρόαση, ήταν εξωεδαφική ως προς το πεδίο εφαρμογής της.

69. Δυνάμει του διεθνούς δικαίου αναφορικά με την προστασία των προσφύγων, η καθοριστική δοκιμασία για τη θέσπιση ευθύνης σε ένα κράτος δεν ήταν εάν το πρόσωπο που επεστράφη βρισκόταν στην επικράτεια ενός κράτους, αλλά εάν το εν λόγω πρόσωπο βρισκόταν υπό τον αποτελεσματικό έλεγχο και την εξουσία του εν λόγω κράτους.

Τα τρίτα μέρη με τις παρεμβάσεις τους αναφέρθηκαν στη νομολογία του Δικαστηρίου που αφορούσε το άρθρο 1 της Σύμβασης και το εξωεδαφικό πεδίο εφαρμογής της έννοιας της «δικαιοδοσίας», καθώς και στα συμπεράσματα άλλων διεθνών αρχών. Επεσήμαναν τη σημασία της αποφυγής διπλών προτύπων στο πεδίο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της διασφάλισης ότι ένα Κράτος δεν επιτρέπεται να

προβαίνει σε πράξεις εκτός της επικράτειάς του οι οποίες σε καμία περίπτωση δεν θα ήταν αποδεκτές εντός αυτής.

2. Η κρίση του Δικαστηρίου

(α) Γενικές αρχές που διέπουν τη δικαιοδοσία υπό την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης

70. Δυνάμει του άρθρου 1 της Σύμβασης, η δέσμευση των Συμβαλλόμενων Κρατών είναι η «αναγνώριση» (στα γαλλικά «reconnaissance»), σε όλα τα πρόσωπα εντός της «δικαιοδοσίας» τους, των δικαιωμάτων και ελευθεριών τους, όπως ορίζονται στο πρώτο μέρος (βλ. *Soering* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 7 Ιουλίου 1989, § 86, Σειρά Α αριθ. 161, και *Banković* και *Άλλοι* κατά Βελγίου και 16 άλλων συμβαλλόμενων κρατών (απόφ.) [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 52207/99, § 66, ΕΔΑΔ 2001-XII). Η άσκηση δικαιοδοσίας είναι απαραίτητη προϋπόθεση ώστε ένα Συμβαλλόμενο Κράτος να μπορεί να θεωρείται υπεύθυνο για πράξεις ή παραλείψεις που του καταλογίζονται και οδηγούν σε ισχυρισμούς παραβίασης δικαιωμάτων και ελευθεριών που ορίζονται στη Σύμβαση (βλ. *Παescu* και *άλλοι* κατά Μολδαβίας και Ρωσίας [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 48787/99, § 311, ΕΔΑΔ 2004-VII).

71. Η δικαιοδοσία ενός κράτους, υπό την έννοια του άρθρου 1, είναι ουσιαστικά εδαφική (βλ. *Banković*, απόφαση όπ. π., §§ 61 και 67, και *Παescu*, όπ. π. § 312). Θεωρείται ότι ασκείται κατά κανόνα σε όλη την επικράτεια του κράτους (βλ. *Παescu* και *Άλλοι*, όπ. π., § 312, και *Assanidze* κατά Γεωργίας [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 71503/01, § 139, ΕΔΑΔ 2004-II).

72. Σύμφωνα με την κατ' ουσίαν εδαφική έννοια της δικαιοδοσίας, το Δικαστήριο αποδέχθηκε μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις ότι οι πράξεις των Συμβαλλομένων Κρατών, ή η παραγωγή αποτελεσμάτων, εκτός της επικράτειάς τους ενδέχεται να αποτελεί άσκηση δικαιοδοσίας από αυτά υπό την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης (βλ. *Drozd* και *Janousek* κατά Γαλλίας, 26 Δεκεμβρίου 1992, § 91, Σειρά Α αριθ. 240, *Banković*, απόφαση όπ. π., § 67, και *Παescu* και *Άλλοι*, όπ. π., § 314).

73. Στην πρώτη απόφαση για την υπόθεση *Loizidou* (ενστάσεις), το Δικαστήριο απεφάνθη ότι λαμβάνοντας υπόψη το αντικείμενο και τον σκοπό της Σύμβασης, η ευθύνη ενός Συμβαλλομένου Μέρους ενδέχεται επίσης να προκύπτει όταν ασκεί τον αποτελεσματικό έλεγχο μιας περιοχής εκτός της εθνικής του επικράτειας ως αποτέλεσμα στρατιωτικής δράσης, είτε νόμιμης είτε παράνομης (βλ. *Loizidou* κατά Τουρκίας (ενστάσεις) [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], 23 Μαρτίου 1995, § 62, Σειρά Α αριθ. 310), η οποία ωστόσο αποκλείεται μόνο όταν είναι υπό εξέταση μια στιγμιαία εξωεδαφική πράξη, όπως στην υπόθεση *Banković*, εφόσον η λεκτική διατύπωση του άρθρου 1 δεν περιλαμβάνει τέτοια προσέγγιση στη

«δικαιοδοσία» (βλ. την απόφαση που αναφέρεται παραπάνω, § 75). Σε κάθε περίπτωση, το ζήτημα για την πιθανότητα ύπαρξης εξαιρετικών περιστάσεων οι οποίες απαιτούν και δικαιολογούν τη διαπίστωση του Δικαστηρίου ότι το Κράτος ασκεί τη δικαιοδοσία εξωεδαφικά πρέπει να προσδιορίζεται σε σχέση με τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά για παράδειγμα πλήρη και αποκλειστικό έλεγχο πάνω σε μια φυλακή ή σε ένα πλοίο (βλ. *Al-Skeini και Άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 55721/07, § 132 και 136, 7 Ιουλίου 2011, *Medvedyev και Άλλοι*, όπ. π., § 67).

74. Όποτε το κράτος μέσω των εκπροσώπων του που ενεργούν εκτός της επικράτειάς ασκεί έλεγχο και κυριαρχία πάνω σε ένα άτομο, και επομένως δικαιοδοσία, το κράτος υπόκειται στην υποχρέωση δυνάμει του άρθρου 1 να αναγνωρίσει στο εν λόγω άτομο τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που σχετίζονται με την κατάσταση του εν λόγω ατόμου σύμφωνα με το πρώτο μέρος της Σύμβασης. Επομένως, υπό αυτή την έννοια, το Δικαστήριο δέχεται ότι τα δικαιώματα της Σύμβασης ενδέχεται να «διαχωρίζονται και να προσαρμόζονται» (βλ. *Al-Skeini*, όπ. π., § 136 και 137, σύγκριση με *Banković*, όπ. π., § 75).

75. Υπάρχουν άλλες περιπτώσεις στη νομολογία του Δικαστηρίου για την εξωεδαφική άσκηση δικαιοδοσίας από ένα κράτος σε υποθέσεις που περιλαμβάνουν τις ενέργειες των διπλωματικών ή προξενικών εκπροσώπων στο εξωτερικό και επί των σκαφών και πλωτών μέσων που είναι δηλωμένα, ή φέρουν τη σημαία του εν λόγω κράτους. Σε αυτές τις συγκεκριμένες καταστάσεις, το Δικαστήριο, βασιζόμενο στο εθιμικό διεθνές δίκαιο και στις διατάξεις των συνθηκών, αναγνωρίζει την εξωεδαφική άσκηση δικαιοδοσίας από το σχετικό κράτος (βλ. *Banković*, απόφαση όπ. π., § 73, και *Medvedyev και Άλλοι*, όπ. π., § 65).

(β) Εφαρμογή στη συγκεκριμένη υπόθεση

76. Δεν υπάρχει διαφωνία ενώπιον του Δικαστηρίου ότι τα υπό εξέταση γεγονότα συνέβησαν στην ανοιχτή θάλασσα, επί στρατιωτικών πλοίων που έφεραν την ιταλική σημαία. Η εναγόμενη κυβέρνηση αναγνωρίζει επιπλέον ότι τα πλοία της Αστυνομίας Εσόδων και της ακτοφυλακής πάνω στα οποία επιβιβάστηκαν οι προσφεύγοντες ενέπιπταν πλήρως στην ιταλική δικαιοδοσία.

77. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι δυνάμει των σχετικών διατάξεων του δικαίου της θάλασσας, ένα πλωτό μέσο που πλέει στην ανοιχτή θάλασσα εμπίπτει στην αποκλειστική δικαιοδοσία του κράτους τη σημαία του οποίου φέρει. Αυτή η αρχή του διεθνούς δικαίου οδήγησε το Δικαστήριο να αναγνωρίσει, σε υποθέσεις που αφορούν ενέργειες που πραγματοποιούνται επί πλωτών μέσων που φέρουν τη σημαία του ενός κράτους, όπως και σε υποθέσεις δηλωμένων αεροσκαφών, περιπτώσεις εξωεδαφικής άσκησης δικαιοδοσίας του εν λόγω κράτους (βλ. παράγραφο 75 παραπάνω). Όπου

ασκείται έλεγχος πάνω σε άλλους, ασκείται έλεγχος *de jure* από το εν λόγω κράτος πάνω στα ενδιαφερόμενα άτομα.

78. Επιπλέον, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η παραπάνω αρχή παρατίθεται στο εσωτερικό δίκαιο στο άρθρο 4 του Ιταλικού Κώδικα Ναυσιπλοΐας, και δεν αμφισβητείται από την εναγόμενη Κυβέρνηση (βλ. παράγραφος 18 παραπάνω). Συμπεραίνει ότι η παρούσα υπόθεση όντως αποτελεί υπόθεση εξωεδαφικής άσκησης δικαιοδοσίας εκ μέρους της Ιταλίας ικανή να εγείρει την ευθύνη του κράτους σύμφωνα με τη Σύμβαση.

79. Επιπλέον, η Ιταλία δεν μπορεί να παρακάμψει τη «δικαιοδοσία» της σύμφωνα με τη Σύμβαση περιγράφοντας τα υπό εξέταση γεγονότα ως επιχειρήσεις διάσωσης στην ανοιχτή θάλασσα. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο δεν είναι δυνατόν να συναινέσει στο επιχείρημα της Κυβέρνησης ότι η Ιταλία δεν ήταν υπεύθυνη για την τύχη των προσφευγόντων λόγω του ισχυριζόμενου ελάχιστου ελέγχου που ασκήθηκε στα εμπλεκόμενα μέρη τη δεδομένη χρονική στιγμή.

80. Σε αυτό το πλαίσιο, αρκεί να παρατηρηθεί ότι στην υπόθεση *Medvedyev και Άλλων*, όπως αναφέρεται παραπάνω, τα υπό εξέταση γεγονότα συνέβησαν πάνω στο *Winner*, ένα πλοίο που έφερε τη σημαία τρίτου κράτους αλλά το πλήρωμα του οποίου είχε τεθεί υπό τον έλεγχο του γαλλικού στρατιωτικού προσωπικού. Στις συγκεκριμένες συνθήκες της εν λόγω υπόθεσης, το Δικαστήριο εξέτασε τη φύση και το πεδίο εφαρμογής των ενεργειών που πραγματοποίησαν οι Γάλλοι αξιωματούχοι με σκοπό να εξακριβώσει εάν υπήρχε τουλάχιστον *de facto* συνεχής και αδιάλειπτος έλεγχος που ασκήθηκε από τη Γαλλία πάνω στο *Winner* και στο πλήρωμά του (αυτόθι, §§ 66 και 67).

81. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι στην παρούσα υπόθεση τα γεγονότα έλαβαν χώρα εξ ολοκλήρου επί πλοίων των ιταλικών ενόπλων δυνάμεων, τα πληρώματα των οποίων αποτελούνταν αποκλειστικά από ιταλικό στρατιωτικό προσωπικό. Σύμφωνα με την άποψη του Δικαστηρίου, κατά την περίοδο μεταξύ της επιβίβασης στα πλοία των ιταλικών ενόπλων δυνάμεων και της παράδοσης στις αρχές της Λιβύης, οι προσφεύγοντες βρίσκονταν υπό συνεχή και αποκλειστικό *de jure* και *de facto* έλεγχο των ιταλικών αρχών. Εικασίες σχετικά με τη φύση και το σκοπό της επέμβασης των ιταλικών πλοίων στην ανοιχτή θάλασσα δεν θα οδηγήσουν το Δικαστήριο σε οποιαδήποτε άλλα συμπεράσματα.

82. Επομένως, τα γεγονότα που οδηγούν στις εικαζόμενες παραβάσεις εμπίπτουν στη «δικαιοδοσία» της Ιταλίας υπό την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης.

III. ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

83. Οι προσφεύγοντες παραπονέθηκαν ότι είχαν εκτεθεί στον κίνδυνο βασανιστηρίων ή απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης στη Λιβύη καθώς και στις αντίστοιχες χώρες προέλευσης, δηλαδή στην Ερυθραία και

στη Σομαλία, ως αποτέλεσμα της επιστροφής τους. Βασίστηκαν στο άρθρο 3 της Σύμβασης, που προβλέπει τα εξής:

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπων ή εξευτελιστικάς.»

84. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι δύο διαφορετικές πλευρές του άρθρου 3 της Σύμβασης είναι υπό εξέταση και είναι απαραίτητη η εξέτάσή τους ξεχωριστά: πρώτον, ο κίνδυνος ότι οι προσφεύγοντες θα υφίσταντο απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση στη Λιβύη και δεύτερον, ο κίνδυνος να επέστρεφαν στις αντίστοιχες χώρες προέλευσής τους.

Α. Εικαζόμενη παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω του γεγονότος ότι οι προσφεύγοντες ήταν εκτεθειμένοι στον κίνδυνο απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης στη Λιβύη

1. Οι ισχυρισμοί των διαδίκων

(α) Οι προσφεύγοντες

85. Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι ήταν θύματα αυθαίρετης επαναπροώθησης, κατά παράβαση της Σύμβασης. Ανέφεραν ότι δεν τους δόθηκε η ευκαιρία να αμφισβητήσουν την επιστροφή τους στη Λιβύη και να ζητήσουν διεθνή προστασία από τις ιταλικές αρχές.

86. Εφόσον δεν τους δόθηκε καμία πληροφορία για τον πραγματικό τους προορισμό, οι προσφεύγοντες ήταν πεπεισμένοι, καθ' όλη τη διάρκεια του ταξιδιού επί των ιταλικών πλοίων, ότι θα αποβιβάζονταν στην Ιταλία. Ισχυρίστηκαν ότι υπήρξαν θύματα πραγματικής «εξαπάτησης» από τη μεριά των ιταλικών αρχών σε ό,τι αφορά το συγκεκριμένο θέμα.

87. Δεν πραγματοποιήθηκε καμία διαδικασία ταυτοποίησης των μεταναστών που αναχαιτίστηκαν και ήταν αδύνατη η συλλογή πληροφοριών επί των πλοίων σχετικά με την ατομική τους κατάσταση. Υπό τις εν λόγω συνθήκες, δεν θα μπορούσε να έχει πραγματοποιηθεί κανένα επίσημο αίτημα για άσυλο. Ωστόσο, καθώς προσέγγιζαν τη Λιβυκή ακτή, οι προσφεύγοντες καθώς και ένας σημαντικός αριθμός άλλων μεταναστών ζήτησαν από το ιταλικό στρατιωτικό προσωπικό να μην τους αποβιβάσουν στο Λιμάνι της Τρίπολης, από το οποίο είχαν μόλις διαφύγει, και να τους μεταφέρουν στην Ιταλία.

Οι προσφεύγοντες επιβεβαίωσαν ότι εξέφρασαν εντελώς ξεκάθαρα την επιθυμία τους να μην τους παραδώσουν στις Λιβυκές αρχές. Αμφισβήτησαν την αντιδικία της Κυβέρνησης ότι ένα τέτοιο αίτημα δεν μπορεί να θεωρηθεί αίτημα για διεθνή προστασία.

88. Οι προσφεύγοντες στη συνέχεια αντέτειναν ότι είχαν επιστρέψει σε μια χώρα όπου υπήρχαν επαρκείς λόγοι να πιστεύουν ότι θα υπόκειντο σε

μεταχείριση κατά παράβαση της Σύμβασης. Πολλές διεθνείς πηγές έχουν αναφέρει τις απάνθρωπες και ταπεινωτικές συνθήκες υπό τις οποίες κρατούνται οι παράνομοι μετανάστες στη Λιβύη, κυρίως καταγωγής από τη Σομαλία και την Ερυθραία, καθώς και τις επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης που αντιμετωπίζουν στην εν λόγω χώρα.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι προσφεύγοντες αναφέρθηκαν στην έκθεση της CPT η οποία δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2010 καθώς και στα κείμενα και έγγραφα που προσκομίστηκαν από τρίτα μέρη σχετικά με την κατάσταση στη Λιβύη.

89. Σύμφωνα με την άποψή τους, η Ιταλία δεν είναι δυνατόν να μην γνώριζε την ολοένα και χειρότερη κατάσταση όταν υπέγραφε τις διμερείς συμφωνίες με τη Λιβύη και όταν διεξήγαγε τις υπό εξέταση επιχειρήσεις επαναπροώθησης.

90. Επιπλέον, οι φόβοι και οι ανησυχίες των προσφευγόντων αποδείχθηκαν βάσιμοι. Όλοι ανέφεραν απάνθρωπες και ταπεινωτικές συνθήκες κράτησης και, μετά την απελευθέρωσή τους, επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης που σχετίζονταν με το καθεστώς τους ως παράνομων μεταναστών.

91. Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι η εν λόγω απόφαση επαναπροώθησης στη Λιβύη παράνομων μεταναστών που αναχαιτίστηκαν στην ανοιχτή θάλασσα αποτελεί πραγματική πολιτική επιλογή από τη μεριά της Ιταλίας, που αποσκοπεί στην απόδοση της κύριας ευθύνης στην αστυνομία για τον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης, αδιαφορώντας για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εν λόγω ατόμων.

(β) Η Κυβέρνηση

92. Η Κυβέρνηση αντέτεινε κατ' αρχάς ότι οι προσφεύγοντες δεν απέδειξαν επαρκώς ότι είχαν υποστεί την εικαζόμενη μεταχείριση που έρχεται σε σύγκρουση με τη Σύμβαση. Επομένως δεν είναι δυνατόν να θεωρούνται ως «θύματα» στα πλαίσια της ερμηνείας του άρθρου 34 της Σύμβασης.

93. Επιπλέον ισχυρίστηκε ότι οι προσφεύγοντες μεταφέρθηκαν στη Λιβύη σύμφωνα με τις διμερείς συμφωνίες που υπογράφηκαν από την Ιταλία και τη Λιβύη το 2007 και το 2009. Οι παρούσες διμερείς συμφωνίες αποτελούσαν την απάντηση στις αυξανόμενες ροές μετανάστευσης μεταξύ Αφρικής και Ευρώπης και υπογράφηκαν στα πλαίσια του πνεύματος συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών για την καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης.

94. Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχαν σε πολυάριθμες περιπτώσεις ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των χωρών της Μεσογείου για τον έλεγχο της μετανάστευσης και για την καταπολέμηση των εγκλημάτων που σχετίζονται με τη λαθρομετανάστευση. Η Κυβέρνηση αναφέρθηκε, συγκεκριμένα, στο Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Αριθ. 2006/2250 και στο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη μετανάστευση και το

άσυλο που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 24 Σεπτεμβρίου 2008, το οποίο επιβεβαίωνε την ανάγκη των κρατών της ΕΕ για συνεργασία και εδραίωση συνεργασιών με τις χώρες προέλευσης και διέλευσης με σκοπό την ενίσχυση του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ και την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης.

95. Η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι τα γεγονότα της 6ης Μαΐου 2009, τα οποία και έγειραν την προσφυγή, διεξήχθησαν στα πλαίσια επιχείρησης διάσωσης στην ανοιχτή θάλασσα σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Ανέφερε ότι τα ιταλικά στρατιωτικά πλοία επενέβησαν με τρόπο που ήταν σύμφωνος με τη Σύμβαση του Montego Bay και τη Διεθνή Σύμβαση για τη ναυτική έρευνα και διάσωση («Η Σύμβαση SAR») προκειμένου να αντιμετωπίσουν την κατάσταση άμεσου κινδύνου που διέτρεχαν τα πλωτά μέσα και να σώσουν τις ζωές των προσφευγόντων και των υπόλοιπων μεταναστών.

Σύμφωνα με την άποψη της Κυβέρνησης, το νομικό σύστημα που υπερισχύει στην ανοιχτή θάλασσα χαρακτηρίζεται από την αρχή της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν ήταν απαραίτητο να ταυτοποιηθούν τα εν λόγω άτομα. Οι ιταλικές αρχές παρείχαν απλά την απαραίτητη ανθρωπιστική βοήθεια. Οι έλεγχοι ταυτότητας των προσφευγόντων περιορίστηκαν στο ελάχιστο, επειδή δεν προβλεπόταν καμία ναυτιλιακή επιχείρηση της ακτοφυλακής επί των πλοίων.

96. Καθ' όλη τη διάρκεια της μεταφοράς τους στη Λιβύη, οι προσφεύγοντες δεν εξέφρασαν καθόλου την πρόθεσή τους να αιτηθούν πολιτικό άσυλο ή οποιασδήποτε άλλης μορφής διεθνή προστασία. Η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι το αίτημα των προσφευγόντων για μη παράδοσή τους στις Λιβυκές αρχές δεν είναι δυνατόν να ερμηνευτεί ως αίτημα για άσυλο.

Σχετικά με αυτό το ζήτημα, δήλωσε ότι αν τα εν λόγω άτομα είχαν ζητήσει άσυλο, θα είχαν μεταφερθεί στην ιταλική επικράτεια, όπως σε παρόμοιες επιχειρήσεις που διεξήχθησαν στην ανοιχτή θάλασσα το 2009.

97. Η Κυβέρνηση επίσης ισχυρίστηκε ότι η Λιβύη αποτελεί μια ασφαλή χώρα φιλοξενίας. Προς υποστήριξη της παρούσας δήλωσης, αναφέρθηκε στο γεγονός ότι η Λιβύη έχει επικυρώσει το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά Δικαιώματα, τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας και τη Σύμβαση της Αφρικανικής Ένωσης για τους Πρόσφυγες, καθώς και στη συμμετοχή της Λιβύης στον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΙΟΜ).

Παρόλο που δεν αποτελεί μέρος της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων, εντούτοις η Λιβύη έχει επιτρέψει στην UNHCR και στον ΙΟΜ να ανοίξουν γραφεία στην Τρίπολη, επιτρέποντας συνεπώς τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα και εγγυημένης διεθνούς προστασίας σε πολυάριθμους προσφεύγοντες.

98. Η Κυβέρνηση επέστησε την προσοχή του Δικαστηρίου στο γεγονός ότι όταν η Λιβύη επικύρωσε τη Συνθήκη Φιλίας του 2008, ανέλαβε ρητώς να συμμορφώνεται με τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η Ιταλία δεν είχε κανέναν λόγο να θεωρεί ότι η Λιβύη θα καταπατούσε τις δεσμεύσεις της.

Το παραπάνω καθώς και το γεγονός ότι η UNHCR και ο IOM διατηρούσαν ενεργά γραφεία στην Τρίπολη, δικαιολογούν πλήρως την πεποίθηση της Ιταλίας ότι η Λιβύη αποτελεί μια ασφαλή χώρα φιλοξενίας για μετανάστες που αναχαιτίζονται στην ανοιχτή θάλασσα. Επιπλέον, η Κυβέρνηση ήταν της άποψης ότι η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα που χορηγήθηκε σε πολυάριθμους προσφεύγοντες από την UNHCR, συμπεριλαμβανομένων μερικών από τους προσφεύγοντες της παρούσας υπόθεσης, αποτελεί αδιαμφισβήτητη απόδειξη ότι η κατάσταση στη Λιβύη κατά την εν λόγω χρονική περίοδο ήταν σύμφωνη με τα διεθνή πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

99. Η Κυβέρνηση αναγνώρισε ότι η κατάσταση στη Λιβύη επιδεινώθηκε μετά τον Απρίλιο του 2010, όταν οι αρχές έκλεισαν το γραφείο της UNHCR στην Τρίπολη, και βρέθηκε εντελώς εκτός ελέγχου μετά τα γεγονότα στις αρχές του 2011, ωστόσο επιβεβαίωσε ότι η Ιταλία έπαψε αμέσως να επαναπροωθεί μετανάστες στη Λιβύη και άλλαξε τις ρυθμίσεις για τη διάσωση των μεταναστών στην ανοιχτή θάλασσα επιτρέποντας στο εξής την είσοδο στην ιταλική επικράτεια.

100. Η Κυβέρνηση αμφισβήτησε την ύπαρξη «Κυβερνητικής πρακτικής» που περιελάμβανε, σύμφωνα με τους προσφεύγοντες, αυθαίρετες μεταφορές στη Λιβύη. Σύμφωνα με τα παραπάνω, περιέγραψε την προσφυγή ως «έναν πολιτικό και ιδεολογικό υβριστικό λόγο» ενάντια στην ενέργεια της Ιταλικής Κυβέρνησης. Η Κυβέρνηση ζήτησε από το Δικαστήριο να εξετάσει μόνο τα γεγονότα της 6ης Μαΐου 2009 και να μην θέσει υπό αμφισβήτηση τις εξουσίες της Ιταλίας αναφορικά με τον έλεγχο για τη μετανάστευση, έναν τομέα που θεωρεί ότι είναι εξαιρετικά ευαίσθητος και περίπλοκος.

(γ) Παρεμβάσεις τρίτων μερών

101. Βασιζόμενοι στις δηλώσεις πολυάριθμων άμεσων μαρτύρων, το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η UNHCR καταδίκασαν την εξαναγκαστική επιστροφή από τη μεριά της Ιταλίας των παράνομων μεταναστών στη Λιβύη. Κατά το 2009 η Ιταλία διεξήγαγε εννέα επιχειρήσεις στην ανοιχτή θάλασσα, επιστρέφοντας 834 υπηκόους Σομαλίας, Ερυθραίας και Νιγηρίας στη Λιβύη.

102. Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατήγγειλε την κατάσταση στη Λιβύη σε αρκετές περιπτώσεις, κυρίως στις εκθέσεις του για τα έτη 2006 και 2009. Ο οργανισμός δήλωσε ότι λόγω της μη ύπαρξης εθνικού συστήματος ασύλου στη Λιβύη, οι παράνομοι μετανάστες

συλλαμβάνονταν συστηματικά και συχνά υποβάλλονταν σε βασανιστήρια και σωματική βία, συμπεριλαμβανομένου του βιασμού. Κατά παράβαση των κατευθυντήριων οδηγιών των Ηνωμένων Εθνών για την κράτηση, οι μετανάστες κρατούνταν συχνά επ' αόριστον και χωρίς δικαστική εποπτεία. Επιπλέον, οι συνθήκες κράτησης ήταν απάνθρωπες. Οι μετανάστες βασανίζονταν και δεν τους παρέχονταν ιατρική βοήθεια στα διάφορα κέντρα κράτησης εντός της χώρας. Οποιαδήποτε στιγμή θα μπορούσαν να επαναπροωθηθούν στις χώρες καταγωγής τους ή να εγκαταλειφθούν στην έρημο, όπου έβρισκαν βέβαιο θάνατο.

103. Το Κέντρο Aire, η Διεθνής Αμνηστία και η FIDH παρατήρησαν ότι εκθέσεις από αξιόπιστες πηγές εδώ και αρκετά χρόνια συνέχισαν να καταδεικνύουν ότι η κατάσταση όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα στη Λιβύη ήταν καταστροφική, κυρίως για τους πρόσφυγες, τους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες και ιδιαίτερα για εκείνους από συγκεκριμένες περιοχές της Αφρικής, όπως η Ερυθραία και η Σομαλία.

Τα τρία μέρη που παρενέβησαν ήταν της άποψης ότι υπήρχε «υποχρέωση διερεύνησης» όπου υπήρχαν αξιόπιστες πληροφορίες από έγκυρες πηγές ότι η οι συνθήκες κράτησης και διαβίωσης στο κράτος υποδοχής ήταν ασύμβατες με το άρθρο 3.

Σύμφωνα με την αρχή *pacta sunt servanda*, ένα κράτος δεν είναι δυνατόν να καταπατεί τις υποχρεώσεις του δυνάμει της Σύμβασης βασιζόμενο σε δεσμεύσεις που προκύπτουν από διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες που αφορούν την καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης.

104. Η UNHCR δήλωσε ότι ενώ οι ιταλικές αρχές δεν παρείχαν λεπτομερείς πληροφορίες αναφορικά με τις επιχειρήσεις επαναπροώθησης, αρκετοί μάρτυρες από τους οποίους πήρε συνέντευξη ο Ύπατος Αρμοστής περιέγραψαν παρόμοια γεγονότα με αυτά των προσφευγόντων. Συγκεκριμένα, ανέφεραν ότι προκειμένου να ενθαρρύνουν τα άτομα να επιβιβαστούν στα ιταλικά πλοία, το ιταλικό στρατιωτικό προσωπικό τα έκανε να πιστέψουν ότι θα μεταφέρονταν στην Ιταλία. Διάφοροι μάρτυρες δήλωσαν ότι τους πέρασαν χειροπέδες και υπέστησαν βίαιη μεταχείριση κατά τη μεταφορά τους στη Λιβυκή επικράτεια και κατά την άφιξη στο κέντρο κράτησης στο οποίο επρόκειτο να κρατηθούν. Επιπλέον, οι ιταλικές αρχές κατάσχεσαν τα προσωπικά έγγραφα των μεταναστών, τα οποία περιελάμβαναν, μεταξύ άλλων, τα πιστοποιητικά της UNHCR που βεβαίωναν το καθεστώς τους ως προσφύγων. Επίσης διάφοροι μάρτυρες επιβεβαίωσαν ότι ζήτησαν προστασία και ότι είχαν ενημερώσει ειδικά τις ιταλικές αρχές για το εν λόγω γεγονός κατά τη διάρκεια της επιχείρησης.

105. Η UNHCR επιβεβαίωσε ότι τουλάχιστον πέντε εκ των μεταναστών επέστρεψαν στη Λιβύη οι οποίοι ακολούθως κατάφεραν να επιστρέψουν στην Ιταλία, συμπεριλαμβανομένου του κ. Ermias Berhane, στον οποίο χορηγήθηκε το καθεστώς πρόσφυγα στην Ιταλία. Επιπλέον, το 2009 το γραφείο της UNHCR στην Τρίπολη χορήγησε το καθεστώς του πρόσφυγα

σε εβδομήντα τρεις ανθρώπους που επαναπροωθήθηκαν από την Ιταλία, μεταξύ των οποίων και σε δεκατέσσερις από τους προσφεύγοντες. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι οι επιχειρήσεις που διεξάγονταν από την Ιταλία στην ανοιχτή θάλασσα εμπεριείχαν πραγματικό κίνδυνο αυθαίρετης επιστροφής ανθρώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας.

106. Η UNHCR στη συνέχεια επιβεβαίωσε ότι κανένα από τα επιχειρήματα της Ιταλίας που δικαιολογούσε τις επαναπροωθήσεις δεν ήταν δεκτό. Ούτε η αρχή της συνεργασίας μεταξύ των κρατών για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας μεταναστών, ούτε οι διατάξεις του διεθνούς δικαίου της θάλασσας που αφορούν την ασφάλεια της ανθρώπινης ζωής στη θάλασσα, απαλλάσσουν τα κράτη από την υποχρέωσή τους να συμμορφώνονται με τις αρχές του διεθνούς δικαίου.

107. Η Λιβύη, που αποτελεί κράτος διέλευσης και υποδοχής μεταναστευτικών ροών από την Ασία και την Αφρική, δεν προσέφερε στους αιτούντες άσυλο καμία μορφή προστασίας. Παρόλο που έχει υπογράψει ορισμένα διεθνή κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, σπανίως συμμορφωνόταν με τις υποχρεώσεις της. Ένεκα της απουσίας οποιουδήποτε νομοθετικού συστήματος εθνικού ασύλου, οι ενέργειες στην εν λόγω περιοχή διεξάγονταν αποκλειστικά από την UNHCR και τους συνεργάτες της. Παρόλα αυτά, οι ενέργειες του Ύπατου Αρμοστή δεν αναγνωρίστηκαν ποτέ επίσημα από τη Λιβυκή κυβέρνηση, η οποία τον Απρίλιο του 2010 διέταξε την UNHCR να κλείσει το γραφείο της στην Τρίπολη και να σταματήσει τις παραπάνω ενέργειες.

Δεδομένων των παραπάνω συνθηκών, η κυβέρνηση της Λιβύης δεν χορήγησε ποτέ κανένα επίσημο καθεστώς σε άτομα που ορίστηκαν από την UNHCR ως πρόσφυγες και δεν τους παρασχέθηκε καμία μορφή προστασίας.

108. Μέχρι τα γεγονότα του 2011, οποιοσδήποτε θεωρείτο ως παράνομος μετανάστης κρατείτο σε «κέντρο κράτησης», την πλειοψηφία των οποίων είχε επισκεφτεί η UNHCR. Οι συνθήκες διαβίωσης στα εν λόγω κέντρα ήταν μέτριες και χαρακτηρίζονταν από υπερπληθυσμό και ακατάλληλες υγειονομικές εγκαταστάσεις. Η εν λόγω κατάσταση είχε επιδεινωθεί από τις επιχειρήσεις επαναπροώθησης, οι οποίες επέτειναν τον υπερπληθυσμό και οδηγούσαν σε περαιτέρω επιδείνωση των συνθηκών υγιεινής. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε σημαντικά μεγαλύτερη ανάγκη για βασική βοήθεια απλώς για να κρατηθούν τα εν λόγω άτομα στη ζωή.

109. Σύμφωνα με την Κλινική Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Κολούμπια, ενώ η λαθρομετανάστευση μέσω θαλάσσης δεν αποτελεί νέο φαινόμενο, η διεθνής κοινότητα αναγνωρίζει ολοένα και περισσότερο την ανάγκη για περιορισμό των πρακτικών ελέγχου μετανάστευσης, συμπεριλαμβανομένης της αναχαίτισης στη θάλασσα, γεγονός το οποίο ενδέχεται να παρεμποδίζει την πρόσβαση των μεταναστών σε προστασία και επομένως να εκτίθενται στον κίνδυνο βασανιστηρίων.

1. Η κρίση του Δικαστηρίου

(α) Επί του παραδεκτού

110. Η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι οι προσφεύγοντες δεν είναι δυνατόν να ισχυρίζονται ότι είναι «θύματα», στα πλαίσια της ερμηνείας του άρθρου 34 της Σύμβασης, των γεγονότων που κατήγγειλαν. Αρνήθηκε την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου ότι οι προσφεύγοντες θα υποβάλλονταν σε απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση ως αποτέλεσμα της επιστροφής τους στη Λιβύη. Ο εν λόγω κίνδυνος έπρεπε να αξιολογηθεί βάσει ουσιαστικών λόγων που να σχετίζονται με τις καταστάσεις κάθε προσφεύγοντος ξεχωριστά. Οι πληροφορίες που παρείχαν τα εν λόγω άτομα ήταν ασαφείς και ανεπαρκείς.

111. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το ζήτημα που ανέκυψε από αυτή την ένσταση συνδέεται με εκείνα τα ζητήματα που οφείλει να λάβει υπόψη του όταν εξετάζει τις καταγγελίες δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης. Η εν λόγω διάταξη απαιτεί το Δικαστήριο να διαπιστώσει εάν υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι για να πιστεύει ότι τα εν λόγω άτομα διέτρεχαν πραγματικό κίνδυνο να υποστούν βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση μετά την επαναπροώθησή τους. Επομένως το παρόν ζήτημα είναι αναγκαίο να εξεταστεί επί της ουσίας.

112. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι το παρόν τμήμα της προσφυγής εγείρει περίπλοκα νομικά και πρακτικά ζητήματα τα οποία δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστούν χωρίς εξέταση επί της ουσίας. Σημειώνει ότι δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 (α) της Σύμβασης. Ούτε είναι απαράδεκτη για άλλους λόγους. Επομένως, πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτή.

(β) Επί της ουσίας

(i) Γενικές αρχές

(α) Η ευθύνη των Συμβαλλόμενων Κρατών σε περιπτώσεις εκδίωξης

113. Σύμφωνα με τη νομολογία που έχει καθιερωθεί από το Δικαστήριο, τα Συμβαλλόμενα Κράτη έχουν το δικαίωμα, ως ζήτημα καθιερωμένου διεθνούς δικαίου και σύμφωνα με τις υποχρεώσεις τους από τις συνθήκες, συμπεριλαμβανομένης της Σύμβασης, να ελέγχουν την είσοδο, διαμονή και εκδίωξη αλλοδαπών (βλ., μεταξύ πολλών άλλων αρχών, την υπόθεση *Abdulaziz, Cabales και Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 28 Μαΐου 1985, § 67, Σειρά Α αριθ. 94, και *Boujlifa κατά Γαλλίας*, 21 Οκτωβρίου 1997, § 42, *Εκθέσεις Αποφάσεων και Κρίσεων* 1997-VI). Το Δικαστήριο

επίσης σημειώνει ότι το δικαίωμα για πολιτικό άσυλο δεν περιλαμβάνεται ούτε στη Σύμβαση ούτε στα Πρωτόκολλα αυτής (βλ. *Vilvarajah και Άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 30 Οκτωβρίου 1991, § 102, Σειρά Α αριθ. 215, και *Ahmed κατά Αυστρίας*, 17 Δεκεμβρίου 1996, § 38, *Εκθέσεις* 1996-VI).

114. Ωστόσο, η εκδίωξη, η έκδοση ή οποιοδήποτε άλλο μέτρο για απομάκρυνση ενός αλλοδαπού, μπορεί να εγείρει ζήτημα σύμφωνα με το άρθρο 3, και, ως εκ τούτου, το κράτος που πραγματοποιεί εκδίωξη να υπέχει ευθύνη δυνάμει της Σύμβασης, όταν ουσιαστικοί λόγοι δείχνουν ότι το εν λόγω άτομο θα μπορούσε, αν εκδοθεί, να αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί, στη χώρα υποδοχής, μεταχείριση που αντιβαίνει στο άρθρο 3. Υπό αυτές τις συνθήκες, το άρθρο 3 περιλαμβάνει υποχρέωση μη απώθησης του ατόμου στην εν λόγω χώρα (βλ. *Soering*, όπ. π., §§ 90-91, *Vilvarajah και Άλλοι*, όπ. π., § 103, *Ahmed*, όπ. π. § 39, *H.L.R. κατά Γαλλίας*, 29 Απριλίου 1997, § 34, *Εκθέσεις* 1997-III, *Jabari κατά Τουρκίας*, αριθ. 40035/98, § 38, ΕΔΑΔ 2000-VIII, και *Salah Sheekh κατά Κάτω Χωρών*, αριθ. 1948/04, § 135, 11 Ιανουαρίου 2007).

115. Επομένως στην παρούσα υπόθεση το Δικαστήριο καλείται να αξιολογήσει την κατάσταση της χώρας υποδοχής δεδομένων των απαιτήσεων του άρθρου 3. Κατά το μέτρο που προκύπτει ή μπορεί να προκύψει οποιαδήποτε ευθύνη δυνάμει της Σύμβασης, είναι ευθύνη που βαρύνει το Συμβαλλόμενο Κράτος λόγω του ότι έλαβε μέτρα που έχουν ως άμεση συνέπεια την έκθεση ενός ατόμου σε κίνδυνο κακομεταχείρισης που απαγορεύεται (βλ. *Saadi κατά Ιταλίας* [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 37201/06, § 126, 28 Φεβρουαρίου 2008).

(β) Παράγοντες που χρησιμοποιήθηκαν για την αξιολόγηση του ρίσκου έκθεσης σε μεταχείριση κατά παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης

116. Για να αποφασιστεί αν είναι φανερό ότι ο προσφεύγων διέτρεχε πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3, το Δικαστήριο θα αξιολογήσει το ζήτημα με βάση όλα τα στοιχεία που υποβλήθηκαν ενώπιόν του ή αν, είναι απαραίτητο, το υλικό που έχει συλλεχθεί *αυτεπάγγελτα* (βλ. *H.L.R. κατά Γαλλίας*, όπ. π., § 37, και *Hilal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αριθ. 45276/99, § 60, ΕΔΑΔ 2001-II). Σε υποθέσεις όπως η παρούσα η εξέταση του Δικαστηρίου για την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου κακομεταχείρισης πρέπει απαραίτητα να είναι εξονυχιστική (βλ. *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 15 Νοεμβρίου 1996, § 96, *Εκθέσεις* 1996-V).

117. Προκειμένου να εξακριβώσει εάν υπάρχει κίνδυνος κακομεταχείρισης ή όχι, το Δικαστήριο οφείλει να εξετάσει τις προβλέψιμες συνέπειες της απώθησης ενός προσφεύγοντος στη χώρα υποδοχής βάσει της γενικής κατάστασης που επικρατεί εκεί καθώς επίσης και την προσωπική κατάσταση του προσφεύγοντος (βλ. *Vilvarajah και Άλλοι*, όπως αναφέρεται παραπάνω, § 108 *in fine*).

118. Προς τον παραπάνω σκοπό, όσον αφορά τη γενική κατάσταση σε μια συγκεκριμένη χώρα, το Δικαστήριο συχνά θεωρούσε σημαντικές τις πληροφορίες που υπήρχαν σε πρόσφατες εκθέσεις από ανεξάρτητες διεθνείς ενώσεις προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως η Διεθνή Αμνηστία, ή από κυβερνητικές πηγές (βλ. για παράδειγμα, *Chahal*, όπ. π., §§ 99-100, *Muslim κατά Τουρκίας*, αριθ. 53566/99, § 67, 26 Απριλίου 2005, *Said κατά Κάτω Χωρών*, αριθ. 2345/02, § 54, ΕΔΑΔ 2005-VI, *Al-Moayad κατά Γερμανίας* (απόφ.), αριθ.35865/03, §§ 65-66, 20 Φεβρουαρίου 2007, και *Saadi*, όπ. π., §131).

119. Σε υποθέσεις όπου ένας προσφεύγων ισχυρίζεται ότι είναι μέλος μιας ομάδας που εκτίθεται συστηματικά σε πρακτικές κακομεταχείρισης, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η προστασία του άρθρου 3 της Σύμβασης εισέρχεται στο προσκήνιο όταν ο προσφεύγων αποδείξει, όπου είναι απαραίτητο βάσει των πηγών που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο, ότι υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι που δείχνουν την ύπαρξη των εν λόγω πρακτικών και τη συμμετοχή του στην εν λόγω ομάδα (βλ., *mutatis mutandis*, *Salah Sheekh*, όπ. π., §§ 138-49).

120. Λόγω του απόλυτου χαρακτήρα της προστασίας του δικαιώματος, το Δικαστήριο δεν αποκλείει την πιθανότητα το άρθρο 3 της Σύμβασης να ισχύει επίσης όπου απορρέει ο κίνδυνος από άτομα ή ομάδες ατόμων που δεν είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Ωστόσο, πρέπει να καταδειχθεί ότι ο κίνδυνος είναι πραγματικός και ότι οι αρχές του Κράτους υποδοχής δεν είναι ικανές να προλαμβάνουν τον κίνδυνο παρέχοντας την κατάλληλη προστασία (βλ. *H.L.R. κατά Γαλλίας*, όπ. π., § 40).

121. Λαμβάνοντας υπόψη την ημερομηνία του περιστατικού, η ύπαρξη κινδύνου θα πρέπει αρχικά να αξιολογηθεί με αναφορά σε εκείνα τα γεγονότα τα οποία ήταν γνωστά ή έπρεπε να είναι γνωστά στο Συμβαλλόμενο Κράτος κατά το χρόνο της απόθησης.

(ii) Εφαρμογή στη συγκεκριμένη υπόθεση

122. Το Δικαστήριο έχει ήδη την ευκαιρία να σημειώσει ότι τα Κράτη που σχηματίζουν τα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης επί του παρόντος αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες όσον αφορά την αντιμετώπιση των αυξημένων εισροών μεταναστών και αιτούντων άσυλο. Δεν υποτιμά το βάρος και την πίεση που δημιουργεί η παρούσα κατάσταση στα εν λόγω Κράτη, τα οποία επιβαρύνονται όλο και περισσότερο από την τρέχουσα οικονομική κρίση (βλ. *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας* [Τμήμα ευρείας σύνθεσης], αριθ. 30696/09, § 223, 21 Ιανουαρίου 2011). Έχει συγκεκριμένα γνώση των δυσκολιών που σχετίζονται με το φαινόμενο της μετανάστευσης μέσω θαλάσσης, η οποία περιλαμβάνει για τα κράτη επιπλέον επιπλοκές στον έλεγχο των συνόρων στη Νότια Ευρώπη.

Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τον απόλυτο χαρακτήρα των δικαιωμάτων που διασφαλίζονται από το άρθρο 3, δεν μπορεί να απαλλάξει ένα Κράτος από τις υποχρεώσεις του δυνάμει της εν λόγω διάταξης.

123. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι η προστασία ενάντια σε μεταχείριση που απαγορεύεται από το άρθρο 3 επιβάλλει στα Κράτη την υποχρέωση να μην απωθούν κανένα άτομο το οποίο θα διέτρεχε πραγματικό κίνδυνο να υποστεί ανάλογη μεταχείριση στη χώρα υποδοχής.

Σημειώνει ότι οι πολυάριθμες εκθέσεις από τα διεθνή όργανα και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις αποτυπώνουν με τα πιο μελανά χρώματα την εικόνα της μεταχείρισης των παράνομων μεταναστών στη Λιβύη κατά τη δεδομένη χρονική στιγμή. Τα συμπεράσματα των εν λόγω εγγράφων επιβεβαιώνονται περαιτέρω από την έκθεση της CPT στις 28 Απριλίου 2010 (βλ. παράγραφο 35 παραπάνω).

124. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι παρεμπιπτόντως η κατάσταση στη Λιβύη επιδεινώθηκε μετά το κλείσιμο του γραφείου της UNHCR στην Τρίπολη τον Απρίλιο του 2010 καθώς και λόγω της ακόλουθης λαϊκής επανάστασης που ξέσπασε στη χώρα το Φεβρουάριο του 2011. Ωστόσο, για τους σκοπούς της εξέτασης της υπόθεσης, το Δικαστήριο θα αναφερθεί στην κατάσταση που επικρατούσε στη Λιβύη τη δεδομένη χρονική στιγμή.

125. Σύμφωνα με τις διάφορες εκθέσεις που αναφέρονται παραπάνω, κατά τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου η Λιβύη δεν συμμορφωνόταν με κανέναν κανόνα για την προστασία των προσφύγων. Οποιοδήποτε άτομο που εισερχόταν στη χώρα με παράνομα μέσα κρινόταν ως παράνομο και δεν υπήρχε καμία διάκριση ανάμεσα στους παράνομους μετανάστες και στους αιτούντες άσυλο. Συνεπώς, τα εν λόγω άτομα συλλαμβάνονταν συστηματικά και κρατούνταν σε συνθήκες που οι εξωτερικοί επισκέπτες, όπως οι αντιπροσωπεΐες της UNHCR, του Παρατηρητηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Διεθνούς Αμνηστία, χαρακτήριζαν απλώς ως απάνθρωπες. Όλοι οι παρατηρητές κατήγγειλαν πολλές περιπτώσεις βασανιστηρίων, ανεπαρκών συνθηκών υγιεινής και έλλειψης της κατάλληλης ιατρικής περίθαλψης. Οι παράνομοι μετανάστες διέτρεχαν τον κίνδυνο επιστροφής στις χώρες καταγωγής τους οποιαδήποτε στιγμή και, σε περίπτωση που κατάφεραν να ανακτήσουν την ελευθερία τους, ζούσαν σε εξαιρετικά επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης ως αποτέλεσμα της μη νόμιμης κατάστασής τους. Οι παράνομοι μετανάστες, όπως οι προσφεύγοντες, βρίσκονταν στο περιθώριο και απομονωμένοι από τη Λιβυκή κοινωνία, γεγονός που τους καθιστούσε εξαιρετικά ευάλωτους σε ρατσιστικές πράξεις και σε πράξεις ξеноφοβίας (βλ. παραγράφους 35-41 παραπάνω).

126. Οι εν λόγω εκθέσεις δείχνουν ξεκάθαρα ότι οι παράνομοι μετανάστες αποβιβάζονταν στη Λιβύη μετά την αναχαίτισή τους από την Ιταλία στην ανοιχτή θάλασσα, ακριβώς όπως οι προσφεύγοντες, και εκτίθεντο στους παραπάνω κινδύνους.

127. Ενώ αντίκριζε τη δυσάρεστη εικόνα που περιέγραφαν οι διάφοροι διεθνείς οργανισμοί, η εναγόμενη Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι η Λιβύη

αποτελούσε, κατά τη δεδομένη χρονική στιγμή, «ασφαλή» προορισμό για τους μετανάστες που έχουν αναχαιτιστεί στην ανοιχτή θάλασσα.

Στήριξε το εν λόγω επιχείρημά της στην υπόθεση ότι η Λιβύη είχε συμμορφωθεί με τις διεθνείς της δεσμεύσεις σε ό,τι αφορά το άσυλο και την προστασία των προσφύγων, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της *μη επαναπροώθησης*. Υποστήριξε ότι η ιταλολιβυκή Συνθήκη Φιλίας του 2008, όσον αφορά την επιστροφή των παράνομων μεταναστών στη Λιβύη, περιείχε ειδική μνεία στη συμμόρφωση με τις διατάξεις του διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και σε άλλες διεθνείς συμβάσεις στις οποίες συμμετείχε η Λιβύη.

128. Ως προς αυτό το ζήτημα, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η μη συμμόρφωση της Λιβύης με τις διεθνείς υποχρεώσεις της αποτελούσε ένα από τα γεγονότα για τα οποία υπήρξαν καταγγελίες σε διεθνείς εκθέσεις για την εν λόγω χώρα. Σε κάθε περίπτωση, το Δικαστήριο οφείλει να παρατηρήσει ότι η ύπαρξη εθνικών νόμων και η επικύρωση των διεθνών συνθηκών που εγγυώνται τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν είναι από μόνα τους επαρκή για την διασφάλιση της κατάλληλης προστασίας ενάντια στον κίνδυνο της κακομεταχείρισης, τη στιγμή που, όπως και στην παρούσα υπόθεση, έγκυρες πηγές έχουν αναφέρει πρακτικές στις οποίες έχουν καταφύγει ή τις οποίες έχουν ανεχτεί οι αρχές και οι οποίες είναι προδήλως αντίθετες με τις αρχές της Σύμβασης (βλ. *M.S.S.*, όπ. π., § 353, και, *mutatis mutandis*, *Saadi*, όπ. π., § 147).

129. Επιπλέον, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η Ιταλία δεν είναι δυνατόν να διαφεύγει τις δικές της ευθύνες βασιζόμενη στις υποχρεώσεις της που προκύπτουν από διμερείς συμφωνίες με τη Λιβύη. Ακόμα και σε περίπτωση που θεωρηθεί ότι οι εν λόγω συμφωνίες περιέχουν ρητές διατάξεις για την επιστροφή στη Λιβύη μεταναστών που αναχαιτίστηκαν στην ανοιχτή θάλασσα, η ευθύνη των Συμβαλλόμενων Κρατών εξακολουθεί να υφίσταται ακόμα και μετά τη δέσμευσή τους σε συνθήκες κατόπιν της έναρξης ισχύος της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων αυτής σχετικά με τα εν λόγω Κράτη (βλ. *Πρίγκηπας Hans-Adam II του Λιχτενστάιν κατά Γερμανίας* [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 42527/98, § 47, ΕΔΑΔ 2001-VIII, και *Al-Saadoon και Mufdhi κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αριθ. 61498/08, § 128, 2 Μαρτίου 2010).

130. Όσον αφορά το επιχείρημα της Κυβέρνησης το οποίο βασίζεται στην παρουσία γραφείου της UNHCR στην Τρίπολη, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η δραστηριότητα του Γραφείου του Υπατου Αρμοστή, ακόμα και πριν το οριστικό του κλείσιμο τον Απρίλιο του 2010, δεν αναγνωρίστηκε ποτέ με κανέναν τρόπο από την κυβέρνηση της Λιβύης. Τα έγγραφα που εξετάστηκαν από το Δικαστήριο δείχνουν ότι το καθεστώς του πρόσφυγα που χορηγούσε η UNHCR δεν παρείχε καμίας μορφής εγγυημένη προστασία στα εν λόγω άτομα στη Λιβύη.

131. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η κατάσταση ήταν γνωστή και εύκολο να διαπιστωθεί βάσει πολλαπλών πηγών. Επομένως θεωρεί ότι όταν οι προσφεύγοντες απωθήθηκαν, οι ιταλικές αρχές γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν ότι, ως παράνομοι μετανάστες, στη Λιβύη θα ήταν εκτεθειμένοι σε μεταχείριση κατά παράβαση της Σύμβασης και δεν θα τους παρέχονταν κανενός είδους προστασία στην εν λόγω χώρα.

132. Η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι οι προσφεύγοντες δεν περιέγραψαν επαρκώς τους κινδύνους στη Λιβύη επειδή δεν αιτήθηκαν στις ιταλικές αρχές για άσυλο. Το γεγονός μόνο ότι οι προσφεύγοντες εξέφρασαν αντίρρηση για την αποβίβασή τους στη Λιβύη δεν είναι δυνατόν, σύμφωνα με την Κυβέρνηση, να θεωρηθεί αίτημα για προστασία, επιβάλλοντας στην Ιταλία υποχρέωση σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης.

133. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι πρώτον αναφορικά με το εν λόγω γεγονός διαφώνησαν οι προσφεύγοντες, οι οποίοι δήλωσαν ότι ενημέρωσαν το ιταλικό στρατιωτικό προσωπικό για την πρόθεσή τους να αιτηθούν διεθνή προστασία. Επιπλέον, η εκδοχή των προσφευγόντων επιβεβαιώνεται από τις πολυάριθμες δηλώσεις μαρτύρων που συνέλεξε η UNHCR και το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Σε κάθε περίπτωση, το Δικαστήριο θεωρεί ότι ήταν ευθύνη των εθνικών αρχών, που αντιμετώπιζαν μια κατάσταση κατά την οποία παραβιάζονταν συστηματικά τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως περιγράφεται παραπάνω, να πληροφορηθούν για τη μεταχείριση την οποία θα ελάμβαναν οι προσφεύγοντες μετά την επιστροφή τους (βλ. *mutatis mutandis*, *Chahal*, όπ. π., §§ 104 και 105, *Jabari*, όπ. π., §§ 40 και 41 και *M.S.S.*, όπ. π., § 359). Λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες της υπόθεσης, το γεγονός ότι τα εν λόγω άτομα δεν εξέφρασαν ρητό αίτημα για άσυλο δεν απαλλάσσει την Ιταλία από το να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της σύμφωνα με το άρθρο 3.

134. Σε αυτό το πλαίσιο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι καμία από τις διατάξεις του διεθνούς δικαίου που αναφέρθηκαν από την Κυβέρνηση δεν δικαιολογεί την επαναπροώθηση των προσφευγόντων στη Λιβύη, στον βαθμό που οι κανόνες διάσωσης ατόμων στη θάλασσα και εκείνοι που διέπουν την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων επιβάλλουν στα Κράτη την υποχρέωση να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από το διεθνές δίκαιο για τους πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένης, μεταξύ άλλων, της αρχής της «μη επαναπροώθησης» (βλ. παράγραφο 23 παραπάνω).

135. Η αρχή της μη επαναπροώθησης παρατίθεται επίσης και στο άρθρο 19 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με τα παραπάνω, το Δικαστήριο προσδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στο περιεχόμενο μιας επιστολής που συντάχθηκε στις 15 Μαΐου 2009 από τον κ. Jacques Barrot, Αντιπρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στην οποία επεσήμανε τη σημασία της συμμόρφωσης με την αρχή της μη επαναπροώθησης στα πλαίσια των επιχειρήσεων που διεξάγονται στην ανοιχτή θάλασσα από κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. παράγραφο 34 παραπάνω).

136. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι στην παρούσα υπόθεση υπάρχουν σοβαροί λόγοι που δείχνουν ότι υπήρχε πραγματικός κίνδυνος οι προσφεύγοντες να αντιμετωπίσουν στη Λιβύη μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3. Το γεγονός ότι μεγάλος αριθμός παράνομων μεταναστών στη Λιβύη αντιμετώπισε την ίδια κατάσταση με τους προσφεύγοντες δεν καθιστά τον εν λόγω κίνδυνο λιγότερο ξεχωριστό εφόσον είναι αρκετά πραγματικός και πιθανός (βλ. *mutatis mutandis*, *Saadi*, όπ. π., § 132).

137. Βασιζόμενο σε αυτά τα συμπεράσματα και στις υποχρεώσεις των κρατών δυνάμει του άρθρου 3, το Δικαστήριο θεωρεί ότι με τη μεταφορά των προσφευγόντων στη Λιβύη, οι ιταλικές αρχές, έχοντας πλήρη γνώση των γεγονότων, τους εξέθεσαν σε μεταχείριση που απαγορεύεται από τη Σύμβαση.

138. Ως εκ τούτου, η ένσταση της Κυβέρνησης που αφορά την έλλειψη καθεστώτος θύματος των προσφευγόντων, πρέπει να απορριφθεί και θα πρέπει να προκύψει το συμπέρασμα ότι υπήρξε παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

Β. Εικαζόμενη παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω του γεγονότος ότι οι προσφεύγοντες ήταν εκτεθειμένοι στον κίνδυνο αυθαίρετου επαναπατρισμού στην Ερυθραία και στη Σομαλία

1. Οι ισχυρισμοί των διαδίκων

(α) Οι προσφεύγοντες

139. Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι η μεταφορά τους στη Λιβύη, όπου δεν χορηγείτο στους πρόσφυγες και στους αιτούντες άσυλο καμίας μορφής προστασία, τους εξέθεσε στον κίνδυνο επιστροφής στις αντίστοιχες χώρες καταγωγής τους: τη Σομαλία και την Ερυθραία. Ισχυρίστηκαν ότι διάφορες εκθέσεις από διεθνείς πηγές επιβεβαίωναν την ύπαρξη συνθηκών παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στις δύο χώρες.

140. Οι προσφεύγοντες, που εγκατέλειψαν τις εν λόγω χώρες τους, ανέφεραν ότι δεν τους δόθηκε καμία ευκαιρία να διασφαλίσουν διεθνή προστασία. Το γεγονός ότι οι περισσότεροι εξ αυτών απέκτησαν το καθεστώς του πρόσφυγα μετά την άφιξή τους στη Λιβύη επιβεβαίωνε ότι οι φόβοι τους για κακομεταχείριση ήταν βάσιμοι. Ισχυρίστηκαν ότι παρόλο που οι Λιβυκές αρχές δεν αναγνώριζαν το καθεστώς πρόσφυγα που τους χορηγήθηκε από το γραφείο της UNHCR στην Τρίπολη, η χορήγηση του εν λόγω καθεστώτος καταδείκνυε ότι η ομάδα των μεταναστών στην οποία ανήκαν έχρηζε διεθνούς προστασίας.

(β) Η Κυβέρνηση

141. Η Κυβέρνηση επεσήμανε ότι η Λιβύη είχε υπογράψει διάφορα διεθνή κείμενα που αφορούν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παρατήρησε ότι, επικυρώνοντας τη Συνθήκη Φιλίας του 2008, ανέλαβε ρητώς να συμμορφωθεί με τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

142. Επανέλαβε ότι η παρουσία της UNHCR στη Λιβύη αποτελούσε διαβεβαίωση ότι κανένας στον οποίο χορηγείτο άσυλο ή οποιαδήποτε άλλη μορφή διεθνούς προστασίας δεν θα εκδιωκόταν αυθαίρετα. Ισχυρίστηκε ότι σε σημαντικό αριθμό προσφευγόντων είχε χορηγηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα στη Λιβύη, γεγονός το οποίο απέκλειε τον επαναπατρισμό τους.

(γ) Παρεμβάσεις τρίτων μερών

143. Η UNHCR δήλωσε ότι η Λιβύη διεξήγε συχνά συλλογικές εκδιώξεις προσφύγων και αιτούντων άσυλο προς τις χώρες καταγωγής τους, όπου ενδέχεται να υποβάλλονταν σε βασανιστήρια και άλλης μορφής κακομεταχείριση. Κατήγγειλε την απουσία συστήματος διεθνούς προστασίας στη Λιβύη, γεγονός το οποίο οδηγούσε σε πολύ μεγάλο κίνδυνο «μαζικών επαναπροωθήσεων» ατόμων που έχρηζαν προστασίας.

Ο Ύπατος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών, το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η Διεθνής Αμνηστία σημείωσαν τον κίνδυνο βίαιου επαναπατρισμού των ατόμων στην Ερυθραία και τη Σομαλία, και τον κίνδυνο να υποστούν βασανιστήρια και απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση, καθώς και να εκτεθούν σε εξαιρετικά επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης.

144. Το Κέντρο Aire, η Διεθνής Αμνηστία και η FIDH ισχυρίστηκαν ότι, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση των αιτούντων άσυλο και των ατόμων που αναχαιτίζονται στην ανοιχτή θάλασσα καθώς και την έλλειψη των κατάλληλων εγγυήσεων ή διαδικασιών επί των πλωτών μέσων που να επιτρέπουν την αμφισβήτηση της επαναπροώθησης, ήταν ακόμα περισσότερο ζωτικής σημασίας για τα Συμβαλλόμενα Κράτη που εμπλέκονταν στις επιχειρήσεις επιστροφής να επιβεβαιώσουν την πραγματική κατάσταση στα κράτη υποδοχής, συμπεριλαμβανομένου, μεταξύ άλλων, του κινδύνου οποιασδήποτε επακόλουθης επιστροφής.

2. Η κρίση του Δικαστηρίου

(α) Επί του παραδεκτού

145. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η παρούσα καταγγελία εγείρει νομικά και πρακτικά ζητήματα τα οποία δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστούν χωρίς εξέταση επί της ουσίας. Σημειώνει ότι το παρόν μέρος της προσφυγής δεν είναι προδήλως αβάσιμο με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της

Σύμβασης. Ούτε είναι απαράδεκτη για άλλους λόγους. Επομένως, πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτή.

(β) *Επί της ουσίας*

146. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει την αρχή, σύμφωνα με την οποία η έμμεση απομάκρυνση αλλοδαπού αφήνει άθικτη την ευθύνη του Συμβαλλόμενου Κράτους και ότι το Κράτος αυτό οφείλει, σύμφωνα με την καθιερωμένη νομολογία, να διασφαλίσει ότι το εν λόγω πρόσωπο δεν θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3, σε περίπτωση επαναπατριsmού (βλ., *mutatis mutandis*, T.I. κατά Ηνωμένου Βασιλείου (απόφ.), αριθ. 43844/98, ΕΔΑΔ 2000-III και M.S.S., όπ. π., § 342).

147. Πρόκειται για ένα θέμα που αφορά το Κράτος που πραγματοποιεί την επιστροφή, να διασφαλίσει ότι η ενδιάμεση χώρα προσφέρει επαρκείς εγγυήσεις για την αποφυγή απώθησης του εν λόγω ατόμου στη χώρα καταγωγής του χωρίς αξιολόγηση των κινδύνων που αντιμετωπίζει. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η υποχρέωση αυτή είναι ακόμη πιο σημαντική όταν, όπως στην προκειμένη περίπτωση, η ενδιάμεση χώρα δεν είναι Συμβαλλόμενο Κράτος της Σύμβασης.

148. Εν προκειμένω, το έργο του Δικαστηρίου δεν είναι να αποφανθεί σχετικά με την παράβαση της Σύμβασης σε περίπτωση επαναπατριsmού των προσφευγόντων, αλλά να εξακριβώσει αν υπήρχαν επαρκείς εγγυήσεις σχετικά με το ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν θα επέστρεφαν αυθαίρετα στις χώρες καταγωγής τους, όπου είχαν βάσιμο ισχυρισμό ότι ο επαναπατριsmός τους θα συνιστούσε παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

149. Το Δικαστήριο διαθέτει ορισμένες πληροφορίες σχετικά με τη γενική κατάσταση στην Ερυθραία και τη Σομαλία, χώρες προέλευσης των προσφευγόντων, που υποβλήθηκαν από τα ενδιαφερόμενα μέρη και τους τρίτους παρεμβαίνοντες (βλ. παραγράφους 43 και 44 ανωτέρω).

150. Παρατηρεί ότι, σύμφωνα με την UNHCR και το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τα άτομα που επαναπατρίζονται βίαια στην Ερυθραία αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο βασανιστηρίων και κράτησης σε απάνθρωπες συνθήκες μόνο για το ότι έχουν εγκαταλείψει τη χώρα παράνομα. Όσον αφορά τη Σομαλία, στην πρόσφατη περίπτωση των *Sufi και Elmi* (όπ. π.), το Δικαστήριο επεσήμανε τα σοβαρά επίπεδα βίας στη Μογκαντίσου και τον αυξημένο κίνδυνο να αναγκαστούν τα άτομα που απωθούνται στην εν λόγω χώρα είτε να διέλθουν από περιοχές που έχουν πληγεί από την ένοπλη σύγκρουση είτε να αναζητήσουν καταφύγιο σε καταυλισμούς εκτοπισμένων ή προσφύγων, όπου οι συνθήκες διαβίωσης ήταν άθλιες.

151. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι όλες οι πληροφορίες που έχει στη διάθεσή του δείχνουν, εκ πρώτης όψεως, ότι η κατάσταση στη Σομαλία και την Ερυθραία έθετε και συνεχίζει να θέτει γενικότερα σοβαρά προβλήματα

ανασφάλειας. Η διαπίστωση αυτή, εξάλλου, δεν έχει αμφισβητηθεί ενώπιον του Δικαστηρίου.

152. Κατά συνέπεια, οι προσφεύγοντες θα μπορούσαν εύλογως να ισχυριστούν ότι ο επαναπατρισμός τους θα παραβίαζε το άρθρο 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο πρέπει τώρα να εξακριβώσει αν οι ιταλικές αρχές θα μπορούσαν εύλογα να αναμένουν ότι η Λιβύη θα πρόσφερε επαρκείς εγγυήσεις κατά του αυθαίρετου επαναπατρισμού.

153. Το Δικαστήριο παρατηρεί, πρώτον, ότι η Λιβύη δεν έχει επικυρώσει τη Σύμβαση της Γενεύης περί του καθεστώτος των προσφύγων. Επιπλέον, οι διεθνείς παρατηρητές σημειώνουν την απουσία οποιασδήποτε μορφής διαδικασίας παροχής ασύλου και προστασίας για τους πρόσφυγες στη Λιβύη. Συναφώς, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να διαπιστώσει ότι η παρουσία της UNHCR στην Τρίπολη δεν αποτελούσε εγγύηση της προστασίας των αιτούντων άσυλο, λόγω της αρνητικής στάσης των αρχών της Λιβύης, η οποία δεν αναγνωρίζει καμία αξία στο καθεστώς των προσφύγων (βλ. παράγραφο 130 ανωτέρω).

154. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο δεν μπορεί να δεχθεί το επιχείρημα της κυβέρνησης ότι οι δραστηριότητες της UNHCR αντιπροσώπευαν εγγυήσεις ενάντια στον αυθαίρετο επαναπατρισμό. Επιπλέον, το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η UNHCR είχαν καταγγείλει αρκετές προηγούμενες αναγκαστικές επιστροφές παράνομων μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων, σε χώρες υψηλού κινδύνου.

155. Ως εκ τούτου, το γεγονός ότι ορισμένοι από τους προσφεύγοντες έχουν αποκτήσει το καθεστώς του πρόσφυγα δεν καθησυχάζει το Δικαστήριο όσον αφορά τον κίνδυνο αυθαίρετης επιστροφής. Αντιθέτως, το Δικαστήριο συμμερίζεται την άποψη των προσφευγόντων ότι συνιστά πρόσθετη ένδειξη της ευπάθειας των ενδιαφερόμενων μερών.

156. Εν όψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο κρίνει ότι, όταν οι προσφεύγοντες μεταφέρθηκαν στη Λιβύη, οι ιταλικές αρχές γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν ότι δεν υπήρχαν επαρκείς εγγυήσεις για την προστασία των εν λόγω μερών από τον κίνδυνο της αυθαίρετης επιστροφής στις χώρες καταγωγής τους, λαμβάνοντας υπόψη ιδίως την έλλειψη οιασδήποτε διαδικασίας ασύλου και την αδυναμία να αναγνωρίσουν οι αρχές της Λιβύης το καθεστώς του πρόσφυγα που χορηγήθηκε από την UNHCR.

157. Επιπλέον, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει ότι η Ιταλία δεν απαλλάσσεται από την υποχρέωση συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις που υπέχει το άρθρο 3 της Σύμβασης επειδή οι προσφεύγοντες δεν ζήτησαν άσυλο ή δεν περιέγραψαν τους κινδύνους που αντιμετώπιζαν, ως αποτέλεσμα της έλλειψης συστήματος ασύλου στη Λιβύη. Επαναλαμβάνει ότι οι ιταλικές αρχές θα έπρεπε να έχουν βεβαιωθεί για το πώς οι αρχές της Λιβύης εκπλήρωναν τις διεθνείς υποχρεώσεις τους σε σχέση με την προστασία των προσφύγων.

158. Επομένως, η μεταφορά των προσφευγόντων στη Λιβύη συνιστούσε επίσης παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, διότι εξέθεσε τους προσφεύγοντες στον κίνδυνο αυθαίρετου επαναπατρισμού.

IV. ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 4 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡΙΘ. 4

159. Οι προσφεύγοντες δήλωσαν ότι είχαν αποτελέσει το αντικείμενο συλλογικής απέλασης χωρίς καμία νομική βάση. Επικαλέστηκαν το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4, το οποίο προβλέπει ότι:

«Η συλλογική απέλαση αλλοδαπών απαγορεύεται.»

1. Οι ισχυρισμοί των διαδίκων

(α) Η Κυβέρνηση

160. Η κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 δεν ήταν εφαρμοστέο στην προκειμένη περίπτωση. Υποστήριξε ότι η εγγύηση που παρείχε η εν λόγω διάταξη ίσχυε μόνο σε περίπτωση απέλασης προσώπων στην επικράτεια ενός κράτους ή που είχαν διασχίσει τα εθνικά σύνορα παράνομα. Εν προκειμένω, το επίμαχο μέτρο ήταν η άρνηση να επιτραπεί η είσοδος στην εθνική επικράτεια και όχι η «απέλαση».

(β) Οι προσφεύγοντες

161. Αν και αναγνώρισαν ότι η λέξη «απέλαση» θα μπορούσε να αποτελέσει φαινομενικά εμπόδιο για την εφαρμογή του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4, οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι μια εξελικτική προσέγγιση θα πρέπει να οδηγήσει το Δικαστήριο στην αναγνώριση της εφαρμοσιμότητας του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 στην παρούσα υπόθεση.

162. Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες ζήτησαν μια λειτουργική και τελεολογική ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως. Κατά την άποψή τους, ο πρωταρχικός σκοπός της απαγόρευσης των συλλογικών απελάσεων ήταν να εμποδιστούν τα κράτη από τη βίαιη μεταφορά ομάδων αλλοδαπών σε άλλα κράτη χωρίς να εξετάσουν τις ιδιαίτερες συνθήκες τους, έστω και συνοπτικά. Μια τέτοια απαγόρευση θα έπρεπε να ισχύει και για τα μέτρα απώθησης των μεταναστών πίσω στην ανοικτή θάλασσα, που διεξάγεται χωρίς καμία προκαταρκτική επίσημη απόφαση, στον βαθμό που τα μέτρα αυτά θα μπορούσαν να αποτελούν «κρυφές απελάσεις». Η τελεολογική και «εξεσθετική» ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως θα την καθιστούσε πρακτική και αποτελεσματική και όχι θεωρητική και απατηλή.

163. Σύμφωνα με τους προσφεύγοντες, ακόμη και αν το Δικαστήριο αποφασίσει την ερμηνεία της απαγόρευσης του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 σε στενό εδαφικό πεδίο εφαρμογής, η επιστροφή τους στη Λιβύη σε κάθε περίπτωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω άρθρου, διότι έλαβε χώρα σε σκάφος που έφερε την ιταλική σημαία, το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 4 του ιταλικού Κώδικα Ναυσιπλοΐας, θεωρήθηκε «ιταλικό έδαφος».

Η επιστροφή τους στη Λιβύη, που πραγματοποιήθηκε χωρίς προηγούμενη αναγνώριση και χωρίς εξέταση της προσωπικής κατάστασης του κάθε προσφεύγοντος, αποτελούσε μέτρο απομάκρυνσης που ήταν, στην ουσία, «συλλογικό».

(γ) Παρεμβάσεις τρίτων μερών

164. Ο Ύπατος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (UNHCHR), του οποίου τους ισχυρισμούς συμμερίστηκε ο Ύπατος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) (βλ. παράγραφο 7 παραπάνω), υποστήριξε ότι το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 ήταν εφαρμοστέο στην προκειμένη περίπτωση. Ισχυρίστηκαν ότι το θέμα ήταν καθοριστικής σημασίας, λαμβάνοντας υπόψη τις πιθανές σημαντικές συνέπειες μιας ευρείας ερμηνείας της εν λόγω διάταξης στον τομέα της διεθνούς μετανάστευσης.

Αφού επεσήμανε ότι οι συλλογικές απελάσεις αλλοδαπών, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων σε παράτυπη κατάσταση, απαγορεύονται γενικά από το διεθνές και το κοινοτικό δίκαιο, ο UNHCHR υποστήριξε ότι άτομα που αναχαιτίστηκαν στην ανοικτή θάλασσα θα έπρεπε να είναι σε θέση να επωφεληθούν από την προστασία κατά της απέλασης αυτού του είδους, ακόμη και αν και δεν ήταν σε θέση να φθάσουν στα σύνορα του κράτους.

Οι συλλογικές απελάσεις στην ανοικτή θάλασσα απαγορεύθηκαν, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή καλής πίστης, υπό το πρίσμα της οποίας πρέπει να ερμηνεύονται οι διατάξεις της Σύμβασης. Η άδεια στα κράτη να απωθούν τους μετανάστες που συλλαμβάνονται στην ανοικτή θάλασσα χωρίς να συμμορφώνονται με την εγγύηση που διατυπώνεται στο άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4, θα ισοδυναμούσε με αποδοχή ότι τα κράτη είναι σε θέση να αποφύγουν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τη Σύμβαση, με την προώθηση των επιχειρήσεων ελέγχου των συνόρων τους.

Επιπλέον, η αναγνώριση της εξωεδαφικής άσκησης της δικαιοδοσίας ενός Συμβαλλόμενου Κράτους για ενέργειες που έχουν λάβει χώρα στην ανοικτή θάλασσα, σύμφωνα με τον UNHCHR, συνεπάγεται τεκμήριο ότι όλα τα δικαιώματα που διασφαλίζονται από τη Σύμβαση και τα Πρωτόκολλά της θα πρέπει να είναι εφαρμοστέα.

165. Η Κλινική Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Κολούμπια (Columbia Law School Human Rights Clinic) επεσήμανε τη σημασία των διαδικαστικών εγγυήσεων στον τομέα

της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των προσφύγων. Τα κράτη είχαν την υποχρέωση να εξετάσουν την κατάσταση του κάθε ατόμου για κάθε περίπτωση χωριστά, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ενδιαφερόμενων μερών και να αποφευχθεί η απομάκρυνση τους, ενώ υπήρχε κίνδυνος βλάβης.

Η Κλινική Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Κολούμπια ανέφερε ότι η λαθρομετανάστευση μέσω θαλάσσης δεν ήταν ένα νέο φαινόμενο, αλλά η διεθνής κοινότητα αναγνώριζε όλο και περισσότερο την ανάγκη για προσδιορισμό των περιορισμών σχετικά με τις κρατικές πρακτικές ελέγχου της μετανάστευσης, συμπεριλαμβανομένης της αναχαίτισης στη θάλασσα. Η αρχή της μη επαναπροώθησης απαιτούσε από τα Κράτη να απέχουν από την απομάκρυνση των ατόμων χωρίς να αξιολογήσουν την κατάστασή τους για κάθε περίπτωση χωριστά.

Διάφορα όργανα των Ηνωμένων Εθνών, όπως η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων, είχαν δηλώσει με σαφήνεια ότι τέτοιες πρακτικές κινδύνευαν να παραβιάσουν τα διεθνή πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και είχαν τονίσει τη σημασία της ατομικής αναγνώρισης και αξιολόγησης, ώστε να αποτρέψουν την επιστροφή ανθρώπων σε καταστάσεις όπου θα διέτρεχαν κίνδυνο. Η Διαμερικανική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είχε αναγνωρίσει τη σημασία αυτών των διαδικαστικών εγγυήσεων στην υπόθεση *The Haitian Center for Human Rights et al. κατά Ηνωμένων Πολιτειών* (υπόθεση αριθ. 10 675, έκθεση αριθ. 51/96, § 163), στην οποία είχε εκφράσει την άποψη ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν ανεπίτρεπτα επιστρέψει μετανάστες της Αϊτής που βρίσκονταν σε διαθεσιμότητα, χωρίς να προβούν σε επαρκή προσδιορισμό του καθεστώτος τους και χωρίς να τους χορηγήσουν ακρόαση, για να εξακριβωθεί το κατά πόσον χαρακτηρίζονταν ως πρόσφυγες. Η εν λόγω απόφαση είχε ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι ερχόταν σε αντίθεση με την προηγούμενη θέση του Ανώτατου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών στην υπόθεση *Sale κατά Συμβουλίου των Κέντρων της Αϊτής* (113 S. Ct., 2549, 1993).

2. Η κρίση του Δικαστηρίου

(α) Επί του παραδεκτού

166. Το Δικαστήριο θα πρέπει πρώτα να εξετάσει το ζήτημα της εφαρμογής του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4. Για την υπόθεση *Henning Becker κατά Δανίας* (αριθ. 7011/75, απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 1975), σχετικά με τον επαναπατρισμό μιας ομάδας περίπου διακοσίων παιδιών από το Βιετνάμ, από τις δανικές αρχές, η Επιτροπή όρισε, για πρώτη φορά, τη «συλλογική απέλαση αλλοδαπών» ως «κάθε μέτρο της

αρμόδιας αρχής που αναγκάζει τους αλλοδαπούς ως ομάδα να εγκαταλείψουν τη χώρα, εκτός εάν ένα τέτοιο μέτρο λαμβάνεται κατόπιν και βάσει εύλογης και αντικειμενικής εξέτασης των συγκεκριμένων περιπτώσεων κάθε αλλοδαπού της ομάδας».

167. Ο ορισμός αυτός χρησιμοποιήθηκε στη συνέχεια από τα όργανα της Σύμβασης σε άλλες υποθέσεις σχετικά με το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η πλειονότητα αυτών των περιπτώσεων περιλάμβανε άτομα που βρίσκονταν στην επίμαχη επικράτεια (βλ. *K.G. κατά F.R.G.*, αριθ. 7704/76, Απόφαση της Επιτροπής της 1ης Μαρτίου 1977, *O. και άλλοι κατά Λουξεμβούργου*, αριθ. 7757/77, Απόφαση της Επιτροπής της 3ης Μαρτίου 1978, *A. και άλλοι κατά Κάτω Χωρών*, αριθ. 14209/88, Απόφαση της Επιτροπής της 16ης Δεκεμβρίου 1988, *Andric κατά Σουηδίας* (απόφ.), αριθ. 45917/99, 23 Φεβρουαρίου 1999, *Čonka* *εάδ'Υ Βελγίου*, αριθ. 51564/99, ΕΔΑΔ 2002-I, *Davydov κατά Εσθονίας* (απόφ.), αριθ. 16387/03, 31 Μαΐου 2005, *Berisha και Haljiti κατά «πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας»*, αριθ. 18670/03, Απόφαση της 16ης Ιουνίου 2005, *Sultani κατά Γαλλίας*, αριθ. 45223/05, ΕΔΑΔ 2007-X, *Ghulami κατά Γαλλίας* (απόφ.), αριθ. 45302/05, 7 Απριλίου 2009 και *Dritsas κατά Ιταλίας* (απόφ.), αριθ. 2344/02, 1 Φεβρουαρίου 2011).

168. Η υπόθεση *Xhavana κ.ά. κατά Ιταλίας και Βελγίου* (απόφ.), αριθ. 39473/98 της 11ης Ιανουαρίου 2001), ωστόσο, αφορούσε Αλβανούς υπηκόους οι οποίοι είχαν προσπαθήσει να εισέλθουν παράνομα στην Ιταλία σε ένα αλβανικό πλοίο και οι οποίοι παρεμποδίστηκαν από ιταλικό πολεμικό πλοίο, περίπου 35 ναυτικά μίλια από τις ιταλικές ακτές. Το Ιταλικό πλοίο είχε προσπαθήσει να αποτρέψει τα εν λόγω μέρη από το να αποβιβαστούν στην εθνική επικράτεια, οδηγώντας στο θάνατο πενήντα οκτώ ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένων των γονέων των προσφευγόντων, ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης. Στην περίπτωση αυτή, οι προσφεύγοντες παραπονέθηκαν ειδικότερα για το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 60 του έτους 1997, το οποίο προβλέπει την άμεση απέλαση των παράνομων αλλοδαπών, ένα μέτρο που υπόκειται μόνο σε έφεση χωρίς ανασταλτικό αποτέλεσμα. Θεώρησαν ότι αποτελούσε παράβαση της εγγύησης που παρέχεται από το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4. Το Δικαστήριο απέρριψε την καταγγελία λόγω ασυμβατότητας *ratione personae*, καθώς η εν λόγω διάταξη δεν είχε εφαρμοστεί στην περίπτωση τους, και δεν αποφάνθηκε επί της εφαρμογής του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 σε αυτή την περίπτωση.

169. Ως εκ τούτου, στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο θα πρέπει, για πρώτη φορά, να εξετάσει αν το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 εφαρμόζεται σε μια υπόθεση που αφορούσε την απομάκρυνση των αλλοδαπών σε τρίτο κράτος που πραγματοποιήθηκε εκτός της εθνικής επικράτειας. Θα πρέπει να εξακριβωθεί αν η μεταφορά των προσφευγόντων

στη Λιβύη αποτελούσε «συλλογική απέλαση αλλοδαπών» κατά την έννοια της επίμαχης διατάξεως.

170. Κατά την ερμηνεία των διατάξεων της Σύμβασης, το Δικαστήριο εμπνέεται από τα άρθρα 31 έως 33 της Σύμβασης της Βιέννης περί του δικαίου των συνθηκών (βλ., για παράδειγμα, *Golder κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 21 Φεβρουαρίου 1975, § 29, Σειρά Α αριθ. 18, *Demir και Baykara κατά Τουρκίας* [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 34503/97, § 65, 12 Νοεμβρίου 2008 και *Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 13229/03, § 62, 29 Ιανουαρίου 2008).

171. Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βιέννης περί του δικαίου των συνθηκών, το Δικαστήριο οφείλει να αποδείξει τη συνήθη έννοια που πρέπει να δοθεί στους όρους στο πλαίσιο τους και υπό το πρίσμα του αντικειμένου και του σκοπού της διάταξης από την οποία προέρχονται. Το Δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη το γεγονός ότι η επίμαχη διάταξη αποτελεί μέρος της συνθήκης για την αποτελεσματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ότι η Σύμβαση πρέπει να ερμηνεύεται ως σύνολο και κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να προάγει την εσωτερική συνοχή και την αρμονία μεταξύ των διάφορων διατάξεων (βλ. *Stec και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (απόφ.) [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 65731/01 και 65900/01, § 48, ΕΔΑΔ 2005-Χ). Το Δικαστήριο πρέπει επίσης να λάβει υπόψη τυχόν σχετικούς κανόνες και τις αρχές του διεθνούς δικαίου που είναι εφαρμοστέες στις σχέσεις μεταξύ των Συμβαλλόμενων Μερών (βλ. *Al-Adsani κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 35763/97, § 55, ΕΔΑΔ 2001-XI και *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi (Bosphorus Airways) κατά Ιρλανδίας* [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 45036/98, § 150, ΕΔΑΔ 2005-VI, βλ. επίσης άρθρο 31 § 3(c) της Σύμβασης της Βιέννης). Το Δικαστήριο ενδέχεται επίσης να προσφύγει σε συμπληρωματικά μέσα ερμηνείας, ιδίως στις προπαρασκευαστικές εργασίες (*travaux préparatoires*) της Σύμβασης, είτε για να επιβεβαιώσει την έννοια που καθορίζεται σύμφωνα με τις μεθόδους που αναφέρονται παραπάνω, είτε για να διευκρινίσει την έννοια που άλλως θα ήταν διφορούμενη, ασαφής ή προδήλως παράλογη και αδικαιολόγητη (βλ. άρθρο 32 της Σύμβασης της Βιέννης).

172. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι υπήρχε λογικό εμπόδιο στην εφαρμογή του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 στην προκειμένη περίπτωση, δηλαδή το γεγονός ότι οι προσφεύγοντες δεν ήταν σε ιταλικό έδαφος κατά τον χρόνο της μεταφοράς τους στη Λιβύη, επομένως το εν λόγω μέτρο, κατά την άποψη της κυβέρνησης, δεν μπορεί να θεωρηθεί «απέλαση» υπό την συνήθη έννοια του όρου.

173. Το Δικαστήριο δεν συμμερίζεται την άποψη της κυβέρνησης επί του σημείου αυτού. Σημειώνει, πρώτον, ότι ενώ οι περιπτώσεις που εξετάστηκαν μέχρι σήμερα αφορούν ενδιαφερόμενα άτομα που βρίσκονταν ήδη, σε διάφορες μορφές, στην επικράτεια της εν λόγω χώρας, η διατύπωση

του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 δεν θέτει εμπόδιο για την εξωεδαφική εφαρμογή του. Πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 δεν περιέχει καμία αναφορά στην έννοια της «επικράτειας», ενώ, αντιθέτως, η διατύπωση του άρθρου 3 του ίδιου πρωτοκόλλου αναφέρεται ειδικά στο εδαφικό πεδίο εφαρμογής της απαγόρευσης για την απομάκρυνση υηκίων. Ομοίως, το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 7, αναφέρεται ρητά στην έννοια της επικράτειας σχετικά με διαδικαστικές εγγυήσεις που σχετίζονται με την απέλαση αλλοδαπών που διαμένουν νόμιμα στην επικράτεια ενός κράτους. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, η εν λόγω διατύπωση δεν μπορεί να αγνοηθεί.

174. Οι προπαρασκευαστικές εργασίες (*travaux préparatoires*) δεν είναι σαφείς ως προς το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4. Σε κάθε περίπτωση, η αιτιολογική έκθεση του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4, η οποία καταρτίστηκε το 1963, αποκαλύπτει ότι αναφορικά με την Επιτροπή Εμπειρογνομόνων, ο σκοπός του άρθρου 4, ήταν να απαγορεύσει επίσημα τις «συλλογικές απελάσεις αλλοδαπών του είδους που αποτελούσε θέμα της πρόσφατης ιστορίας». Έτσι, «συμφωνήθηκε ότι η υιοθέτηση του παρόντος άρθρου [άρθρο 4] και της παραγράφου 1 του άρθρου 3, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να ερμηνευθεί ότι δικαιολογεί καθ' οιονδήποτε τρόπο τη λήψη μέτρων συλλογικής απέλασης που ενδέχεται να έχουν ληφθεί κατά το παρελθόν». Ο σχολιασμός για το σχέδιο αποκαλύπτει ότι, σύμφωνα με την Επιτροπή Εμπειρογνομόνων, οι αλλοδαποί στους οποίους αναφέρεται το άρθρο δεν είναι μόνο εκείνοι που διαμένουν νόμιμα στην επικράτεια, αλλά «όλοι εκείνοι που δεν έχουν κανένα πραγματικό δικαίωμα ιθαγένειας σε ένα κράτος, είτε διέρχονται μέσω μιας χώρας είτε διαμένουν ή κατοικούν σε αυτή, είτε είναι πρόσφυγες είτε εισήλθαν στη χώρα με δική τους πρωτοβουλία, είτε είναι απάτριδες είτε έχουν άλλη ιθαγένεια» (άρθρο 4 του τελικού σχεδίου επιτροπής, σελ. 505, § 34). Τέλος, σύμφωνα με τους συντάκτες του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4, η λέξη «απέλαση» πρέπει να ερμηνεύεται «υπό τη γενική έννοια, στην τρέχουσα χρήση (απομάκρυνση από τη χώρα)». Ενώ ο τελευταίος ορισμός περιέχεται στο τμήμα που αφορά το άρθρο 3 του πρωτοκόλλου, το Δικαστήριο θεωρεί ότι μπορεί επίσης να εφαρμοστεί το άρθρο 4 του ίδιου πρωτοκόλλου. Από αυτό προκύπτει ότι οι προπαρασκευαστικές εργασίες (*travaux préparatoires*) δεν αποκλείουν την εξωεδαφική εφαρμογή του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4.

175. Ωστόσο, απομένει να εξεταστεί αν αυτή η εφαρμογή είναι δικαιολογημένη. Για να δοθεί απάντηση στο εν λόγω ερώτημα, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο σκοπός και η έννοια της επίμαχης διατάξεως, η οποία πρέπει να αναλυθεί υπό το πρίσμα της αρχής, βαθιάς ριζωμένης στη νομολογία του Δικαστηρίου, ότι η Σύμβαση είναι ένα ζωντανό κείμενο που πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως των σημερινών συνθηκών (βλ., για παράδειγμα, *Soering*, όπ. π., § 102, *Dudgeon κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 22 Οκτωβρίου 1981, Σειρά Α αριθ. 45, *X, Y και Z κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 22 Απριλίου 1997, *Εκθέσεις* 1997-II, *V. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [Τμήμα

ευρείας συνθέσεως], αριθ. 24888/94, § 72, ΕΔΑΔ 1999-ΙΧ, και *Salah Sheekh κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 24833/94, § 39, ΕΔΑΔ 1999-Ι). Επιπλέον, είναι σημαντικό ότι η Σύμβαση ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται κατά τρόπο που καθιστά τις εγγυήσεις πρακτικές και αποτελεσματικές και όχι θεωρητικές και απατηλές (βλ. *Airey κατά Ιρλανδίας*, 9 Οκτωβρίου 1979, § 26, Σειρά Α αριθ. 32, *Mamatkulov και Askarov κατά Τουρκίας* [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 46827/99 και 46951/99, § 121, ΕΔΑΔ 2005-Ι, και *Leyla Şahin κατά Τουρκίας* [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 44774/98, § 136, ΕΔΑΔ 2005-ΙΙ).

176. Έχει παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα από τη σύνταξη του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4. Από εκείνη τη στιγμή, τα μεταναστευτικά ρεύματα στην Ευρώπη συνέχισαν να εντείνονται, με την αυξανόμενη χρήση της θάλασσας, αν και η αναχαίτιση των μεταναστών στην ανοικτή θάλασσα και η απομάκρυνσή τους σε χώρες διέλευσης και προέλευσης είναι πλέον ένα μέσο του μεταναστευτικού ελέγχου, εφόσον αποτελούν εργαλεία για τα κράτη με σκοπό την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης.

Η οικονομική κρίση και οι πρόσφατες κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές είχαν ιδιαίτερο αντίκτυπο σε ορισμένες περιοχές της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής, δημιουργώντας νέες προκλήσεις για τα ευρωπαϊκά κράτη, όσον αφορά τον έλεγχο της μετανάστευσης.

177. Το Δικαστήριο έχει ήδη διαπιστώσει ότι, σύμφωνα με την καθιερωμένη νομολογία της Επιτροπής και του Δικαστηρίου, ο σκοπός του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 είναι να αποτρέψει τη δυνατότητα απομάκρυνσης ορισμένων αλλοδαπών από τα Κράτη, χωρίς προηγουμένως να εξετάζεται η προσωπική τους κατάσταση και, κατά συνέπεια, χωρίς να τους επιτρέπει να προβάλουν τα επιχειρήματά τους κατά του μέτρου που λαμβάνεται από την αρμόδια αρχή. Εάν, λοιπόν, το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 έπρεπε να ισχύει μόνο για τις συλλογικές απελάσεις από την εθνική επικράτεια των κρατών μερών της Σύμβασης, μια σημαντική συνιστώσα των σύγχρονων μεταναστευτικών φαινομένων δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως, παρά το γεγονός ότι η συμπεριφορά που προτίθεται να απαγορεύσει μπορεί να λάβει χώρα εκτός της εθνικής επικράτειας, και ιδίως, όπως εν προκειμένω, στην ανοικτή θάλασσα. Το άρθρο 4 θα ήταν επομένως αναποτελεσματικό στην πράξη, σε σχέση με τέτοιες καταστάσεις, οι οποίες, ωστόσο, αυξάνονται. Η συνέπεια αυτού θα ήταν ότι οι μετανάστες που ταξιδεύουν μέσω θαλάσσης, συχνά με κίνδυνο της ζωής τους, και δεν έχουν καταφέρει να φτάσουν στα σύνορα ενός κράτους, δεν θα είχαν δικαίωμα στην εξέταση της προσωπικής τους κατάστασης πριν από την απέλασή τους, σε αντίθεση με όσους ταξιδεύουν διά της ξηράς.

178. Είναι, επομένως, σαφές ότι, ενώ η έννοια της «δικαιοδοσίας» είναι κυρίως εδαφική και θεωρείται ότι ασκείται στην εθνική επικράτεια των κρατών (βλ. παράγραφο 71 ανωτέρω), η έννοια της απέλασης είναι επίσης

κυρίως εδαφική, υπό την έννοια ότι οι απελάσεις πιο συχνά διεξάγονται από την εθνική επικράτεια. Όταν, ωστόσο, όπως στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο διαπιστώσει ότι ένα Συμβαλλόμενο Κράτος, κατ' εξαίρεση, ασκεί τη δικαιοδοσία του εκτός της εθνικής επικράτειας, δεν θεωρεί ότι υπάρχει κανένα εμπόδιο για να γίνει δεκτό ότι η άσκηση της εξωεδαφικής δικαιοδοσίας από το κράτος πήρε τη μορφή της συλλογικής απέλασης. Κάθε άλλο συμπέρασμα και η ερμηνεία της τελευταίας έννοιας στα πλαίσια αυστηρά εδαφικού πεδίου εφαρμογής, θα οδηγούσε σε απόκλιση μεταξύ του πεδίου εφαρμογής της Συμβάσεως ως τέτοιου και του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4, το οποίο θα αντέβαινε στην αρχή ότι η Σύμβαση πρέπει να ερμηνεύεται ως σύνολο. Επιπλέον, όσον αφορά την άσκηση δικαιοδοσίας εκ μέρους ενός κράτους στην ανοικτή θάλασσα, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η ιδιαίτερη φύση του θαλάσσιου περιβάλλοντος δεν μπορεί να δικαιολογήσει μια περιοχή εκτός νόμου, όπου τα άτομα δεν καλύπτονται από κανένα νομικό σύστημα ικανό να τους παρέχει την απόλαυση των δικαιωμάτων και των εγγυήσεων που προστατεύονται από τη Σύμβαση, τα οποία τα κράτη μέλη έχουν αναλάβει την υποχρέωση να διασφαλίζουν σε όλους εντός της δικαιοδοσίας τους (βλ. *Medvedyev κ.ά.*, όπ. π., § 81).

179. Οι παραπάνω παρατηρήσεις δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση το δικαίωμα των κρατών να δημιουργήσουν τις δικές τους πολιτικές για τη μετανάστευση. Πρέπει να τονιστεί, ωστόσο, ότι τα προβλήματα με τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών δεν μπορούν να δικαιολογήσουν την προσφυγή σε πρακτικές που δεν είναι συμβατές με τις υποχρεώσεις του κράτους που απορρέουν από τη Σύμβαση. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει συναφώς ότι οι διατάξεις των συνθηκών πρέπει να ερμηνεύονται με καλή πίστη υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της συνθήκης και σύμφωνα με την αρχή της αποτελεσματικότητας (βλ. *Mamatkulov και Askarov*, όπ. π., § 123).

180. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, το Δικαστήριο κρίνει ότι η απομάκρυνση των αλλοδαπών, που πραγματοποιείται στο πλαίσιο των αναγκαιώσεων στην ανοικτή θάλασσα από τις αρχές ενός κράτους κατά την άσκηση της κυριαρχικής τους εξουσίας, το αποτέλεσμα της οποίας είναι να εμποδιστούν οι μετανάστες από το να φτάσουν στα σύνορα του κράτους ή ακόμα και να τους απωθήσει πίσω σε άλλο κράτος, συνιστά άσκηση της δικαιοδοσίας κατά την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης, η οποία υπέχει την ευθύνη του εν λόγω κράτους, βάσει του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4.

181. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η επιχείρηση που οδήγησε στη μεταφορά των προσφευγόντων στη Λιβύη πραγματοποιήθηκε από τις ιταλικές αρχές, με σκοπό την αποφυγή αποβίβασης παράνομων μεταναστών στο ιταλικό έδαφος. Στο πλαίσιο αυτό, αποδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στις δηλώσεις που έγιναν μετά τα γεγονότα στον ιταλικό Τύπο και την Κρατική Σύγκλητο από τον Υπουργό Εσωτερικών, κατά τις οποίες

εξήγησε τη σημασία των επιχειρήσεων απώθησης στην ανοικτή θάλασσα για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και τόνισε τη σημαντική μείωση των αποβιβάσεων, ως αποτέλεσμα των επιχειρήσεων που πραγματοποιήθηκαν τον Μάιο του 2009 (βλ. παράγραφο 13 ανωτέρω).

182. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο απορρίπτει την ένσταση της Κυβέρνησης και θεωρεί ότι το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 είναι εφαρμοστέο στην προκειμένη περίπτωση.

(β) Επί της ουσίας

183. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, μέχρι σήμερα, η υπόθεση *Čonka* (βλ. απόφαση όπ. π.) είναι η μόνη στην οποία διαπιστώθηκε παράβαση του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4. Κατά την εξέταση της υπόθεσης, προκειμένου να εκτιμήσει κατά πόσον υπήρξε συλλογική απέλαση ή όχι, εξέτασε τις περιστάσεις της υπόθεσης και εξακρίβωσε αν οι αποφάσεις απέλασης είχαν λάβει υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες των εν λόγω ατόμων. Το Δικαστήριο δήλωσε ότι (§§ 61-63):

«Το Δικαστήριο σημειώνει, ωστόσο, ότι οι εν λόγω εντολές κράτησης και απέλασης δόθηκαν για την επιβολή διαταγής για εγκατάλειψη της επικράτειας την 29η Σεπτεμβρίου 1999. Η εν λόγω διαταγή δόθηκε αποκλειστικά βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, σημείο (2), του νόμου περί αλλοδαπών, και η μόνη αναφορά στην προσωπική κατάσταση των προσφευγόντων ήταν το γεγονός ότι η παραμονή τους στο Βέλγιο είχε υπερβεί τους τρεις μήνες. Συγκεκριμένα, το έγγραφο δεν έκανε καμία αναφορά στην αίτησή τους για άσυλο ή στις αποφάσεις της 3ης Μαρτίου και της 18ης Ιουνίου 1999. Ομολογουμένως, οι εν λόγω αποφάσεις επίσης συνοδεύονταν από εντολή για εγκατάλειψη της επικράτειας, αλλά από μόνη της, η εν λόγω απόφαση δεν επέτρεπε τη σύλληψη των προσφευγόντων. Ως εκ τούτου, η σύλληψη των προσφευγόντων διατάχθηκε για πρώτη φορά σε απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 1999, με νομική βάση που δεν σχετιζόταν με τις αιτήσεις τους για άσυλο, αλλά ωστόσο αρκούσε για να επιφέρει την εφαρμογή των επίδικων μέτρων. Υπό τις συνθήκες αυτές και λαμβάνοντας υπόψη τον μεγάλο αριθμό των ατόμων ίδιας καταγωγής που υπέστησαν την ίδια μοίρα με τους προσφεύγοντες, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η διαδικασία που ακολουθήθηκε δεν είναι σε θέση να εξαλείψει κάθε αμφιβολία ότι η απέλαση θα μπορούσε να είναι συλλογική.

Οι αμφιβολίες αυτές ενισχύονται από μια σειρά παραγόντων: πρώτον, πριν από την απέλαση των προσφευγόντων, οι εν λόγω πολιτικές αρχές είχαν ανακοινώσει ότι θα υπάρξουν επιχειρήσεις αυτού του είδους και δόθηκαν οδηγίες στην αρμόδια αρχή για την εφαρμογή τους... Δεύτερον, όλοι οι εν λόγω αλλοδαποί είχαν κληθεί να μεταβούν στο αστυνομικό τμήμα την ίδια στιγμή, τρίτον, οι διαταγές που τους επιδόθηκαν, υποχρεώνοντάς τους να εγκαταλείψουν την επικράτεια, και για τη σύλληψή τους είχαν διατυπωθεί με τους ίδιους όρους. Τέταρτον, ήταν πολύ δύσκολο για τους αλλοδαπούς να επικοινωνήσουν με δικηγόρο και τέλος, η διαδικασία χορήγησης ασύλου δεν είχε ολοκληρωθεί.

Εν ολίγοις, σε κανένα στάδιο της περιόδου μεταξύ της επίδοσης ειδοποίησης στους αλλοδαπούς να μεταβούν στο αστυνομικό τμήμα και της απέλασής τους, η διαδικασία δεν παρείχε επαρκείς εγγυήσεις που να αποδεικνύουν ότι οι προσωπικές περιστάσεις

του καθενός από τους ενδιαφερόμενους είχαν ληφθεί πραγματικά και ατομικά υπόψη.»

184. Στη νομολογία τους, τα όργανα της Σύμβασης έχουν αναφέρει περαιτέρω ότι το γεγονός ότι ένας αριθμός αλλοδαπών υπόκεινται σε παρόμοιες αποφάσεις δεν αρκεί για να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι υπάρχει συλλογική απέλαση, αν κάθε ενδιαφερόμενος είχε την ευκαιρία να εκθέσει τα επιχειρήματά του κατά της απέλασης προς τις αρμόδιες αρχές σε ατομική βάση (βλ. *KG κατά F. R. G.*, απόφαση όπ. π., *Andric*, απόφαση όπ. π. και *Sultani*, όπ. π., § 81). Τέλος, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι δεν υπάρχει παράβαση του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 εάν η έλλειψη μιας απόφασης απέλασης που ελήφθη σε ατομική βάση είναι η συνέπεια της αξιόποινης συμπεριφοράς [των προσφευγόντων] (βλ. *Berisha και Haljiti*, απόφαση όπ. π., και *Dritsas*, απόφαση όπ. π.).

185. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο δεν μπορεί παρά να θεωρήσει ότι η μετάβαση των προσφευγόντων στη Λιβύη πραγματοποιήθηκε χωρίς καμία μορφή εξέτασης της ατομικής κατάστασης κάθε προσφεύγοντος. Δεν αμφισβητείται ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν υποβληθεί σε καμία διαδικασία αναγνώρισης από τις ιταλικές αρχές, οι οποίες περιορίστηκαν σε επιβίβαση όλων των μεταναστών που είχαν αναχαιτιστεί σε στρατιωτικά πλοία και αποβίβασή τους σε λιβυκό έδαφος. Επιπλέον, το Δικαστήριο σημειώνει ότι το προσωπικό στα στρατιωτικά πλοία δεν είχε εκπαιδευτεί για τη διεξαγωγή ατομικών συνεντεύξεων και δεν υποστηρίχθηκε από διερμηνείς ή νομικούς συμβούλους.

Αυτό είναι αρκετό για το Δικαστήριο, για να αποκλείσει την ύπαρξη επαρκών εγγυήσεων ικανών να διασφαλίσουν ότι η ατομική κατάσταση του κάθε ενδιαφερόμενου αποτέλεσε στην πραγματικότητα αντικείμενο λεπτομερούς εξέτασης.

186. Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η απομάκρυνση των προσφευγόντων ήταν συλλογικού χαρακτήρα, κατά παράβαση του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4. Συνεπώς, υπήρξε παράβαση του εν λόγω άρθρου.

VI. ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 4 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡΙΘ. 4

187. Οι προσφεύγοντες παραπονέθηκαν ότι δεν διέθεταν αποτελεσματικό ένδικο μέσο βάσει της ιταλικής νομοθεσίας για να υποβάλουν τις αιτιάσεις τους σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης και το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4. Βασίστηκαν στο άρθρο 13 της Σύμβασης, που προβλέπει τα εξής:

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής

ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.»

1. Οι ισχυρισμοί των διαδίκων

(α) Οι προσφεύγοντες

188. Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι οι αναχαιτίσεις από την Ιταλία ατόμων στην ανοικτή θάλασσα δεν διεξήχθησαν σύμφωνα με τον νόμο και δεν υποβλήθηκαν σε έλεγχο νομιμότητας από εθνική αρχή. Για τον λόγο αυτό, οι προσφεύγοντες είχαν στερηθεί κάθε δυνατότητα άσκησης έφεσης κατά της επιστροφής τους στη Λιβύη, ισχυριζόμενοι παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης και του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4.

189. Οι προσφεύγοντες υποστήριζαν ότι καμία από τις απαιτήσεις της αποτελεσματικότητας των μέσων που προβλέπονται στη νομολογία του Δικαστηρίου δεν είχε ικανοποιηθεί από τις ιταλικές αρχές, οι οποίες δεν είχαν καν ταυτοποιήσει τους μετανάστες και αγνόησαν τα αιτήματά τους για προστασία. Επιπλέον, ακόμη και αν υποθεθεί ότι είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν το αίτημά τους για χορήγηση ασύλου στο στρατιωτικό προσωπικό, δεν θα μπορούσαν να λάβουν τις διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπονται από την ιταλική νομοθεσία, όπως η πρόσβαση σε δικαστήριο, για τον απλό λόγο ότι βρίσκονταν σε πλοία.

190. Οι αιτούντες θεωρούν ότι η άσκηση της εδαφικής κυριαρχίας σε σχέση με τη μεταναστευτική πολιτική δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να οδηγήσει σε μη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται στα κράτη από τη Σύμβαση, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης εγγύησης του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων για κάθε πρόσωπο που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους.

(β) Η Κυβέρνηση

191. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι, επειδή τα γεγονότα στην υπό κρίση υπόθεση είχαν λάβει χώρα σε πλοία, ήταν αδύνατο να εγγυηθεί στους προσφεύγοντες το δικαίωμα πρόσβασης σε εθνικό δικαστήριο.

192. Κατά την επ' ακροατηρίω συζήτηση ενώπιον του Τμήματος ευρείας συνθέσεως, υποστήριξε ότι οι προσφεύγοντες θα έπρεπε να απευθυνθούν στα εθνικά δικαστήρια για να λάβουν την αναγνώριση και, κατά περίπτωση, αποζημίωση για τις εικαζόμενες παραβάσεις της Σύμβασης. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, το ιταλικό δικαστικό σύστημα θα επέτρεπε να συγκροτηθεί οποιαδήποτε ευθύνη εκ μέρους του στρατιωτικού προσωπικού που είχε διασώσει τους προσφεύγοντες, τόσο βάσει του εθνικού όσο και του διεθνούς δικαίου.

Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι οι προσφεύγοντες στους οποίους η UNHCR είχε χορηγήσει το καθεστώς του πρόσφυγα μπορούσαν να

εισέλθουν στην ιταλική επικράτεια οποιαδήποτε στιγμή και να ασκήσουν τα δικαιώματά τους βάσει της Σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος προσφυγής στις δικαστικές αρχές.

(γ) Παρεμβάσεις τρίτων μερών

193. Η UNHCR δήλωσε ότι η αρχή της μη επαναπροώθησης περιλάμβανε διαδικαστικές υποχρεώσεις για τα κράτη. Επιπλέον, το δικαίωμα της πρόσβασης σε αποτελεσματική διαδικασία ασύλου που διεξάγεται από αρμόδια αρχή είναι ακόμη πιο ζωτικής σημασίας όταν εμπλέκονται «μεικτές» μεταναστευτικές ροές, στο πλαίσιο των οποίων οι πιθανοί αιτούντες άσυλο πρέπει να διαχωριστούν και να διακριθούν από τους άλλους μετανάστες.

194. Το Κέντρο Συμβουλών σε θέματα Ατομικών Δικαιωμάτων στην Ευρώπη (το «Κέντρο Aire»), η Διεθνής Αμνηστία και η Διεθνής Ομοσπονδία για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα («FIDH») έκριναν ότι τα άτομα που απωθήθηκαν πίσω ως αποτέλεσμα της αναχαίτισης στην ανοικτή θάλασσα, δεν είχαν πρόσβαση σε κανένα ένδικο μέσο στο Συμβαλλόμενο Κράτος που ήταν υπεύθυνο για τις επιχειρήσεις, ακόμη λιγότερο σε ένδικο μέτρο ικανό να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του άρθρου 13. Οι προσφεύγοντες δεν είχαν ούτε την κατάλληλη ευκαιρία, ούτε την αναγκαία υποστήριξη, ιδίως τη βοήθεια ενός διερμηνέα, ώστε να μπορέσουν να εκθέσουν τους λόγους κατά της επιστροφής τους, για να μην αναφέρουμε την εξέταση, η αυστηρότητα της οποίας θα έπρεπε να πληροί τις απαιτήσεις της Σύμβασης. Οι παρεμβαίνοντες υποστήριξαν ότι, όταν τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης εμπλέκονταν σε αναχαίσεις στη θάλασσα που κατέληγαν σε απώθηση, ήταν δική τους ευθύνη να διασφαλίσουν ότι κάθε ένα από τα εν λόγω πρόσωπα είχαν πραγματική δυνατότητα να αμφισβητήσουν την επιστροφή τους, υπό το πρίσμα των δικαιωμάτων που εγγυάται η Σύμβαση, και να ζητήσουν την εξέταση της αίτησής τους πριν από την πραγματοποίηση της επιστροφής.

Οι παρεμβαίνοντες θεώρησαν ότι η απουσία ένδικου μέσου που επιτρέπει την αναγνώριση των προσφευγόντων και η ατομική αξιολόγηση των αιτήσεων τους για την προστασία και τις ανάγκες τους συνιστά σοβαρή παράλειψη, όπως και η έλλειψη οποιασδήποτε έρευνας παρακολούθησης για τη διακρίβωση της τύχης των ατόμων που επέστρεψαν.

195. Η Columbia Law School Human Rights Clinic ισχυρίστηκε ότι τα διεθνή ανθρώπινα δικαιώματα και το προσφυγικό δίκαιο απαιτούν αρχικά από ένα κράτος να συμβουλευεί τους μετανάστες σχετικά με το δικαίωμά τους για πρόσβαση σε προστασία. Οι εν λόγω συμβουλές ήταν κρίσιμες για την εκπλήρωση της υποχρέωσης του κράτους, προκειμένου να εντοπίσει εκείνους που χρειάζονται διεθνή προστασία μεταξύ των προσώπων που βρίσκονται σε διαθεσιμότητα. Η εν λόγω απαίτηση αυξανόταν για εκείνους που αναχαιτίζονταν στη θάλασσα, επειδή ήταν ιδιαίτερα απίθανο να είναι εξοικειωμένοι με την τοπική νομοθεσία και συχνά δεν είχαν πρόσβαση σε

διερμηνέα ή νομικές συμβουλές. Στη συνέχεια, οι εθνικές αρχές θα έπρεπε να λάβουν συνέντευξη από κάθε πρόσωπο για να λάβουν ατομική απόφαση σχετικά με την αίτηση του εν λόγω προσώπου.

2. Η κρίση του Δικαστηρίου

(α) Επί του παραδεκτού

196. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι τάχθηκε υπέρ της ένστασης της Κυβέρνησης για μη εξάντληση των εθνικών ένδικων μέσων που προβλήθηκε κατά την επ' ακροατηρίω συζήτηση ενώπιον του Τμήματος ευρείας συνθέσεως (βλ. παράγραφο 62 ανωτέρω), στην εξέταση επί της ουσίας των αιτιάσεων σύμφωνα με το άρθρο 13. Επιπλέον, το Δικαστήριο κρίνει ότι το μέρος αυτό της προσφυγής εγείρει περίπλοκα νομικά και πραγματικά στοιχεία που δεν μπορούν να προσδιοριστούν χωρίς εξέταση επί της ουσίας. Σημειώνει ότι δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 (α) της Σύμβασης. Ούτε είναι απαράδεκτη για άλλους λόγους. Επομένως, πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτή.

(β) Επί της ουσίας

(i) Γενικές αρχές

197. Το άρθρο 13 της Σύμβασης εγγυάται τη διαθεσιμότητα σε εθνικό επίπεδο προσφυγής για την εφαρμογή της ουσίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που ορίζονται στη Σύμβαση με οποιαδήποτε μορφή τυγχάνει να διασφαλίζονται στην εγχώρια έννομη τάξη. Η ισχύς της διατάξεως αυτής απαιτεί, ως εκ τούτου, την παροχή εσωτερικής προσφυγής για την αντιμετώπιση της ουσίας της «επικαλούμενης αιτίας» βάσει της Σύμβασης και την παροχή κατάλληλων μέτρων. Το πεδίο των υποχρεώσεων των Συμβαλλόμενων Κρατών σύμφωνα με το άρθρο 13 ποικίλει ανάλογα με τη φύση του ισχυρισμού του προσφεύγοντος. Ωστόσο, το ένδικο μέσο που απαιτείται από το άρθρο 13 πρέπει να είναι «αποτελεσματικό», στην πράξη, καθώς και στη νομοθεσία. Η «αποτελεσματικότητα» του «ένδικου μέσου» κατά την έννοια του άρθρου 13 δεν εξαρτάται από τη βεβαιότητα ευνοϊκού αποτελέσματος για τον προσφεύγοντα. Ούτε η «αρχή» που αναφέρεται στην εν λόγω διάταξη δεν πρέπει απαραίτητα να είναι δικαστική αρχή. Αλλά αν δεν είναι, οι εξουσίες και οι εγγυήσεις που παρέχει είναι ουσιαστικής σημασίας για να καθοριστεί αν η προσφυγή ενώπιόν της είναι αποτελεσματική. Επίσης, ακόμη και αν ένα ένδικο μέσο δεν μπορεί από μόνη του να ικανοποιήσει πλήρως τις απαιτήσεις του άρθρου 13, το άθροισμα των ένδικων μέσων που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο μπορεί να το πράξει (βλ., μεταξύ

πολλών άλλων, *Kudla κατά Πολωνίας* [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 30210/96, § 157, ΕΔΑΔ 2000-XI).

198. Προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου ότι η αιτίαση ενός προσφεύγοντος που ισχυρίζεται ότι η απομάκρυνσή του σε τρίτο κράτος θα τον εξέθετε σε μεταχείριση που απαγορεύεται σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης «πρέπει οπωσδήποτε να υπόκειται σε αυστηρό έλεγχο από «εθνική αρχή» (βλ. *Shamayen και άλλοι κατά Γεωργίας και Ρωσίας*, αριθ. 36378/02, § 448, ΕΔΑΔ 2005-III, βλ. επίσης *Jabari*, όπ. π., § 39). Η εν λόγω αρχή έχει οδηγήσει το Δικαστήριο να αποφανθεί ότι η έννοια της «πραγματικής προσφυγής» υπό την έννοια του άρθρου 13, σε συνδυασμό με το άρθρο 3 απαιτεί, πρώτον, «ανεξάρτητο και αυστηρό έλεγχο» κάθε αιτίαςης από πρόσωπο σε τέτοια κατάσταση, εφόσον «εκεί υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι φόβου για πραγματικό κίνδυνο μεταχείρισης αντίθετης προς το άρθρο 3» και, δεύτερον, «δυνατότητα αναστολής της εφαρμογής του επίδικου μέτρου» (βλ. αποφάσεις όπ. π., § 460 και § 50, αντίστοιχα).

199. Επιπλέον, στην απόφαση *Čonka* (όπ. π., §§ 79 και εφ.), το Δικαστήριο έκρινε, σε σχέση με το άρθρο 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4, ότι το ένδικο μέσο δεν πληροί τις παραπάνω απαιτήσεις, αν δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα. Συγκεκριμένα, επισήμανε ότι (§ 79):

«Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η έννοια της αποτελεσματικής προσφυγής σύμφωνα με το άρθρο 13 ορίζει ότι το ένδικο μέσο μπορεί να αποτρέψει την εκτέλεση των μέτρων που είναι αντίθετα με τη Σύμβαση και των οποίων οι επιπτώσεις είναι δυνητικά μη αναστρέψιμες... Κατά συνέπεια, είναι ασυμβίβαστη με το άρθρο 13 η εκτέλεση τέτοιων μέτρων πριν οι εθνικές αρχές εξετάσουν κατά πόσον είναι συμβατά με τη Σύμβαση, αν και τα Συμβαλλόμενα Κράτη διαθέτουν κάποια διακριτική ευχέρεια ως προς τον τρόπο με τον οποίο συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις τους δυνάμει της παρούσας διάταξης...»

200. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία που προσδίδει το Δικαστήριο στο άρθρο 3 της Σύμβασης και τον μη αναστρέψιμο χαρακτήρα της ζημίας που μπορεί να προκύψει, εάν υλοποιηθεί ο κίνδυνος βασανιστηρίων ή κακομεταχείρισης, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι το ανασταλτικό αποτέλεσμα θα πρέπει επίσης να εφαρμόζεται σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ένα Κράτος Μέρος αποφασίζει να απομακρύνει έναν αλλοδαπό σε μια χώρα όπου υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να θεωρείται ότι αυτός ή αυτή αντιμετωπίζει κίνδυνο αυτού του είδους (βλ. *Gebremedhin [Geberamadhién] κατά Γαλλίας*, αριθ. 25389/05, § 66, ΕΔΑΔ 2007-II, και *M.S.S.*, όπ. π., § 293).

(ii) Εφαρμογή στη συγκεκριμένη υπόθεση

201. Το Δικαστήριο έχει ήδη καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η επιστροφή των προσφευγόντων στη Λιβύη ισοδυναμεί με παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης και του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4. Οι αιτιάσεις που υποβάλλονται από τους προσφεύγοντες όσον αφορά τα

σημεία αυτά είναι, συνεπώς, «συζητήσιμες» για τους σκοπούς του άρθρου 13.

202. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν πρόσβαση σε διαδικασία ταυτοποίησής τους και αξιολόγησης της προσωπικής τους κατάστασης πριν επιστρέψουν στη Λιβύη (βλ. παράγραφο 185 ανωτέρω). Η Κυβέρνηση αναγνώρισε ότι δεν υπήρχε πρόβλεψη για τέτοιες διαδικασίες στα στρατιωτικά πλοία πάνω στα οποία επιβιβάστηκαν οι προσφεύγοντες. Δεν υπήρχαν ούτε διερμηνείς ούτε νομικοί σύμβουλοι μεταξύ του προσωπικού επί του σκάφους.

203. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι δεν τους δόθηκε καμία πληροφορία από το ιταλικό στρατιωτικό προσωπικό, που τους είχε οδηγήσει να πιστεύουν ότι όδευαν στην Ιταλία και δεν τους είχε ενημερώσει ως προς τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί για να αποφύγουν την επιστροφή στη Λιβύη.

Στο μέτρο που το γεγονός αυτό αμφισβητείται από την Κυβέρνηση, το Δικαστήριο δίνει μεγαλύτερο βάρος στην εκδοχή των προσφευγόντων, διότι επιβεβαιώνεται από έναν πολύ μεγάλο αριθμό μαρτυρικών καταθέσεων που συγκεντρώθηκαν από την UNHCR, το CPT και το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

204. Το Δικαστήριο έχει ήδη διαπιστώσει ότι η έλλειψη πρόσβασης στην πληροφόρηση αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου (βλ. *MSS*, όπ. π., § 304). Επαναλαμβάνει εδώ τη σημασία της διασφάλισης σε οποιονδήποτε υπόκειται σε μέτρο απώθησης, οι συνέπειες του οποίου είναι δυνητικά μη αναστρέψιμες, του δικαιώματος να αποκτήσει επαρκείς πληροφορίες, ώστε να μπορέσει να αποκτήσει αποτελεσματική πρόσβαση στις σχετικές διαδικασίες και να τεκμηριώσει τις αιτιάσεις του.

205. Έχοντας υπόψη τις περιστάσεις της προκείμενης υποθέσεως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι προσφεύγοντες στερήθηκαν κάθε ένδικο μέσο που θα τους έδινε τη δυνατότητα να υποβάλουν τις αιτιάσεις τους σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης και το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 στην αρμόδια αρχή και να λάβουν μια διεξοδική και αυστηρή αξιολόγηση των αιτημάτων τους πριν από την επιβολή του μέτρου απώθησης.

206. Όσον αφορά το επιχείρημα της Κυβέρνησης ότι οι προσφεύγοντες θα έπρεπε να έχουν κάνει χρήση της δυνατότητας προσφυγής στα ιταλικά ποινικά δικαστήρια κατά την άφιξή τους στη Λιβύη, το Δικαστήριο δεν μπορεί παρά μόνο να σημειώσει ότι, ακόμη και αν ένα τέτοιο ένδικο μέσο ήταν προσβάσιμο στην πράξη, οι απαιτήσεις του άρθρου 13 της Σύμβασης σαφώς δεν ικανοποιούνται από την ποινική δίωξη που ασκείται κατά του στρατιωτικού προσωπικού στα στρατιωτικά πλοία, στο μέτρο που δεν πληρούνται το κριτήριο του ανασταλτικού αποτελέσματος που κατοχυρώνεται με την προαναφερθείσα απόφαση *Čonka*. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι η απαίτηση που απορρέει από το άρθρο 13, σχετικά με

την εκτέλεση του επίμαχου μέτρου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επικουρικό μέτρο (βλ. *M.S.S.*, όπ. π., § 388).

207. Το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι υπήρξε παράβαση του άρθρου 13, σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης και το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4. Επομένως, οι προσφεύγοντες δεν μπορούν να κατηγορηθούν ότι δεν εξάντλησαν ορθά τα εθνικά ένδικα μέσα και η προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης (βλ. παράγραφο 62 ανωτέρω), πρέπει να απορριφθεί.

VII. ΑΡΘΡΑ 46 ΚΑΙ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

A. Το άρθρο 46 της Σύμβασης

208. Το άρθρο 46 ορίζει:

«1. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμμορφώνονται προς τις οριστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου επί των διαφορών στις οποίες είναι διάδικοι.

2. Η οριστική απόφαση του Δικαστηρίου διαβιβάζεται στην Επιτροπή των Υπουργών που εποπτεύει την εκτέλεση της εν λόγω απόφασης.»

209. Σύμφωνα με το άρθρο 46 της Σύμβασης, τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμμορφώνονται προς την οριστική απόφαση του Δικαστηρίου στις υποθέσεις στις οποίες είναι διάδικοι και η Επιτροπή των Υπουργών είναι υπεύθυνη για την εποπτεία της εκτέλεσης των αποφάσεων. Αυτό σημαίνει ότι, όταν το Δικαστήριο διαπιστώνει παράβαση, το εναγόμενο Κράτος δεσμεύεται νομικώς, όχι μόνο να πληρώσει στους ενδιαφερόμενους τα ποσά που επιδικάζονται σε δίκαιη ικανοποίηση δυνάμει του άρθρου 41, αλλά και να υιοθετήσει τα απαραίτητα γενικά και/ή, κατά περίπτωση, μεμονωμένα μέτρα. Καθώς οι αποφάσεις του Δικαστηρίου είναι ουσιαστικά αναγνωριστικές στη φύση τους, είναι υψίστης σημασίας για το Κράτος να επιλέξει, με την επιφύλαξη της εποπτείας από την Επιτροπή των Υπουργών, τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν προκειμένου να εκπληρώσει τη νομική του υποχρέωση σύμφωνα με το άρθρο 46 της Σύμβασης, υπό τον όρο ότι τα εν λόγω μέσα είναι συμβατά με τα συμπεράσματα που περιέχονται στην απόφαση του Δικαστηρίου. Σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις, ωστόσο, το Δικαστήριο ενδέχεται να θεωρήσει χρήσιμο να υποδείξει στο εναγόμενο Κράτος το είδος των μέτρων που μπορούν να ληφθούν, προκειμένου να τεθεί τέρμα στη - συχνά συστηματική - κατάσταση που οδήγησε στη διαπίστωση παράβασης (βλ., για παράδειγμα, *Öcalan κατά Τουρκίας* [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 46221/99, § 210, ΕΔΑΔ 2005-IV, και *Ρορον κατά Ρωσίας*, αριθ. 26853/04, § 263, 13 Ιουλίου 2006). Μερικές φορές η φύση της διαπιστωθείσας παράβασης μπορεί να είναι τέτοια, ώστε να μην αφήνει

καμία πραγματική επιλογή ως προς τα μέτρα που απαιτούνται (βλ. *Assanidze*, όπ. π., § 198, *Aleksanyan κατά Ρωσίας*, αριθ. 46468/06, § 239, 22 Δεκεμβρίου 2008, και *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) κατά Ελβετίας* (αριθ. 2) [Τμήμα ευρείας συνθέσεως], αριθ. 32772/02, §§ 85 και 88, 30 Ιουνίου 2009).

210. Στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο κρίνει αναγκαίο να επισημάνει τα επιμέρους μέτρα που απαιτούνται για την εκτέλεση της παρούσας αποφάσεως, με την επιφύλαξη των γενικών μέτρων που απαιτούνται για την αποτροπή άλλων παρόμοιων παραβάσεων στο μέλλον (βλ. *M.S.S.*, όπ. π., § 400).

211. Το Δικαστήριο διαπίστωσε, μεταξύ άλλων, ότι η μεταφορά των προσφευγόντων τους εξέθεσε στον κίνδυνο κακομεταχείρισης στη Λιβύη και αυθαίρετου επαναπατρισμού στη Σομαλία και την Ερυθραία. Έχοντας υπόψη τις περιστάσεις της υπόθεσης, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η ιταλική κυβέρνηση πρέπει να λάβει όλα τα δυνατά μέτρα για να λάβει εγγυήσεις από τις αρχές της Λιβύης ότι οι προσφεύγοντες δεν θα υποβληθούν σε μεταχείριση ασύμβατη με το άρθρο 3 της Σύμβασης ή αυθαίρετο επαναπατρισμό.

B. Το άρθρο 41 της Σύμβασης

212. Το άρθρο 41 της Σύμβασης προβλέπει:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

213. Οι προσφεύγοντες προέβαλαν αξίωση 15.000 ευρώ για την ηθική βλάβη που ισχυρίζονται ότι υπέστησαν.

214. Η κυβέρνηση αντιτάχθηκε στο αίτημα, επισημαίνοντας ότι οι ζωές των προσφευγόντων σώθηκαν χάρη στην παρέμβαση των ιταλικών αρχών.

215. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι προσφεύγοντες πρέπει να έχουν βιώσει αγωνία, για την οποία τα πορίσματα του Δικαστηρίου σχετικά με τις παραβιάσεις από μόνα τους δεν μπορούν να αποτελέσουν δίκαιη ικανοποίηση. Έχοντας υπόψη τη φύση των παραβιάσεων που έχουν διαπιστωθεί στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο κρίνει δίκαιο να δεχθεί την αξίωση και επιδικάζει σε καθέναν 15.000 ευρώ για ηθική βλάβη, που θα ληφθεί από τους εκπροσώπους εμπιστοσύνης των προσφευγόντων.

Γ. Δαπάνες και έξοδα

216. Οι προσφεύγοντες αξίωσαν επίσης 1.575,74 ευρώ για έξοδα και δικαστικές δαπάνες στις οποίες υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου.

⁶⁶ ΑΠΟΦΑΣΗ CENTRO EUROPA 7 S.R.L. ΚΑΙ DI STEFANO κατά ΙΤΑΛΙΑΣ

217. Η Κυβέρνηση αμφισβήτησε την εν λόγω αξίωση.

218. Σύμφωνα με την καθιερωμένη νομολογία του Δικαστηρίου, ένα ποσό μπορεί να επιδικαστεί όσον αφορά τις δαπάνες και τα έξοδα, μόνο κατά το μέτρο που έχει καταβληθεί πράγματι και υποχρεωτικώς από τον προσφεύγοντα και είναι εύλογο. Εν προκειμένω, και λαμβάνοντας υπόψη τα διαθέσιμα έγγραφα και τη νομολογία του, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το συνολικό ποσό που ζητείται για τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου είναι εύλογο και χορηγεί το εν λόγω ποσό στους προσφεύγοντες.

Δ. Τόκοι υπερημερίας

219. Το Δικαστήριο θεωρεί δέον οι τόκοι υπερημερίας να βασιστούν στο προκαθορισμένο επιτόκιο οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, στο οποίο πρέπει να προστεθούν τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

1. *Αποφασίζει*, με δεκατρείς ψήφους έναντι τεσσάρων, να διαγράψει την προσφυγή από τη λίστα του, στο μέτρο που αφορά τον κ. Mohamed Abukar Mohamed και κ. Hasan Shariff Abbirahman,
2. *Αποφασίζει, ομόφωνα*, να μην διαγράψει την προσφυγή από τη λίστα του, όσον αφορά τους άλλους προσφεύγοντες,
3. *Κρίνει, ομόφωνα*, ότι οι προσφεύγοντες βρίσκονταν στη δικαιοδοσία της Ιταλίας για τους σκοπούς του άρθρου 1 της Σύμβασης,
4. *Συμφωνεί ως προς την ουσία, ομόφωνα*, με τις προκαταρκτικές ενστάσεις που προέβαλε η Κυβέρνηση σχετικά με τη μη εξάντληση των εθνικών ένδικων μέσων και την έλλειψη του καθεστώτος θύματος για τους προσφεύγοντες,
5. *Κηρύσσει παραδεκτές, ομόφωνα*, τις αιτιάσεις σύμφωνα με το άρθρο 3,
6. *Κρίνει, ομόφωνα*, ότι υπήρξε παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω του γεγονότος ότι οι προσφεύγοντες εκτέθηκαν σε κίνδυνο να υποστούν κακομεταχείριση στη Λιβύη και *απορρίπτει* την προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης σχετικά με την έλλειψη καθεστώτος θύματος των προσφευγόντων,

7. *Κρίνει*, ομόφωνα, ότι υπήρξε παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω του γεγονότος ότι οι προσφεύγοντες εκτέθηκαν στον κίνδυνο να επαναπατριστούν στη Σομαλία και την Ερυθραία,
8. *Κηρύσσει παραδεκτή*, ομόφωνα, την αιτίαση σύμφωνα με το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4,
9. *Αποφασίζει*, ομόφωνα, ότι υπήρξε παράβαση του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ 4,
10. *Κηρύσσει παραδεκτή*, ομόφωνα, την αιτίαση σύμφωνα με το άρθρο 13, σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης και το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4,
11. *Κρίνει*, ομόφωνα, ότι υπήρξε παράβαση του άρθρου 13, σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης, και του άρθρου 13, σε συνδυασμό με το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ 4 και *απορρίπτει* την προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης σχετικά με τη μη εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων,
12. *Κρίνει* ομόφωνα
 - (α) ότι το εναγόμενο κράτος πρέπει να καταβάλει στους προσφεύγοντες μέσα σε διάστημα τριών μηνών τα εξής ποσά:
 - (i) 15.000 ευρώ (δεκαπέντε χιλιάδες ευρώ) στον καθένα, συν τυχόν φόρους που ενδέχεται να υφίστανται, όσον αφορά την ηθική βλάβη, τα οποία ποσά πρέπει να ληφθούν από τους εκπροσώπους εμπιστοσύνης για τους προσφεύγοντες,
 - (ii) 1.575,74 ευρώ (χίλια πεντακόσια εβδομήντα πέντε ευρώ και εβδομήντα τέσσερα λεπτά) συνολικά, συν τυχόν φόρους που ενδέχεται να βαρύνουν τους προσφεύγοντες, όσον αφορά το κόστος και τις δαπάνες,
 - (β) ότι από τη λήξη των παραπάνω τριών μηνών μέχρι την τακτοποίηση, θα είναι πληρωτέος απλός τόκος επί των παραπάνω ποσών σε ποσοστό ίσο με το επιτόκιο οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας κατά την προκαθορισμένη περίοδο συν τρεις ποσοστιαίες μονάδες,

68 ΑΠΟΦΑΣΗ CENTRO EUROPA 7 S.R.L. ΚΑΙ DI STEFANO κατά ΙΤΑΛΙΑΣ

Συντάχθηκε στην αγγλική και τη γαλλική γλώσσα και εκδόθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Κτίριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Στρασβούργο, στις 23 Φεβρουαρίου 2012, σύμφωνα με το άρθρο 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

Michael O'Boyle
Γραμματέας

Nicolas Bratza
Πρόεδρος

Σύμφωνα με το άρθρο 45, § 2 της Σύμβασης και τον Κανονισμό 74, § 2 του Κανονισμού Λειτουργίας του Δικαστηρίου, η ξεχωριστή γνώμη του Δικαστή Pinto de Albuquerque προσαρτάται στην παρούσα απόφαση.

N.B.
M.O.B.

Οι ξεχωριστές γνώμες δεν μεταφράστηκαν, αλλά εμφανίζονται στην αγγλική και/ή στη γαλλική γλώσσα στο(στα) κείμενο(α) της επίσημης γλώσσας της απόφασης, το(τα) οποίο(α) είναι προσπελάσιμο(α) στη βάση δεδομένων νομολογίας του Δικαστηρίου HUDOC.

ΥΠΟΘΕΣΗ HIRSI JAMAA ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΚΑΤΑ ΙΤΑΛΙΑΣ ΑΠΟΦΑΣΗ 1

ΛΙΣΤΑ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΩΝ

	Όνομα του προσφεύγοντος	Τόπος και ημερομηνία γέννησης	Τρέχουσα κατάσταση του προσφεύγοντος
1.	JAMAA Hirsi Sadik	Σομαλία, 30 Μαΐου 1984	Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγήθηκε στις 25 Ιουνίου 2009 (N. 507- 09C00279)
2.	SHEIKH ALI Mohamed	Σομαλία, 22 Ιανουαρίου 1979	Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγήθηκε στις 13 Αυγούστου 2009 (N. 229- 09C0002)
3.	HASSAN Moh'b Ali	Σομαλία, 10 Σεπτεμβρίου 1982	Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγήθηκε στις 25 Ιουνίου 2009 (N. 229- 09C00008)
4.	SHEIKH Omar Ahmed	Σομαλία, 1 Ιανουαρίου 1993	Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγήθηκε στις 13 Αυγούστου 2009 (N. 229- 09C00010)
5.	ALI Elyas Awes	Σομαλία, 6 Ιουνίου 1983	Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγήθηκε στις 13 Αυγούστου 2009 (N. 229- 09C00001)
6.	KADIYE Mohammed Abdi	Σομαλία, 28 Μαρτίου 1988	Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγήθηκε στις 25 Ιουνίου 2009 (N. 229- 09C00011)
7.	HASAN Qadar Abfillzhi	Σομαλία, 8 Ιουλίου 1978	Το καθεστώς πρόσφυγα

2 ΥΠΟΘΕΣΗ HIRSI JAMA'A ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΚΑΤΑ ΙΤΑΛΙΑΣ ΑΠΟΦΑΣΗ

			χορηγήθηκε στις 26 Ιουλίου 2009 (N. 229- 09C00003)
8.	SIYAD Abduqadir Ismail	Σομαλία, 20 Ιουλίου 1976	Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγήθηκε στις 13 Αυγούστου 2009 (N. 229- 09C00006)
9.	ALI Abdigani Abdillahi	Σομαλία, 1 Ιανουαρίου 1986	Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγήθηκε στις 25 Ιουνίου 2009 (N. 229- 09C00007)
10.	MOHAMED Mohamed Abukar	Σομαλία, 27 Φεβρουαρίου 1984	Απεβίωσε άγνωστη ημερομηνία
11.	ABBIRAHMAN Hasan Shariff	Σομαλία, ημερομηνία άγνωστη	Απεβίωσε τον Νοέμβριο 2009
12.	TESRAY Samsom Mlash	Ερυθραία, ημερομηνία άγνωστη	Άγνωστος τόπος διαμονής
13.	HABTEMCHAEAL Waldu	Ερυθραία, 1 Ιανουαρίου 1971	Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγήθηκε στις 25 Ιουνίου 2009 (N. 229- 08C00311), κάτοικος Ελβετίας
14.	ZEWEIDI Biniam	Ερυθραία, 24 Απριλίου 1973	Κάτοικος Λιβύης
15.	GEBRAY Aman Tsyehansi	Ερυθραία, 25 Ιουνίου 1978	Κάτοικος Λιβύης
16.	NASRB Mifta	Ερυθραία, 3 Ιουλίου 1989	Κάτοικος Λιβύης
17.	SALIH Said	Ερυθραία, 1 Ιανουαρίου 1977	Κάτοικος Λιβύης
18.	ADMASU Estifanos	Ερυθραία, ημερομηνία άγνωστη	Άγνωστος τόπος διαμονής
19.	TSEGAY Habtom	Ερυθραία, ημερομηνία άγνωστη	Κρατήθηκε στο στρατόπεδο κράτησης Chucha, Τυνησία

ΥΠΟΘΕΣΗ HIRSI JAMAA ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΚΑΤΑ ΙΤΑΛΙΑΣ ΑΠΟΦΑΣΗ 3

20.	BERHANE Ermias	Ερυθραία, 1 Αυγούστου 1984	Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγήθηκε στις 25 Μαΐου 2011, κάτοικος Ιταλίας
21.	YOHANNES Robel Abzaghi	Ερυθραία, 12 Ιουνίου 1985	Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγήθηκε στις 8 Οκτωβρίου 2009 (N. 507- 09C001346), κάτοικος Μπενίν
22.	KERI Telahun Meherte	Ερυθραία, ημερομηνία άγνωστη	Άγνωστος τόπος διαμονής
23.	KIDANE Hayelom Mogos	Ερυθραία, 24 Φεβρουαρίου 1974	Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγήθηκε στις 25 Ιουνίου 2009 (N. 229- 09C00015), κάτοικος Ελβετίας
24.	KIDAN Kiflom Tesfazion	Ερυθραία, 29 Ιουνίου 1978	Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγήθηκε στις 25 Ιουνίου 2009 (N. 229- 09C00012), κάτοικος Μάλτας

ΥΠΟΘΕΣΗ HIRSI JAMAΑ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΚΑΤΑ ΙΤΑΛΙΑΣ ΑΠΟΦΑΣΗ⁴

© Συμβούλιο της Ευρώπης/Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2013.

Οι επίσημες γλώσσες του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι η αγγλική και η γαλλική. Η παρούσα μετάφραση δεν δεσμεύει το Δικαστήριο το οποίο δεν φέρει καμία ευθύνη για την ποιότητά της. Η μετάφραση είναι διαθέσιμη στη βάση νομολογίας HUDOC του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (<http://hudoc.echr.coe.int>) και σε κάθε άλλη βάση δεδομένων όπου έχει κοινοποιηθεί από το Δικαστήριο. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή της για μη εμπορικούς σκοπούς, με τον όρο να παρατίθεται ο πλήρης τίτλος της υπόθεσης και η παρακάτω ένδειξη δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Όποιος τυχόν επιθυμεί να χρησιμοποιήσει ολόκληρη ή μέρος της παρούσας μετάφρασης για εμπορικούς σκοπούς, καλείται να επικοινωνήσει με τη διεύθυνση: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int